

ZÁRÓJELENTÉS **(2009. december 1.)**

a 2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekt keretén belül „Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” című projekthez

1/2. sz. melléklet **Berhidai-löszvölgyek (HUBF20024)** **Natura 2000 terület fenntartási terve**

Készítette a KvVM FI irányításával, a KvVM megbízásából a

VÁTI

Magyar Regionális Fejlesztési
és Urbanisztikai Nonprofit Kft.

**VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és
Urbanisztikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32**

Budapest 2009.

<i>A megbízó témafelelőse:</i>	<i>Pallag Orsolya projektfelelős, vezető főtanácsos KvVM TSZÁT Nemzeti parki és tájvédelmi Főosztály,</i>
<i>A megbízó projektasszisztense:</i>	<i>Vozár Ágnes tanácsos KvVM TSZÁT Természetmegőrzési Főosztály</i>
<i>Az érintett nemzeti park igazgatóságok kapcsolattartói:</i>	<i>Mészáros András természetvédelmi referens, BfNPI</i>
<i>Vállalkozó képviselője:</i>	<i>Göncz Annamária projektvezető helyettes, VÁTI Nonprofit Kft.</i>
<i>Vállalkozó szakmai témafelelőse:</i>	<i>Dr. Podmaniczky László projektvezető, egyetemi docens, SZIE KTI</i>
<i>Vállalkozó projektasszisztense:</i>	<i>Faragóné Huszár Szilvia területrendezési tervező, VÁTI Nonprofit Kft.</i>
<i>Felelős területi szakértő:</i>	<i>Kenyeres Zoltán biológus, ACRIDA Bt.</i>
<i>Területi szakértők:</i>	<i>Dr. Tóth Sándor zoológus, magánkutató Sáringer-Kenyeres Tamás növényvédelmi szakmérnök, Pannónia Kft. Kassai Ferenc zoológus, ACRIDA Bt.</i>
<i>Segítséget nyújtott:</i>	<i>Mészáros András természetvédelmi referens, botanikus, örkerületvezető, BfNPI Tóth Szabolcs birtokügyi és vagyonkezelői szakreferens, BfNPI</i>
<i>További szakértők, tervezők</i>	<i>Dr. Skutai Julianna agrárkörnyezet-gazdálkodási szakértő, SZIE KTI Marticsek József agrárszakértő, MME Dr. Pataki György kommunikációs felelős szakértő, SZIE KTI Kelemen Eszter kommunikációs szakértő, SZIE KTI Bodorkós Barbara kommunikációs munkatárs, SZIE KTI Kalóczkai Ágnes kommunikációs munkatárs, SZIE KTI Megyesi Boldizsár kommunikációs munkatárs, SZIE KTI Sipos Balázs gyakornok, SZIE-KTI Schneller Krisztián területrendezési tervező, VÁTI Nonprofit Kft.. Staub Ferenc térinformatikus munkatárs, VÁTI Nonprofit Kft.</i>

Budapest, 2009. december

Tartalomjegyzék

<i>Bevezető</i>	1
I. Natura 2000 fenntartási terv	3
1. A terület azonosító adatai	4
1. 1. Név	4
1. 2. Azonosító kód	4
1. 3. Kiterjedés	4
1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1. 5. Érintett települések	5
1. 6. Jogi helyzet	5
1. 7. Tervezési és egyéb előírások	5
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	7
3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	7
3. 2. Kezelési javaslatok	8
3. 2. 1. Egységes kezelési előírások	10
3. 2. 2. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok	10
3. 2. 3. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés	18
3. 2. 4. Fajvédelmi intézkedések	18
3. 2. 5. Kutatás, monitorozás	18
3. 2. 5. 1. Faj szintű monitorozás	19
3. 2. 5. 2. Közösség szintű monitorozás	19
3. 2. 5. 3. Élőhely szintű monitorozás	19
3. 2. 5. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása	19
3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	19
3. 3. 1. Agrártámogatások	19
3. 3. 1. 1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	19
3. 3. 1. 2. Javasolt agrártámogatási rendszer	21
3.3.2. A javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal	23
3. 4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	23
3. 4. 1. Felhasznált kommunikációs eszközök	23
3. 4. 2. A kommunikáció címzettjei	24
3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	25
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	28
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	29
1. 1. Környezeti adottságok	29
1. 1. 1. Éghajlati adottságok	29
1. 1. 2. Vízrajzi adottságok	29
1. 1. 3. Geológiai, geomorfológiai adottságok	30
1. 1. 4. Talajtani adottságok	30
1. 1. 5. Tájhasználat-változás	30
1. 2. Természeti adottságok	31
1. 2. 1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	34
1. 2. 2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	40

1. 2. 3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	43
1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	47
1. 3. Területhasználat	75
1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás	75
1.3.1.1. A terület jellemzése az ökotípusos földhasználati modellben	76
1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok	82
1. 3. 3. Területhasználat és kezelés	82
1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság	82
1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás	83
1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás halászat, horgászat	84
1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás, halgazdálkodás	85
1. 3. 3. 5. Turizmus	85
1. 3. 3. 6. Ipar	85
1. 3. 3. 7. Infrastruktúra	86
1. 3. 3. 8. Települési viszonyok, területfelhasználási konfliktusok	86
2. Felhasznált irodalom	87

III. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója	90
2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe	91
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe	92
4. sz. melléklet: A tervezési terület jogi oltalom alatt álló területei	–
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az országos ökológia hálózatban	93
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei	94
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe	95
8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe	96
9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága	97
10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága	98
11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége	99
12. sz. melléklet: A tervezési terület ökotípusos földhasználati rendszere	100
13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajai	101
14. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajai	102
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe	103
16. sz. melléklet: A tervezési terület Natura 2000 élőhelyeinek térképe	104
17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységeinek térképe	105
18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja	106
19. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek jellemző adatai	107
20. sz. melléklet: Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai	113
21. sz. melléklet: Alkamazott kommunikációs eszközök és eredmények	126
22. sz. melléklet: Az érintett települések településszerkezeti tervei	136
23. sz. melléklet: A fenntartási terv véleményezése	137

Ábrák, táblázatok	144
-------------------	-----

Digitális melléklet	144
---------------------	-----

IV. Natura 2000 fogalomtár	145
-----------------------------------	------------

BEVEZETŐ

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. Kijelölésük célja a közösségi szinten kiemelt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi is a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Magyarországon 2004-re 512 db, összesen közel 20000 km² (2 millió ha) kiterjedésű Natura 2000 terület került kijelölésre. Ezzel hazánk a pannoni biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz. kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 45/2006. (XII. 8.) sz. KvVM rendeletben található.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készítenek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal *együtt* kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv azonban földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Hazánkban a fenntartási tervek készítése 2008-ban, jelen projekt keretében, uniós forrásból finanszírozott formában indult el. A tervezést végigkísérte egy új típusú, széles körű és nyílt kommunikáció, amely lehetőséget biztosított minden érintett számára a tervezésbe való bekapcsolódásra.

A fenntartási tervek kiemelt céljai a következők:

1. Az egyes Natura 2000 területek érintettjei – földtulajdonosok, gazdálkodók és egyéb területhasználók – megismerhessék azokat a természetvédelmi értékeket, szempontokat, amelyek a terület kijelölését szükségessé tették.
2. Az érintettekkel közösen olyan gazdálkodási előírások fogalmazódjanak meg, amelyek betartásával – egyfajta önkéntes feladatvállalás formájában – a területen gazdálkodók közreműködnek a természeti értékek megőrzésében és gyarapításában.
3. A területek részletes ismertetésével, a javasolt kezelési és földhasználati módok bemutatásával segítséget, iránymutatást nyújtson a gazdálkodóknak, valamint rajtuk kívül egyéb földhasználóknak, önkormányzatoknak, lehetséges beruházóknak, fejlesztőknek és a Natura 2000 területtel érintett lakosságnak.
4. A nyílt tervezési folyamatban a különböző érdekcsoportok álláspontja tükröződjön és párbeszéd alakuljon ki a területek jó kezelése érdekében és mindez tanulságul szolgáljon majd a további Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítésekor.

A tervezés eredményeként elkészült 20 Natura 2000 terület (összesen 45000 ha) fenntartási terve és a terv megalapozó dokumentációja. A megalapozó dokumentáció a felhasználók széles körének információkat nyújt az élő és élettelen természeti értékekről, valamint összegzi és értékeli a jelenlegi területhasználatot. A terv tartalmazza azokat az agrártámogatási rendszerbe illeszthető, művelési ághoz köthető, illetve nem köthető kezelési előírásokat,

melyeket a felhasználók tervek, pályázatok készítésekor, konkrét területkezelési tevékenységek megvalósítása során fel tudnak használni, illetve amelyeket a hatósági szervek államigazgatási döntéseknél alkalmazni tudnak. A fenntartási terv az ideális területkezelések végrehajtását segítő támogatási rendszerek mikéntjére vonatkozóan is javaslatokat fogalmaz meg, amiket a különböző állami, uniós stb. támogatási rendszerek kialakítása, pályázati támogatások megítélése során tudnak figyelembe venni a döntéshozók. A terv mellett egy tájékoztató kiadvány is készült az érintett területhasználóknak, gazdálkodóknak, kezelő szervezeteknek. Szakmai anyagként kidolgozásra került a további fenntartási tervezést megalapozó tervezési és kommunikációs tapasztalatok összefoglalásával egy módszertani segédlet is.

Jelen dokumentáció a Natura 2000 terület fenntartási terv teljes – tervi és megalapozó anyag – egyeztetés utáni változata. A tervi anyagrész 2009. szeptemberében egyeztetési anyagként az országos és területi illetékességű érintett szervezeteknek, valamint gazdálkodóknak véleményezés céljából kiküldésre került. A tervek egyeztetése az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm.rend szerint történt.

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

1.2. Azonosító kód

HUBF20024

1.3. Kiterjedés

108 ha¹

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok

Közösségi jelentőségű élőhelytípus	Natura 2000 kód
*Szubkontinentális peripannon cserjések	40A0
*Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) fontos orchidea-élőhelyei	6210
*Síksági pannon löszgyepek	6250
Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	6510

* kiemelt jelentőségű

Közösségi jelentőségű állatfaj

Magyar tarsza (<i>Isophya costata</i>)	4048
--	------

A jelölő élőhelyek és fajok a Natura 2000 területek adatlapjait (Standard Data Form 2008.) alapul véve a nemzeti parkigazgatóságok 2009. évi jelentése, valamint a fenntartási tervek készítését megalapozó 2009. évi botanikai/zoológiai felméréseknek a SDF adatbázistól eltérő, illetve azt módosító eredményei alapján kerülnek feltüntetésre. Ezek ismertetése és indoklása a megalapozó dokumentáció részét képezi. A tervi munkarészben szereplő fenntartási javaslatok az új felmérések eredményein alapulnak.

¹ (Standard Data Form 2008.) alapján. A vizsgálati elemzések egy része GRID formátumú adatokkal készült, a cellák kiterjedése 1 hektár volt. A térinformatika elemzések és statisztikák készítése kapcsán előfordulhatnak olyan típusú pixelhibák, mely a területek kis mértékű eltérését okozzák a megalapozó dokumentációban.

1.5 Érintett települések

Berhida

1.6 Jogi helyzet

A Berhidai-löszvölgyek (HUBF20024) jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület. A terület jelenleg nem áll természetvédelmi oltalom alatt, kezelési tervvel nem rendelkezik.

Egyéb védettségi kategóriák

Országos jelentőségű védett természeti terület: nincs

Országos ökológiai hálózat: A terület az országos ökológiai hálózatban legnagyobb arányban mint magterület (45,06 %), ezt követően mint ökológiai folyosó (39,72%) azonosított.

Egyéb nemzetközi védelemben részesülő terület: nincs

Természetvédelmi kezelés szervei

Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság: Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (a továbbiakban: illetékes KöTeViFe).

Működési területében érintett nemzeti park igazgatóság: Balaton-felvidéki Nemzeti Park (a továbbiakban: érintett NPI).

1.7 Tervezési és egyéb előírások

A) A tervezési területre vonatkozó tervek

- Vízgazdálkodási terv: Vízgyűjtő gazdálkodási terv társadalmi egyeztetése folyamatban.
- V/1. Bakony-Vértes körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)
- Ősi Berhida Földtulajdonosi Közösség (19-301810-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. augusztus. Jóváhagyta: Veszprém Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Balatonfői Vadásztársaság (19-301910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. április 4. Jóváhagyta: Veszprém Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.
- Éves erdőgazdálkodási terv
- Körzeti erdőterv
- Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény²
- Veszprém megye 5/2005. (V. 27.) számú rendelettel jóváhagyott területrendezési terve
- Településrendezési tervek:
 - Berhida 112/2006. (X.26.) határozattal megállapított településszerkezeti terv,

² Legutolsóként a 2008. évi L. törvénnyel módosított

- Berhida 27/2007. (XII.30.) rendelettel megállapított helyi építési szabályzat és szabályozási terv. a kiegészítés indoka, hogy a helyi építési szabályzat nem településrendezési terv, csak az annak mellékletét képező szabályozási terv.

B) A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 45/2006. (XII. 8.) számú KvVM rendelet
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) számú KöM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről szóló 8005/2001. (MK 156.) számú KöM tájékoztató
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezet-gazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) számú FVM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. számú törvény
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. számú törvény
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009.évi XXXVII. törvény
- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004. (IX. 11.) számú FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) számú FVM rendelet

2. Veszélyeztető tényezők

A keleti völgy (Koldustelek) aktuális veszélyeztetettsége kisfokú, de az alkalmoszerűen jelen lévő terepmotorozást, kvadozást a terület kis kiterjedése miatt számottevő potenciális veszélyeztető tényezőnek kell tekinteni. Az elmúlt néhány év tendenciáit figyelembe véve, a völgy ilyen irányú terhelése fokozódik, traktorral, kvaddal és crossmotorral haladnak keresztül az értékes gyepeken. Ugyancsak veszélyeztető tényező, hogy a korábban a kaszálórétre korlátozódó kaszálás a völgyoldalban évről-évre magasabbra „tolódik”, hosszabb távon veszélyeztetve a löszgyepet. Völgyperemi vegyszermentes szegélyek hiányában a környező – nagy kiterjedésű – szántókról a vegyszerbemosódás szintén veszélyeztető tényezőként jelentkezik.

A nyugati völgyben (Séd-völgy, Gelye-völgy) veszélyeztető tényező az adventív fásszárúak (akác, bálványfa) terjedése, valamint a fenntartó kezelés hiányában bekövetkező teljes becserjésedés. Az általánosan jellemzővel szemben, nagyon kis területre korlátozódottan túllegeltetés is tapasztalható (könnyen megközelíthető kis részterületen juhok koncentrált jelenléte).

E42	Motocross, kvad
F56	Vegyszerhasználat
I21	Akác terjedése
I26	Bálványfa terjedése
I28	Cserjésedés

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A tervezési terület közösségi és faji szintű biotikai értékeinek zöme a Berhida–Küngös közöttől keletre fekvő részterület mintegy 10 %-át kitevő Y alakú völgybe visszaszorult fordul elő.

- A Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területéhez köthető legfontosabb természetvédelmi célkitűzés e völgy völgytalpi kaszálórétjének extenzív jellegű kaszálással történő fenntartása és a többi élőhely érintetlenségének biztosítása.
- A völgyet szántóterületek övezik, az élőhelyek érintetlenségének biztosításához tartozóan a völgyperemek közelében lévő szántószegélyekben cél egy minimum 25 m széles, kaszált, vegyszermentes mezsgye kialakítása és fenntartása.
- E részterületen további cél az utóbbi években megjelent alkalmoszerű kvadozás és a hulladéklerakás felszámolása.

A Berhida–Küngös közöttől nyugatra fekvő részterület veszélyeztető tényezői közé tartozik a becserjésedés, beakácosodás, invazív fásszárúak térhódítása. A terület egészét tekintve a faj szintű természeti értékek e részterületen jóval kisebb fajszámmal és állománymérettel fordulnak elő. A részterület természetvédelmi célkitűzései így elsősorban az élőhelyek természeti állapotának, ill. az élőhelyek nagyobb ökológiai egységben játszott szerepének megőrzésével, javításával kapcsolatosak.

- Ennek megfelelően el kell érni, hogy a cserjések jelenlegi kiterjedése ne növekedjen. A gyepterületekkel érintkező részek felől fokozatos, mérsékletes cserjeirtást kell elkezdni, majd a legeltetést ki kell terjeszteni a cserjeirtott területekre. Fontos a részterületen az invazív fásszárúak eltávolítása is (ezek elfordulása mind facsoport, mind kisebb folt, mind nagyobb tömb formájában jellemző).

Ezek alapján a terület rendeltetése:

- A természetes és természetszerű élőhelyek megőrzése, fenntartása – különös tekintettel a síksági pannon löszgyepekre, a sík- és dombvidéki kaszálórétekre és a szubkontinentális peripannon cserjésekre.
- A területen élő védett és fokozottan védett fajok által reprezentált, hazai szinten is egyedülálló életközösség megőrzése.
- A védett növény- és állatfajok állományának, egyedszámának, populációi életképességének megőrzése, különös tekintettel a következő fajokra: leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*), sugaras zsoltina (*Serratula radiata*), nagyvirágú gyíkfű (*Prunella grandiflora*), vajsínű lednek (*Lathyrus lacteus*), magyar tarsza (*Isophya costata*), keleti pókszőcske (*Poecilimon intermedius*), lápi tarkalepke (*Euphydryas aurinia*).

3.2. Kezelési javaslatok

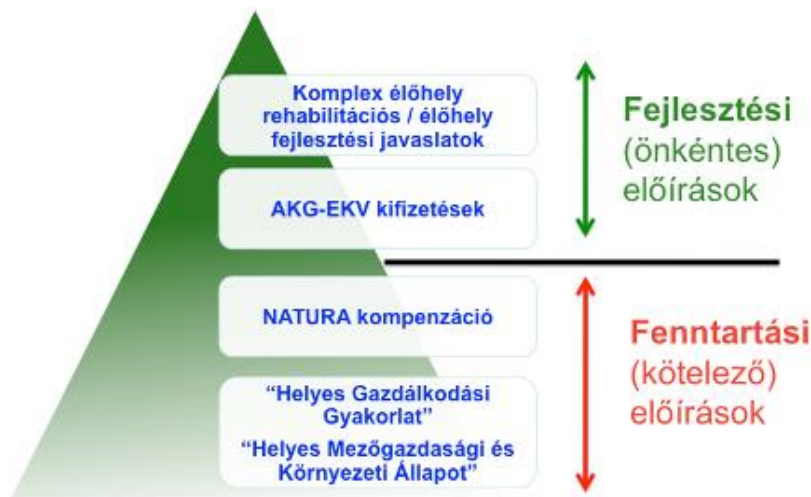
A fenntartási terv ismerteti a tervezési terület Natura 2000 hálózat szempontjából meghatározó botanikai, zoológia értékeit, és az élőhelyekre vonatkozó adatok alapján meghatározza a természeti értékek fenntartása érdekében követendő, illetve javasolt gazdálkodási gyakorlatot. Ezeket a tervben „előírásoknak” nevezzük. Szükséges azonban kiemelni, hogy azok az előírások, amelyek nem képezik részét a jelenlegi jogszabályi rendszernek (pl. 269/2007. Kormányrendelet), nem kötelező érvényűek a gazdálkodók számára, pusztán az érintett Natura 2000 területek élőhelytípusainak megőrzését szolgáló földhasználati ajánlások. A fenntartási tervek kísérletet tesznek arra, hogy meghatározzák azokat az előírásokat, amelyek a jövőben – megfelelő kompenzációs háttér biztosítása esetén – kötelező érvénnyel betartandók lehetnek a gazdálkodók számára. Ezek az előírások azonban csak a későbbi egyeztetések eredményessége (a megfelelő támogatási rendszer kidolgozása) esetén ölthetnek jogszabályi formát, és válhatnak az érintettek számára kötelezővé.

A fenntartási tervben szereplő előírások meghatározása – művelési ághoz kötöten – élőhelytípus szinten történt. A faj- vagy élőhelyvédelmi szempontból azonos kezelést igénylő terület egységeket az egyszerűség kedvéért a terv ún. *kezelési egységként* határolja le, és jeleníti meg az 17. sz. térképmellékletben. A kezelési egységekhez olyan, ún. „harmonizált” listát használtunk, amely művelési áganként eltérő számú, de egységes szerkezetben, kódszámmal ellátva tartalmazza a kiválasztott húsz Natura 2000 területre vonatkozóan a lehetséges előírásokat. A Natura 2000 területek egységes kódszámmal jelzett ún. „harmonizált” előírásai a 20. sz. mellékletben találhatók.

A kezelési egységekhez rendelt előírások a működést tekintve a következők szerint csoportosíthatók:

1. Fenntartási előírások:
 - jogszabályokban rögzített, kötelező előírások,
 - Natura 2000 kompenzációs előírások (kötelező formában).
2. Fejlesztési előírások és javaslatok:
 - működő támogatási rendszerekhez – az Agrár-Környezetgazdálkodási Programhoz (AKG) és az Erdő-környezetvédelmi Programhoz (EKV) – kapcsolt, önkéntes formában működő előírások,
 - komplex élőhely-rehabilitációs és élőhely-fejlesztési javaslatok önkéntes formában.

Az előírások hierarchiáját az alábbi ábra szemlélteti:

1. Fenntartási előírások

A fenntartási előírások betartása azért szükséges, mert ezek révén biztosítható a Natura 2000 hálózat szempontjából fontos fajok, valamint élőhelyek fennmaradása, a területek jelenlegi állapotának megőrzése. Ezek

- részben jogszabályokban („Helyes Gazdálkodási Gyakorlat”, „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”) rögzítettek, tehát betartásuk *anyagi ellentételezés nélkül* is kötelező;
- részben a Natura 2000 területekre alkalmazott olyan előírások, melyek esetében az 1698/2005/EK rendelet 38. és 46. cikke alapján a Natura 2000 területen gazdálkodók *kompenzációs kifizetésre* lehetnek jogosultak a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés mértékéig. Ilyen kompenzációs kifizetésben a 269/2007 (X. 18.) Kormányrendelet értelmében már részesülnek a Natura-2000 gyepterületeken gazdálkodók. A fenntartási tervek további kötelező előírásokat határozhatnak meg a szántó, erdő és vizes élőhelyek vonatkozásában, valamint pontosíthatják a gyepterületek előírásait.

Hangsúlyozzuk, hogy a kompenzációt igénylő előírások csak akkor válnak kötelezővé, ha sikerül megteremteni a kifizetések anyagi háttérét.

2. Fejlesztési előírások

A fejlesztési előírások a területek természeti értékeinek növelésére irányulnak olyan gazdálkodási formák ösztönzésével, amelyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javítását célozzák meg. Ezek

- egyrészt olyan, az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalat alapján és kifizetés ellenében megvalósítható *új előírások*, amelyek a területi sajátosságok figyelembevételével kerültek kialakításra, és amelyek a gazdálkodási módok meghatározása révén alapvetően a területek kezelésére vonatkoznak;
- másrészt komplex élőhely-rehabilitációs, illetve élőhely-fejlesztési javaslatok, amelyek megvalósulásának eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. A célok eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges, ezért ezek is csak önkéntes formában, megfelelő támogatási programok mellett valósulhatnak meg.

Az előírások és a támogatási rendszerek tervezett kapcsolatát az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Előírások	Támogatási forma
Fenntartási előírások	Önálló Natura 2000 kompenzáció formájában
Fejlesztési előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely rehabilitációs, élőhely fejlesztési javaslatok	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Egyéb javaslatok

A Natura területek fenntartása érdekében megfogalmazott, a gazdálkodással összefüggő tevékenységeket meghatározó előírások hatásainak az értékelése érdekében monitoring rendszert kell működtetni. E rendszernek biztosítania kell az adatok gyűjtésével, tárolásával, feldolgozásával, elemzésével és megjelenítésével kapcsolatos igényeket úgy, hogy mindezek eredményeként a rendszer alkalmas legyen a Natura területek kialakításakor megfogalmazott célok megvalósulásának a kimutatására, lehetőleg számszerűsített és a területi hatást is megjelenítő formában.

A monitoring rendszer képezi az alapját azoknak a kutatásoknak, melyek természeti értékek megőrzését szolgáló előírások megerősítését, vagy újak kialakítását célozzák. Légcélszerűbb formája ennek az, amikor a konkrét területhasználó (gazdálkodó) bevonásával, a közös érdekek konszenzusán alapuló kutatási program keretében történik a kutatási programnak nemcsak a megtervezése, hanem annak kivitelezése is.

3.2.1. Egységes kezelési előírások

Először minden egyes művelési ág esetében meghatározásra került az összes olyan fenntartási előírás és fejlesztési javaslat, amelyek valamennyi érintett - az adott művelési ághoz tartozó - kezelési egységen betartandóak, illetve javasoltak. Ezt követően a kezelési egységeknél már csak azok az előírások jelennek meg, amelyek a művelési ágankénti egységes előírásokon felül kimondottan csak az adott élőhelytípushoz kötődnek.

A tervezési területen nincsenek olyan előírások, amelyek valamennyi érintett - az adott művelési ághoz tartozó - kezelési egységben előfordulnak.

3.2.2. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok

KE1 kezelési egység

(1) Érintett élőhelyek

1. **6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)³ / E1 Franciaperjés dombvidéki kaszálórét⁴**

³ Natura 2000 (közösségi jelentőségű) élőhely kódja és neve

⁴ Á-NÉR élőhely kódja és neve

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*
Fenntartási előírások⁵

Kód	Megnevezés
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni
GY69	Kaszálás június 15. után.
GY77	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.

Fejlesztési előírások

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása*

Hosszú ideje kaszálással fenntartott, sérülékeny élőhely, jelentős biotikai értékekkel. A természetvédelmi célokat szem előtt tartó kaszálás elhagyása, vagy más típusú élőhely-kezelés alkalmazása beláthatatlan károkat okozna a védett és Natura 2000 fajok állományaira, ill. a Natura 2000 élőhelyre nézve.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs előírás.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok*
Ld. Fenntartási előírások / GY69

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdőtelepítés tilos.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE2 kezelési egység

(1) *Érintett élőhelyek*

⁵ A Natura 2000 területekre a teljes kezelési előírást a 20. sz. melléklet tartalmazza

1. **6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) fontos orchidea-lelőhelyei** / H4 Félszáraz gyepek és erdőssztyepprétek
2. **6250 Síksági pannon löszgyepek** / H5 Löszpusztarét
3. **40A0 Szubkontinentális peripannon cserjések** / M6 Sztyeppcserjés
4. – / O7 Gyomos száraz gyepek
5. – / P2b Galagonyás-kökényes-borókás cserjések
Spontán cserjésedő-erdősődő területek

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.

Fejlesztési előírások

–

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása*

A biotikai értékek és az élőhelystruktúra megőrzése érdekében a Kezelési Egység területén érintetlenséget kell biztosítani.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*

Nincs javaslat.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok*

A Koldustelek völgyében, völgytalpi helyzetben előforduló folton a kaszálóréttel együtt történő évi egyszeri kaszálás a KE1-nél részletezett módon engedélyezhető. Mozaikos kivitelezésű kézi kaszálás – évente változó helyen – megengedhető.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*

Erdőtelepítés tilos.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE3 kezelési egység

(1) *Érintett élőhelyek*

1. – / O7 Gyomos száraz gyepek
2. – / O8 Domb- és hegyvidéki gyomos üde gyepek

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülekéből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY43	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY66	Legeltethető álla

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése az érintett NPI-gal.
GY68	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A főképp a Berhida–Küngös közüttől nyugatra fekvő részterületen előforduló élőhelyekre vonatkozó kezelési javaslatok az élőhelyek természetességi állapotának, ill. az élőhelyek nagyobb ökológiai egységben játszott szerepének megőrzését, javítását célozzák. Ennek megfelelően el kell érni, hogy a cserjések jelenlegi kiterjedése ne növekedjen. Az élőhely-struktúra megőrzése, a cserjésedés féken tartása leginkább – túllegeltetést kerülő – juh-legeltetéssel biztosítható.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

Nem megközelíthető foltokon nincs kezelés.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE4 kezelési egység

(1) Érintett élőhelyek

1. – / P2 Spontán cserjésedő-erdősődő területek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY24	A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok azt célozzák, hogy a cserjések jelenlegi kiterjedése ne növekedjen, ill. csökkenjen a kezelési egység területén. A gyepterületekkel érintkező részek felől fokozatos, mérsékletes cserjeirtást kell elkezdni, majd a legeltetést ki kell terjeszteni a cserjeirtott területekre.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Kis kiterjedésű foltjait meg kell hagyni, azoknak érintetlenséget kell biztosítani, annak érdekében, hogy az erőteljesen visszaszorult gyepelőfordulások ne számolódjanak fel végérvényesen.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE5 kezelési egység**(1) Érintett élőhelyek**

1. – / P2b × S6 / Spontán cserjésedő-erdősődő területek × Nem őshonos fafajok spontán állományai

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok**Fenntartási előírások**

Kód	Megnevezés
GY24	A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszással történő hasznosítás.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Az élőhely fenntartási javaslatok a cserjések térfoglalásának csökkentését és a tájidegen fásszárúak visszaszorítását célozzák. A hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó kézi irtás is választható, melyet lehetőség szerint a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni. A honos fajokból álló cserjés kiterjedését is vissza kell szorítani (maximum a folt területének 50%-a legyen a cserjés területfoglalása), a cserjeirtást a gyepterületekkel érintkező részekén indítva.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE6 kezelési egység

(1) Érintett élőhelyek

1. – / R2 Tájidegen fafajokkal elegyes erdők részben túlélő/betelepült cserje- és gyepszinttel

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

—

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
E65	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Az élőhely fenntartási javaslatok a tájidegen fásszárúak visszaszorítását célozzák, vegyszert is alkalmazó kézi irtással, melyet lehetőség szerint a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Invazív idegenhonos fajok visszaszorításával a potenciális erdőtársulás visszaalakítása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem releváns.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE7 kezelési egység

(1) Érintett élőhelyek

1. – / S1 Akácosok

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E49	Idegenhonos fajú faállomány csak természetesen újítható fel.

Fejlesztési előírások

Kód	Megnevezés
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megővására.

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása*

A fenntartási javaslatok célja, hogy az állományokban mesterséges felújítás ne történjen, ill. az esetleges beavatkozások a környező élőhelyeket ne veszélyeztessék.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*

A fejlesztési előírások a homogén akácosok átalakítását célozzák természetes, vagy természetközeli állományokká, mely cél elérése lehetőséget teremthet a természetes életközösségek visszatelepülésére.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*

Nincs javaslat.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*

Nem releváns.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE8 kezelési egység

(1) *Érintett élőhelyek*

1. – / T1 Egyéves szántóföldi kultúrák

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.

Kód	Megnevezés
SZ13	A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41	Fóliasátras és üvegházás termesztés tilos.

Fejlesztési előírások

–

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A tervezési terület legfontosabb biotikai értékeit tartalmazó völgyét szántóterületek övezik, az élőhelyek érintetlenségének biztosításához tartozóan a völgyperemek közelében lévő szántószegélyekben kaszált, vegyszermentes mezsgyét szükséges kialakítani és fenntartani.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

3.2.3. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Nincs.

3.2.4. Fajvédelmi intézkedések

A megőrzendő fajok esetében a fenti élőhelykezelési előírások maradéktalan betartása biztosítja az állományok fennmaradását (a jelenlegi kaszálási mód, ill. a völgyoldal kezeletlensége által biztosított kezelésbeli mozaikosság miatt ez a magyar tarszára is igaz).

3.2.5. Kutatás, monitorozás

Az irányelvek a Natura 2000 területekre monitorozási és kutatási feladatokat is előírnak. A közösségi jelentőségű fajok és természetes élőhelyek védelmi helyzetének rendszeres ellenőrzése céljából azok állományát, hazai elterjedését és természetvédelmi állapotát rendszeresen ellenőrizni kell, és különleges figyelmet kell fordítani a közösségi jelentőségű fajok és élőhely típusok kutatására. Az Európában vadon élő madárfajok állományának védelméhez, kezeléséhez és hasznosításához szükséges kutatást is elő kell segíteni. A monitorozás tekintetében még nincsenek egységesített előírások és módszerek, de a hazánkban 1997 óta működő Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében kidolgozott mintavételi eljárások jó alapot nyújtanak majd a Natura 2000 területek monitorozásához.⁶

⁶ http://edktvf.zoldhatosag.hu/tartalom/termved/tv_natura.html 2009-12-18 alapján

3.2.5.1. Faj szintű monitorozás

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok és a fokozottan védett, valamint az *Ajuga laxmannii*, *Anemone sylvestris*, *Lathyrus lacteus*, *Pulsatilla grandis*, *Pulsatilla pratensis* subsp. *nigricans*, *Sonchus palustris* és *Poecilimon intermedius* fajok ismert és potenciális előfordulásainak vizsgálata indokolt. Ezek felmérését évi rendszerességgel javasolt elvégezni, pontfedvények létrehozásával [növényeknél tő/polikormon, gerinctelen állatfajok esetében állománysúlypont középpontjának rögzítésével; állatfajoknál becsült egyedszámok megadásával.]

3.2.5.2. Község szintű monitorozás

- *Salvia nemorosae*-*Festucetum rupicolae*, *Euphorbia pannonicae*-*Brachypodium pinnatae* és *Pastinaca*-*Arrhenatheretum* növény-társulások közösségi szintű vizsgálata javasolt 3 évente, NBmR protokoll szerint.
- Egyenesszárnyúak- és lepkék közösségi szintű vizsgálata 3 évente, Biodiverzitás-monitorozó Rendszer protokollja szerint javasolt.

3.2.5.3. Élőhely szintű monitorozás

A jelen program során létrehozott Á-NÉR élőhely-térképet rendszeresen aktualizálni kell, lehetőség szerint 6 évente történő visszatéréssel (a Natura 2000 összefoglaló ország-jelentésekhez igazítva).

3.2.5.4. Területkezelések hatásainak monitorozása

A területen folyó kezelésekről eseménynaplót kell vezetni, azokat a Természetvédelmi Információs Rendszer megfelelő moduljában kell rögzíteni.

Völgytalpon lévő, kaszált és völgyoldalban lévő kezeletlen félszáraz gyepek és erdőssztyepprétek foltok összehasonlító vizsgálata javasolt, megfelelő indikátor szervezetek kiválasztásával. Javaslat az indikátor szervezetekre a területen: növényzet (cönológiai felvételezés), egyenesszárnyúak, lepkék, futóbogarak, pókok.

Legeltetett, kezeletlen és cserjeirtott száraz gyepek összehasonlító vizsgálata indokolt. Javasolt indikátor taxonok: növényzet (cönológiai felvételezés), pókok, egyenesszárnyúak, lepkék, futóbogarak.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is.

SAPS – egyszerűsített területalapú támogatás

Az EMOGA Garancia részlegéből minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint 2009-től a Kölcsönös Megfeleltetés (KM) rendszerének betartása.

Kölcsönös Megfeleltetés

A Kölcsönös Megfeleltetés (KM) egy harmonizált jogszabályi környezetet jelent, valamint gazdálkodási alapkövetelményeket foglal magába, mely rendszer bevezetése minden tagállam számára kötelező. A KM részét képezi többek között a Natura 2000 területeken való gazdálkodás feltételeinek a betartása is. Jelenleg a 269/2007 sz. kormányrendelet által meghatározott feltételrendszerek betartása kötelező, mely kizárólag gyephasznosítású területeken van hatályban. Ezeknek a feltételeknek a betartása nem csupán a Natura 2000 területekre járó kompenzációs támogatás folyósításának feltétele, hanem a SAPS támogatásé is.

Natura 2000 területek támogatása

Az 1698/2005 EC Tanácsi rendelet 38.§ alapján vidékfejlesztési forrásból kompenzációs kifizetés adható a kijelölt Natura 2000 területen gazdálkodók számára. Tekintettel arra, hogy a 269/2007 számú kormányrendelet alapján jelenleg gyepterületekre vannak hatályban földhasználati korlátozások, a 38.§ alapján a kijelölt Natura 2000 gyepterületek kompenzációs támogatásban részesülnek, melynek mértéke 38 Euro/ha.

Egyéb támogatások

Natura 2000 program a hazai vidékfejlesztési programozásba integráltan került beépítésre és az alábbi támogatási programokban is előnyt élveznek ezek a területek:

- agrár-környezetgazdálkodási támogatás
- nem termelő beruházások
- erdő-környezetvédelmi támogatások
- 1. tengelyes támogatások

A fenntartási tervek szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben.

Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a támogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatások, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Unió pénzei megfelelően hasznosulnak, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy a Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Unió forrásból történjen károsodás.

3.3.1.2. *Javasolt agrártámogatási rendszer*

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg csupán a 269/2007 számú kormányrendelet alapján van kompenzációs kifizetés. Az ebben a rendeletben meghatározott földhasználati előírások betartása minden Natura 2000 gyepterületen kötelező. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó, erdő, halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezen területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A gyepterületekre vonatkozó földhasználati korlátozások olyan alapvető előírásokat fogalmaznak meg, melyek betartása minden hazai gyepterületen elengedhetetlen, a természeti értékség fenntartása érdekében. Ez a rendelet azonban az általánosságából adódóan nem tud kezelni olyan speciális területi problémákat, melyek a Natura 2000 hálózat esetében fontosak. Ebből adódóan a fenntartási tervek egyik legnagyobb hozadéka az a területiségből eredő specialitás, mely megfelelően képes megalapozni a speciális kezelési irányokat. Ezen túlmenően a fenntartási tervek egy, a jelenleginél pontosabb, a területek igényeihez jobban igazodó támogatási rendszer megalapozását is hivatottak előkészíteni, és szakmailag megfelelően alátámasztani.

Figyelembe véve a Natura 2000 területekre meghatározott célokat, a fenntartási tervek feladata több szintű:

- a jelenlegi állapot szinten tartását célzó előírások meghatározása
- a jelenlegi állapot jobbítását célzó előírások meghatározása
- élőhely rekonstrukciós irányok meghatározása

Természetesen a fenti szempontok kifejezetten az élőhelyek számára fontos irányokat mutatják be, és a fenntartási tervnek ennél jóval többet kell tartalmaznia, például a monitoring rendszerre tett javaslatot, illetve nem lehet elfelejteni a társadalmi konszenzus kialakítását sem.

A támogatások javasolt területi rendszere

A Natura 2000 területek legkisebb tervezési egysége az élőhely, illetve az élőhely folt. Ez az egység, mely ökológiai szempontból homogén egységet képez, illetve jelölő élőhely esetén is ezek a foltok kerültek azonosításra. A jelölő növény és állatfaj esetében is élőhely szintű azonosítás történt fajvédelmi szempontból, mely állatok esetén több élőhely típust is érinthet. Mind az adatgyűjtés, mind a monitoring élőhely szinten értelmezhető.

A földhasználat esetében a területi egység az ún. *Kezelési egység*, amely azokat az élőhely foltokat nevesíti, melyek egységes kezelése indokolt, illetve amely élőhelyek esetében a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el. A *kezelési egységek* a Natura 2000 területeket általában nagyobb tömbökbe aggregálják, azonban előfordulhat olyan élőhelyfolt is, amely két kezelési egységbe tartozik. A kezelési egység szerepe és jelentősége a földhasználati előírások területhez rendelésénél nyilvánul meg.

A kezelési egységhez az alábbi földhasználati előírások tartoznak:

- kötelező előírások
- ajánlott/elvárt előírások
- komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési előírások

A területiség esetében külön figyelemmel kell lenni a jelenlegi területalapú támogatási rendszer működésére, mely a hasznosított mezőgazdasági területeket veszi alapul. Natura 2000 területek támogatása esetében éppen azok a területek lehetnek értékesek, illetve fejlesztésre javasoltak, melyek jelenleg nem minősülnek hasznosított területnek (belvizes foltok, becserjésedett gyepek, felhagyott szántó területek). Ennek az ellentétnek a feloldása alapvetően határozza meg a Natura 2000 területek fenntartásának és fejlesztésének a sikerét.

A Natura 2000 terület lehetséges támogatási szintjei

Kötelező szint

Ezek azok a javasolt előírások, amelyek betartása indokolt a terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében. A fő területhasználati irányok meghatározása mellett olyan előírások meghatározása célszerű, melyek betartása alapvetően meghatározza a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradását (pl.: gyepek művelési ág fenntartására való kötelezés, a területről vízelvezetés tiltása stb.).

Az 1698/2005 EC rendelet 38.§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés, valamint többletköltség mértékéig. Ez a jogszabályi háttér a Natura 2000 hálózat alapszintű fenntartásához szükséges. Jelenleg 269/2007 számú kormányrendelet képezi a 38.§ alapján jogosult kifizetés alapját.

A kötelező szint minden Natura 2000 területen gazdálkodó földhasználóra kötelező érvényű.

Önkéntes szint

A második előírás szint már a területek természeti értékeinek a növelésére irányul, olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ebbe a kategóriába az agrár-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalat alapján, de a területi sajátosságok figyelembe vételével tervezzük az előírások meghatározását. Ebben a kategóriában kizárólag területkezelésre vonatkozó, gazdálkodási módot meghatározó előírások tartoznak.

A Natura 2000 területek értékességének növelése érdekében, speciális előírások kidolgozása mellett önkéntes programban való részvétellel lehet a gazdálkodókat ösztönözni arra, hogy a jelölő fajok és élőhelyek állapotának javításában aktívan részt vegyenek. Az önkéntes szinten már kezelni kell az egyediséget, illetve a területen belül azonosítani kell az eltérő célokat, és az ahhoz rendelt földhasználati előírásokat.

Komplex élőhely rehabilitációs/élőhely fejlesztési előírások

A harmadik típusú előírások az önkéntes szinten belül megjelenő speciális előírások, melyek a területek vonatkozásában a legjelentősebb változást jelentik. Olyan terület-, tájhasználat-

váltási, illetve élőhely rekonstrukciós, rehabilitációs prioritások, irányok tartoznak ide, melyek eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. Ebbe a kategóriába inkább prioritások, elérni kívánt célok kerülnek megfogalmazásra, melyek eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges.

A fenntartási tervek jelenlegi formájukban alapvetően az önkéntes szint szakmai megalapozását, terület-szintű definiálását szolgálják.

3.3.2. A javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal

Figyelembe véve a jelenleg működő támogatási rendszereket, illetve azok egymásra épülését, indokolt a Natura 2000 támogatások esetében az integrált megközelítés elvét alkalmazva több támogatás harmonizálását megcélozni. A támogatások között a jelenlegi struktúrában is fellelhető az egymásra épülés, ennek továbbfejlesztése a források hatékonyabb felhasználását eredményezheti. Az integrálás alapvető célja a kettős finanszírozás elkerülése, valamint a jogszabályi környezet, adminisztráció harmonizálása.

Az említett kategóriák mellett a jelenleg működő támogatások figyelembevételével az alábbi kapcsolódási pontok kidolgozása javasolt:

Kötelezően betartandó/tiltott előírások	Önálló Natura 2000 támogatás formájában
Ajánlott/elvart előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely fejlesztési előírások	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Ennek az integrált megközelítésnek az elemei a jelenlegi vidékfejlesztési rendszerben már láthatók, hiszen például a *mezőgazdasági földterület első erdősítése* intézkedés, ami felfogható egy komplex területfejlesztési előírásnak, csak abban az esetben támogat bármilyen erdősítést, amennyiben erre vonatkozó területi prioritás a Natura 2000 fenntartási tervben meghatározásra került.

A különböző intézkedések együttes alkalmazása mellett a Natura 2000 területekre jelentős forrás biztosítható abban az esetben, ha a gazdálkodó számára a támogatási programokban való részvételnek több lehetősége is adott. Ezt azonban csak úgy lehet hatékonyan lebonyolítani ha – alkalmazva a Nyugat-Európában működő példákat – akkreditált szakértők bevonásával tervezik meg a gazdálkodók a támogatások optimalizálását célzó földhasználati stratégiájukat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Területileg érintett földhasználók, területkezelők számbavétele, elemzése, tájékoztatása, előzetes konzultáció és egyeztetés az alábbi módon valósult meg:

Eszköz típusa	Dokumentum	Időpont	Érintettek
---------------	------------	---------	------------

	típusa		
2 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009.02.06	Berhidai Önkormányzat, Falugazdász
Interjúval egybekötött terepbejárás	jegyzőkönyv	2009.02.06.	Természetvédelmi örök és falugazdász
Telefonos egyeztetés	jegyzőkönyv	2009.04. hó	Balatonfői Szövetkezeti Szolgáltató Zrt.
Ötletbörze	emlékeztető	2009.07.07.	Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
Önkormányzati hirdetőtábla	önkormányzati igazolás	2009.08. hó	Berhidai Önkormányzat
Egyeztetési anyag megküldése levélben	levél, tervanyag	2009.08. és 11. hó	Hivatalos szervek
Egyeztető fórum	jelenléti ív és emlékeztető	2009.08.31.	Berhidai Önkormányzat Falugazdász 2 Gazdálkodó Balaton-felvidéki NPI
Újságcikk a helyi sajtóban	újsághír	2009. 11. hó	Berhidai lakosság

A széles körű kommunikációnál alkalmazott technikák az alábbiak:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
Honlap	www.naturaterv.hu	2008. 12. hónaptól	Minden érdeklődő
Szórólap általános/területi	2000 példány a 20 mintaterületen	2009. 02. hónaptól	Összes/Területi érintettek
Nyomtatott kiadvány	6000 példány a 20 mintaterületen	2009. 11. hó	Gazdálkodók

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeinek körét az interjúk alapján készített érintett elemzési módszer segítségével határoztuk meg. A Berhidai-löszvölgyek Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek Berhida önkormányzata, a földtulajdonosok, a helyi gazdálkodók és az illetékes falugazdász, a Balatonfői Szövetkezeti Szolgáltató Zrt, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága. Kisebb mértékben érintett a település lakossága is. Az alábbiakban az érintettek ismertetésére kerül sor, hogy miként kapcsolódnak a Natura 2000 területéhez:

- *Berhidai Önkormányzat:* lakott, vagy ipari terület jelenleg nem határos a Natura 2000 területen, s a jövőben sem terveznek ennek irányába bővítést a közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területtel. A helyrajzi számos lista (45/2006. (XII.8.) KvVM rendelet) alapján azt az információt kapták, hogy a 0112/7-es hrsz Berhida önkormányzatának tulajdonában van (Séd-partja), de arról nincs információ, hogy ezzel a területtel az önkormányzatnak milyen tervei vannak. Az önkormányzat tervezi egy Küngössel közös szélerőmű-park kialakítását, amelynek kapcsán a földtulajdonosokkal már megegyeztek, jelenleg az áramszolgáltatóval és a beruházóval zajlik a tárgyalás, az érintett terület ugyanakkor nem része a Natura 2000 területnek, hanem attól távolabb 2 km-re tervezett beruházás.

- *Földtulajdonosok*: a Berhidai-löszvölgyek Natura 2000 kijelölése szinte kizárólag magántulajdonosokat érint (kivétel a már említett Séd-partja, ahol egy-egy helyrajzi számon az önkormányzat, illetve a Közép-Dunántúli KÖVIZIG is érintett). Az érintett területek zöme korábban a Balatonfői Tsz-hez tartozott, a tsz megszűnése után került tagosításra. Így egy-egy helyrajzi számon akár több tíz tulajdonos is osztozik (osztatlan közös tulajdonú ingatlanok).
- *Gazdálkodók, falugazdász*: a településen jelenleg viszonylag kevesen gazdálkodnak, s különösen kevesen foglalkoznak állattartással, ami a Natura 2000 terület szempontjából (a kívánatos legeltetés miatt) kulcsfontosságú volna. A városban kb. 25-30 db-os szarvasmarha-állomány, és körülbelül 30 anyakoca található, a környező gyepterületeket egy-egy nagyobb juhállománnyal legeltetik, amit Ősiből, illetve Balatonkeneséről hajtanak át (összesen kb. 2000 birka). Berhidáról senki nem igényelt a Natura 2000 gyepterületre támogatást.(2009-ig)
- *Balatonfői Szövetkezeti Szolgáltató Zrt.*: a Natura 2000 kijelölés hatálya alá tartozó helyrajzi számok közül kettőben érintett, az egyik területen kb. két hektáron maga folytat gazdálkodást, a fennmaradó hányadon pedig leányvállalata, az Apát-Agro Bt., míg a másik helyrajzi számon művelés alól kivett területek találhatók zömmel. Mivel a Zrt. a Balatonfői Tsz jogutódjaként működik, a jelenleg használt területeket többnyire visszabérli vagy visszavásárolta a tulajdonosoktól, ugyanakkor háztáji juttatásként területhasználatot engedélyez más környékbeli gazdálkodóknak is.
- *Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság*: a Natura 2000 hatálya alá tartozó két terület közül, természetvédelmi szempontból, a Bika-rét a kevésbé problémás. A rétet jelenleg kaszálóként hasznosítják, a kaszálás megfelelő időben és megfelelő technológiával történik, fenntartása kívánatos. A löszvölgyet intenzív szántók övezik, amelyekből nem kizárt a tápanyag-bemosódás. Ezért kívánatos volna egy néhány méteres puffterületet képezni a szántók szélén. A Séd-parti területen jelenleg nem folyik kezelés, ezért a völgy fokozatosan cserjésedik, beerdősül, s jelentős az idegenhonos fajok (ezüst juhar, akác) terjedése. A legfontosabb intézkedés a cserjésedés fokozatos visszaszorítása volna.
- *Berhida lakossága*: érintettségük elsősorban azért lehet számottevő, mert főleg az elszegényedett rétegek különböző haszonvételek révén károsíthatják a természeti környezetet (pl. illegális hulladéklerakás). Ezért kiemelten fontos lehet a Natura 2000 területek értékeinek megismertetése a lakossággal, a területkijelölés elveinek, a program működésének, és a kívánatos területhasználatnak bemutatása szélesebb körben, s ezáltal a szemléletformálás megkezdése, a helyiek büszkeségének felébresztése.

Az interjúk alapján úgy tűnt, hogy a Natura 2000 területkijelölés viszonylag keveseket érint a településen, fennálló konfliktusról nem szereztünk tudomást, s annak kialakulása sem várható, mivel a kijelölt területeken nem folyik olyan gazdasági haszonszerzés, ami ellentétben állna a természetvédelmi elképzelésekkel. Az érintettek között jelenleg szoros kapcsolat nem áll fenn. Mivel a Natura 2000 terület korábban nem volt védettség alatt, a település és a BfNPI közötti kapcsolat eddig nem volt túl aktív.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Konzultáció országos hatáskörű szervekkel

Az országos szinten érintett államigazgatási szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak,

a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos. A konzorcium vezetői az FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSzH Erdészeti Igazgatóságával (2009.03.11. és 2009.03.23. Wisnovszky Károllyal) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartottak egyeztetéseket.

Egyeztetés területi és helyi hatáskörű szervekkel

A fenntartási terv egyeztetési anyagát a következő területi és helyi szervek és szervezetekkel szükséges egyeztetni az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) számú kormányrendelet 4. §.szerint:

- területi államigazgatási szervek,
- nemzeti park igazgatóságok,
- települési önkormányzatok,
- érintett földrészletek tulajdonosai, vagyonkezelői, gazdasági érdekképviselői szervek,
- környezet és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetek.

Az elkészült tervváltozat egyeztetése céljából az alábbi két fő egyeztetési módszert alkalmaztunk:

1. Az egyeztetés anyag digitális adathordozón (CD) postai úton való megküldése az érintetteknek (ún. „hivatalos egyeztetés”) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot írásban véleményezzék megadott határidőre. Elsődleges érintett kör: területi államigazgatási szervek, nemzeti park igazgatóságok, települési önkormányzatok.
2. Az egyeztetés anyag digitális adathordozón (CD), vagy nyomtatott formában postai úton, vagy e-mailen való megküldése az érintetteknek (kérésüknek megfelelően) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot a megrendezett egyeztető fórumon szóban véleményezzék. Elsődleges érintett kör: terület tulajdonosai, vagyonkezelői, gazdálkodók, civilek.

1. Hivatalos egyeztetés: 2009.08.18.- 09.15.

Megszólított véleményező	Véleményt küldött
Berhida Város Önkormányzata	-
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	-
Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	+
Veszprém Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	+
Veszprém Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	-
Veszprém Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	+
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Veszprém Megyei Kirendeltség	+
Veszprém Megyei Földhivatal	+
Veszprémi Bányakapitányság	+
Közép-Dunántúli Regionális Államigazgatási Hivatal	+

A beérkezett véleményeket táblázatban rögzítettük, feldolgoztuk, és ezt követően a szakértői és megbízási mérlegelés alapján a tervváltozatba beépítettük.

2. Egyeztető fórum: 2009.08.31. Berhida, Polgármesteri Hivatal

Meghívottak	Megjelentek
Berhida Önkormányzata	1 fő
Gazdálkodók (1 fő)	2 fő
Falugazdász	1 fő
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	2 fő

Az érintett település műszaki és környezetvédelmi ügyekért felelős munkatársán kívül megjelent a falugazdász, Bika-rétet jelenleg használó gazdálkodó házaspár, illetve az érintett NPI munkatársai. A tervező és a jelenlévő nemzeti park munkatársai egyetértettek abban, hogy a Bika-réten folyó jelenlegi kezelés (kaszálás) tökéletesen megfelelő, amely az elmúlt évtizedek alatt nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a védett értékek fennmaradjanak a völgyben. A quadozás és a völgyoldalak magasabban történő kaszálása az, ami kevésbé kívánatos a területen. A quadozás a terület kezelői szerint is ártalmas, ám nincsenek eszközeik arra, hogy ezt megakadályozzák – az érintett NPI munkatársaival egyeztettek a lehetséges lépésekről. A megbeszélés egy további eredménye, hogy a völgyoldalak kaszálása, amennyiben az nem géppel, hanem a hagyományos kézi kaszával történik, szintén megengedhető, hiszen képes a kívánt mozaikosságot biztosítani. Az elhangzottakat részletesen tartalmazza az elkészült jegyzőkönyv, amely a 21. számú mellékletben olvasható.

A kommunikációs tevékenység részletes beszámolóját és eszközeit a 21. sz. melléklet tartalmazza.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1. 1. Környezeti adottságok

1. 1. 1. Éghajlati adottságok

A Mezőföld és a tájat ÉNy-felől határoló peremterület, a Dunántúli-középhegység K-i széle a Dunántúl legkontinentálisabb éghajlatú területe. A téli hőmérsékleti minimumok és a nyári maximum hőmérsékletek közötti ingás itt igen magas. A napsütéses órák száma szintén igen magas, évente átlagosan közel 2000 óra. Ettől nem független, hogy a felhőzet tekintetében a Mezőföld a derültebb tájak közé tartozik. Az uralkodó szélirányok az É-i és az ÉNy-i. Különösen fontos éghajlati elem, a csapadék, melynek éves összege a Mezőföldön jellemzően alacsony. A szűkebb térségből csak néhány pontról ismertek hosszabb adatgyűjtésen alapuló mérések. Az éves csapadékmennyiség jellemzően nem éri el a 600 mm-t (Ósi: 552 mm, Várpalota 582 mm, Balatonkenese 594). A területen az országos átlagnál jóval gyakoribbak aszályok.

1. 1. 2. Vízrajzi adottságok

A tervezési terület érintő, ill. annak szűkebb környezetében található vízfolyások:

Séd-patak

A terület legjelentősebb vízfolyása, mely a Sárvíz-be (Nádor-csatorna) ömlik, vize végül a Sión keresztül éri el a Dunát. A Séd-patak vízgyűjtő területe, a vízfolyás méretéhez képes igen nagy, ~513 km², ennek nagy része azonban a Bakonyvidékhez tartozik, a Mezőföldi szakaszon csak a vízgyűjtő kisebb része, 74,7 km² található. A Séd-patak vízhozama alapján a jelentősebb mezőföldi vízfolyásokhoz tartozik. A vízjárását tekintve kevés konkrét adat ismert, a vízhozamokat igen nagy kilengések jellemzik (nagyobb bakonyi felhőszakadások után hirtelen, de rövid időre jelentősen megduzzad, míg aszályos nyarakon igen alacsony vízállásértékek mutatkoznak).

Gelye-patak

A Séd-patak jobboldali mellékága, mely Berhida településtől DNy-ra ömlik a Séd-patakba. A medre aszályos nyarakon olykor kiszárad.

Cinca-patak

A Séd-patak jobboldali mellékága, mely Berhida és az egykor önálló Kiskovácsi településrész között ömlik a Séd-patakba. A medre tervezési területen kívül fut, párhuzamos a vasútvonallal. A Koldustelek kétágú völgye lényegében a szerkezeti vonal mentén meghatározott lefutású Cinca-völgy egyik mellékvölgye.

Említésre érdemes még az egykori kút/forrás maradványa a Koldustelek völgyének völgytalpán.

1. 1. 3. Geológiai, geomorfológiai adottságok

Berhida település közvetlen közelében található Séd-völgy és peremterülete geológiai szempontból meglehetősen egyöntetű táj. A Séd-völgy felett, D-re található platót a középső-pannon Nagyvázsonyi Mészke Formáció alkotja. A Nagyvázsonyi Mészke Formációra jellemző, hogy az édesvízi csigafaunás mészkőrétegek mellett, a rétegsorban a mészmárga, aleurit, mészszip és homokrétegek is váltakoznak. A vizsgált területen e formációból a felszínen a pannon homokos agyag előfordulása a legjellemzőbb. Erre, a pannon üledékösszletre kisebb-nagyobb foltokban és változó vastagságban negyedkori lösz is települt. A vízfolyások mentén, a völgytalpakon recens ártéri üledéksorok vannak felszínen.

A Mezőföld az Alföld más területeitől geomorfológiailag élesen elkülönül. Ez annak köszönhető, hogy területe a geológiai közelmúltban (részben a pleisztocénben) kiemelkedett, és a szerkezeti vonalak mentén összetöredezett, ún. táblarögökre tagolt térség. A szerkezeti vonalak a jelentősebb vízfolyások lefutásában is meghatározó jellegűek. Berhida település több geomorfológiailag önálló kistáj határán fekszik. A Séd-patak mente és a pataktól ÉNy-ra húzódó mélyebb fekvésű terület a Berhidai-medence, mely feltehetően a Balaton árkának újpleisztocén-kori kialakulásával süllyedt le. A Séd-től D-re kiemelt plató már a Fűzfő-küngösi-táblaröghöz tartozik. A vízfolyások lefutása egyértelműen a szerkezeti vonalakat követi.

A terület geomorfológiai szempontból még dombvidéki jellegű. Markáns tájformáló szereppel bírnak a terület vízfolyásai. A Séd-völgy meredek oldalai helyenként szakadópart jellegűek, de nagyobb – a balatoni Fehér-partokhoz hasonló – löszfalak nem jellemzik. A Berhidától D-re eső platóba vágódott be a Cinca-patak völgye. A Koldustelek völgyében a völgytalpon lévő kút környékén egykor működő forrás feltételezhető.

1. 1. 4. Talajtani adottságok

A terület a Mezőföld nyugati talajtájához tartozik. A löszön, löszszerű kőzeteken (pl. pannon agyag) mezőszéki talajok jellemzőek, kivéve a vízfolyások alluviumán.

A pannon üledékekkel borított felszíneken egykor erdők álltak, melyek csak a meredekebb oldalakon adhatták át a helyüket kisebb-nagyobb gyepterületeknek. Az erdők alatt Ramann-féle barna erdőtalajok ill. csernozjom barna erdőtalajok voltak jellemzőek, ma is ezek – az évezredek tájhasználat miatt – többé-kevésbé erodált változatai, a meredekebb, lejtős felszíneken pedig az áthalmozott lejtőhordalék-talajok a legjellemzőbbek. A Séd-árterén, keskeny sávban a réti talajok alakultak ki.

1. 1. 5. Tájhasználat-változás

A Mezőföld löszterületeinek klímazonális növényzete az ember itteni megjelenésekor tölgyesek dominálta, erdőssztyepp-vegetáció lehetett, helyenként, leginkább a szakadópartok, meredek lejtők környékén kisebb nagyobb tisztásokkal, természetes gyepekkel. Az erdőtakaró pusztulásának kezdetét a kutatások többsége már a kőkorból látja, de ekkor feltehetően a telepek pusztulásával az erdő sok helyen újra záródhatott, ahol ennek klimatikus gátja volt, ott az erdőssztyepp erdők másodlagos kiterjedése valószínűsíthető. A Mezőföld észak-nyugati része a Bakonyvidék keleti, legszárazabb területével érintkezik, itt markánsan érvényesül a főnhatás, a terület különösen száraz. Itt a kiirtott erdők regenerációja igen lassú lehetett, feltehetően a gyepterületek is kiterjedtek. A későbbiekben ez a tendencia csak gyorsult. Az erdők számottevőbb mértékű kiirtása feltehetően már a bronzkorban indult. A jó

termőtalajoknak köszönhetően feltehetően már ekkor is jóval nagyobb mértékű lehetett az erdőterületek csökkenése, mint a középhegységi területeken. Berhida környékén a rómaiak idején egy jelentősebb telep nyomait tárták fel (temető), mely jelentősebb tájhasználatra utal. A népvándorlások korától már biztosan állandóan lakott a környék, Berhida települést 1082-től jegyzik okiratok, Árpádkori temploma (Szent Kereszt Kistemplom), ma közismert műemlék. A középkorban a növekedő népesség és a szabályozatlan fahasználatok miatt egyre jelentősebb tájátalakítás valószínűsíthető. Az I. katonai felmérés térképlapja az első részletes térkép, melyről konkrét tájhasználati adatok nyerhetők a terület XVIII. század végi állapotára vonatkozóan. A térképlapon jól látható, hogy a település környékének nagy része már ekkor is szántó volt. A településtől DK-re egy nagyobb erdőtömb is megvan még, mely a településtől D-re sávszerűen elkeskenyedik. Különösen érdekes a Séd-völgy feletti plató, ahol több szőlőterület is látható. A Séd-völgyben ekkor gyepgazdálkodás – feltehetően legeltetés és/vagy kaszálás – folyt. A XIX. sz. végére, XX. sz. elejére – mire Magyarországon a szabályozott erdőgazdálkodás keretei kialakultak – a területen alig maradt erdő, Berhida mellett egyedül a Peremartoni-erdő az a tömb, ahol a fennmaradt erdőterület jelentősebb mértékben növekedhetett. (Ez a növekedés azonban minőségi átalakulást jelentett, ma nagyrészt kultúrerdők alkotják, kisebb természetközeli foltokkal.) A tervezési terület térségében a XX. század közepére a gyepterületek is csak a meredekebb oldalú völgyekben maradtak fenn. A XX. század második felében a gépesített, vegyszereket használó mezőgazdasággal együtt járt a nagytáblás szántók kialakítása, a völgyek gyepeinek kaszálása és legeltetése (főképp juhokkal). A kezdetben még némileg extenzív jellegű állattartás az 1970-es 80-as évekre egyre inkább háttérbe szorult, a Séd-völgyben egyre nagyobb területeken intenzív cserjésedés indult. Az akáctelepítések, és az ezzel összefüggésben megjelenő egyéb özőnfajok nagyobb arányú megjelenése is erre az időszakra tehető. Szerencsés körülmény, hogy egyes kis részterületek (különösen a Koldustelek kis völgye) megőrizték a természetközeli élőhelyek értékes állományait, és egy relatíve gazdag löszflórát (a terület méretét szem előtt tartva igen gazdag).

1.2. Természeti adottságok

A fenntartási terv és a megalapozó dokumentáció a 2008. évi Natura 2000 terület hivatalos adatlapok (SDF) és a 2009. évi tervkészítés terepi felméréseinek adatait vette figyelembe. A terepi adatok esetében a felmérés alapján jelentős állományúnak ítélt közösségi jelentőségű élőhelytípusok/fajok szerepelnek a táblázatokban és az adatlapokon is. Az élőhelyek előfordulása tekintetében nincs változás a 2008. évi Natura 2000 adatlaphoz (Standard Data Form) képest.

A közösségi és nem közösségi jelentőségű élőhelyek táblázatos felsorolása és a jellemzése az élőhelyek kódjának sorrendjében készült. A *-gal jelölt élőhelyek és fajok az élőhely/faj kiemelt jelentőségű státuszát jelenti. A közösségi jelentőségű élőhelyek (Natura 2000 kóddal jelölt) megfeleltethetők egy vagy több nem közösségi jelentőségű (Á-NÉR kóddal jelölt) élőhelynek is és viszont. Az élőhely jellemzése címszó alatt az Á-NÉR élőhely szerinti jellemzés található, mivel egy közösségi jelentőségű élőhely több Á-NÉR élőhellyel is azonosítható.

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása közösségi jelentőségű élőhelyek szerint

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		Terület	Terület aránya
Kód	Név	(ha)	(%)
40A0	Szubkontinentális peripannon cserjések	0,1032 ha	0,08 %
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	2,0732 ha	1,63 %
6250	*Síksági pannon löszgyepek	5,6429 ha	4,44 %
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	0,8948 ha	0,70 %

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása Á-NÉR élőhelyek szerint

Közösségi jelentőségű élőhely (Á-NÉR)		Terület	Terület aránya
Kód	Név	(ha)	(%)
E1	Franciaperjés dombvidéki kaszálórét	0,8948 ha	0,70 %
H4	Félszáraz gyepek és erdőssztyepprétek	2,0732 ha	1,63 %
H5	Löszpusztarét	5,6429 ha	4,44 %
M6	Sztyeppcserjés	0,1032 ha	0,08 %
O7	Gyomos száraz gyepek	5,5026 ha	4,33 %
O8	Domb- és hegyvidéki gyomos üde gyepek	3,4540 ha	2,72 %
P1	Zárt erdők helyén kialakult vágáscserjések és őshonos fafajú pionír erdők	0,6148 ha	0,48 %
P2b	Spontán cserjésedő-erdősődő területek	42,7023 ha	33,62 %
P2a(×S6)	Üde cserjések	5,2574 ha	4,14 %
R2	Tájidegen fafajokkal elegyes erdők részben túlélő/betelepült cserje- és gyepszinttel	1,1490 ha	0,90 %
S1	Akácosok	11,1826 ha	8,81 %
T1	Egyéves szántóföldi kultúrák	76,3376 ha	60,11 %
U4	Telephelyek, roncsterületek	0,0712 ha	0,06 %

Az élőhelyek rendszerezésének megfeleltetése

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		Közösségi és nem közösségi jelentőségű élőhely (Á-NÉR)	
Kód	Név	Kód	Név
40A0	Szubkontinentális peripannon cserjések	M6	Sztyeppcserjés
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	H4	Félszáraz gyepek és erdőssztyepprétek
6250	*Síksági pannon löszgyepek	H5	Löszpusztarét
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	E1	Franciaperjés dombvidéki kaszálórét
-	-	O7	Gyomos száraz gyepek

	-	O8	Domb- és hegyvidéki gyomos üde gyepek
	-	P1	Zárt erdők helyén kialakult vágáscserjések és őshonos fafajú pionír erdők
	-	P2b	Spontán cserjésedő-erdősődő területek
	-	P2a(×S6)	Üde cserjések
	-	R2	Tájidegen fafajokkal elegyes erdők részben túlélte/betelepült cserje- és gyepszinttel
	-	S1	Akácosok
	-	T1	Egyéves szántóföldi kultúrák
	-	U4	Telephelyek, roncsterületek

1.2.1 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

I)

Élőhely neve/kódja:	Szubkontinentális peripannon cserjések
Élőhely kódja:	40A0
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	0,08 %
Élőhely kiterjedése a területen:	0,1032 ha
Élőhely jellemzése:	Sztyeppcserjés <i>Á-NÉR2007 kód: M6</i> Növénytársulás: <i>Prunetum fruticosae</i> Dziubaltovski 1926 A <i>Prunus fruticosa</i> tömeges megjelenése alapján leírt társulás. Többnyire ritkás, ill. nem teljesen záródó kis magasságú cserjés foltok. Állományaiban a löszpusztagyeppek fajai, szárazerdei- és Geranion sanguinei erdőszegély-fajok fordulnak elő (<i>Agrimonia eupatoria</i>, <i>Buglossoides purpureo-coerulea</i>, <i>Dorycnium germanicum</i>, <i>Falcaria vulgaris</i>, <i>Galium glaucum</i>, <i>Geranium sanguineum</i>, <i>Glechoma hirsuta</i>, <i>Inula germanica</i>, <i>Peucedanum cervaria</i>, <i>Ranunculus polyanthemos</i>, <i>Sedum telephium</i> subsp. <i>maximum</i>, <i>Stipa pennata</i>, <i>Vicia tenuifolia</i>, <i>Vinca herbacea</i>), melyek képesek voltak a cserjésekben fennmaradni. Ebben az értelemben szegélytársulás. Néhány foltját ábrázolja a vegetációtérkép, de ezeken felül is megjelenik még kisebb, a térkép léptékéből adódóan nem megjeleníthető foltokon.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	D04 – „Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
Élőhely veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	–

II)

Élőhely neve/kódja:	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)
Élőhely kódja:	6210
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	1,63 %
Élőhely kiterjedése a területen:	2,0732 ha
Élőhely jellemzése:	Félszáraz gyepek és erdőssztyepprétek <i>Á-NÉR2007 kód: H4</i> Növénytársulás: <i>Euphorbio pannonicae-Brachypodium pinnatae</i> Horváth nom. prov. A Koldustelek völgyében és néhány helyen a Séd-völgy és a Gelye-völgy térségében az északi, északnyugati gyepes lejtőkön <i>Brachypodium pinnatum</i> által dominált fajgazdag löszgyepek, félszáraz gyepek fordulnak elő. E vegetációtípus florisztikai gazdagsága a félszáraz gyepek strukturális és mikroklimatikus sajátosságaiban rejlik, mely egyaránt lehetővé teszi az egykori erdő fajainak (<i>Anemone sylvestris</i>, <i>Cynanchum vincetoxicum</i>, <i>Tanacetum corymbosum</i>, <i>Nepeta nuda</i>, <i>Peucedanum cervaria</i>, <i>Peucedanum alsaticum</i>) a száraz és a mezofil gyepek növényeinek (<i>Teucrium chamaedrys</i>, <i>Salvia nemorosa</i>, <i>Seseli annuum</i>, <i>Stachys recta</i>, ill. <i>Avenula pubescens</i>, <i>Briza media</i>, <i>Agrimonia eupatoria</i>, <i>Trifolium pratense</i>) fennmaradását. Ezek mellett ugyancsak jellemző száraz löszpusztagyeppek egyes fajainak jelenléte. A frekvens és közel állandó fajok közül a <i>Peucedanum alsaticum</i>, <i>Centaurea sadleriana</i>, <i>Euphorbia glareosa</i>, <i>Inula germanica</i> emelhető ki, melyek az állomány karakterfajaiként is megnevezhetők. A Koldustelek völgyének jelentős tájképi értékei az egykori erdőtársulás – valószínűleg tatárjuharos-lösztölgyes (<i>Aceri tatarici-Quercetum roboris Zólyomi 1957</i>) – maradványaiként értékelhető koros <i>Quercus pubescens</i>, <i>Q. cerris</i> és <i>Q. robur</i> hagyásfák. Ezek nagy része a völgy északi kitettséggű oldalán él, félszáraz gyepek veszik körül. Az egykori erdőtársulás jellemző fajai (<i>Acer campestre</i>, <i>Ulmus minor</i>, <i>Cornus sanguinea</i>, <i>Ligustrum vulgare</i>, <i>Nepeta nuda</i>, <i>Pulmonaria mollis</i>, <i>Dictamnus albus</i>, <i>Campanula bononiensis</i>, <i>Tanacetum corymbosum</i>, <i>Inula germanica</i>, <i>Inula conyza</i>, <i>Carex michelii</i>, <i>Iris variegata</i>) ma elsősorban másodlagos gyepekben – a <i>Brachypodium pinnatum</i> gyepjeiben – a fák kis csoportjai körül, ill. cserjésekben fordulnak elő.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	D04 – „Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	T11– Cserjésedés

III)

Élőhely neve/kódja:	Síksági pannon löszgyepek
Élőhely kódja:	6250
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	4,44 %
Élőhely kiterjedése a területen:	5,6429 ha
Élőhely jellemzése:	Löszpusztarét <i>Á-NÉR2007 kód: H5</i> Növénytársulás: <i>Salvio nemorosae-Festucetum rupicolae</i> Zólyomi ex Soó 1964 A tervezési terület legértékesebb, kiemelt figyelmet érdemlő élőhely-típusa. A Koldustelek völgyében, a Séd-völgy és a Gelye-völgy még kevésbé becserjésedett lejtőin változó természetességi állapotú állományai maradtak fenn. A terület löszpuszta-gyepjeinek számos altípust képviselnek, a természetközeli, gazdagabb állományokban a <i>Festuca rupicola</i>, <i>Stipa pennata</i>, kisebb területen a <i>Stipa pulcherrima</i> domináns, a zavartabb foltokon az <i>Elymus hispidus</i>, <i>E. repens</i>, <i>Dactylis glomerata</i> is jellemző. A <i>Bromus erectus</i> s.l. dominálta előfordulásai már inkább fűszáraz gyepek, ill. átmeneti helyzetű állományok. A völgytalpi, kaszált állományokban, a kaszálás szelektáló szerepe miatt mezofil réti elemek feldúsulása jellegzetes. A különböző pázsitfű-fajok dominanciája alapján elkülöníthető foltok valójában nem élesen elkülönülő egységek. Kisebb-nagyobb foltokon a <i>Carex humilis</i>, <i>Chrysopogon gryllus</i> fajokban gazdagabb foltok is találhatóak. A löszpusztarét leggazdagabb állományai délies kitettségekben jellemzőek. A <i>Salvio-Festucetum</i>-ok leírt változatai közül, Mezőföld löszpusztagyepjei a <i>pannonicum</i> változathoz sorolhatók. A terület <i>Salvio-Festucetum</i>-ainak gyakori elemei: <i>Adonis vernalis</i>, <i>Astragalus austriacus</i>, <i>Chamaecytisus austriacus</i>, <i>Euphorbia glareosa</i>, <i>Salvia pratensis</i>, <i>Salvia nemorosa</i>, <i>Nonea pulla</i>, <i>Vinca herbacea</i>, stb. több ponton ritkább, figyelemre méltó „lőszfajok” (<i>Agropyron pectiniforme</i>, <i>Ajuga laxmannii</i>, <i>Inula germanica</i>, <i>Silene bupleuroides</i>, <i>Taraxacum serotinum</i>) is előfordulnak. A Dunántúli-középhegység sztyeppréteivel közös fajok száma magas. A löszpusztagyep szekunder eredetű, kiterjedését az egykori erdő-sztyepp tölgyes fennmaradt fajai (<i>Carex michelii</i>, <i>Cynanchum vincetoxicum</i>, <i>Dictamnus albus</i>, <i>Geranium sanguineum</i>, <i>Iris variegata</i>, <i>Lathyrus lacteus</i>, <i>Pulmonaria mollis</i> stb.) is mutatják. A löszpusztagyep zavartabb állományfoltjai inkább általánosan elterjedt szárazgyep-fajok jellemzik.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	D03 – Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot; D04 – „Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot; D05 – Természetes állapot
Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	T11 – Cserjésedés; E42 – Motocross, kvad; E84 – Tűzkár

IV)

Élőhely neve/kódja:	Sík- és dombvidéki kaszálórét (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>)
Élőhely kódja:	6510
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	0,70 %
Élőhely kiterjedése a területen:	0, 8948 ha
Élőhely jellemzése:	Franciaperjés dombvidéki kaszálórét Élőhely típus Á-NÉR2007 kódja: E1 Növénytársulás: <i>Pastinaco-Arrhenatheretum</i> /Knapp 1954/ Passarge 1964 A Koldustelek területén, a löszvölgy völgytalpán található ténylegesen kaszálással fenntartott részeket jelöltük kaszálórétként, a jellegtelen gyomos gyepeket nem. Többé-kevésbé eltérő fajösszetételű állományfoltok jellemzőek, uralkodó pázsitfűvek az <i>Arrhenatherum elatius</i>, a <i>Bromus erectus</i> és kisebb területen az <i>Alopecurus pratensis</i>. A völgy legmélyebb fekvésű részein a gyepek a franciaperjérettel (<i>Pastinaco-Arrhenatheretum</i> /Knapp 1954/ Passarge 1964) azonosítható, jellegzetes mezofil kaszálórét. A gyepek gyakoribb kísérőfajai között a legjellemzőbb kaszálórégi fajok (<i>Dactylis glomerata</i>, <i>Knautia arvensis</i>, <i>Leucanthemum vulgare</i>, <i>Plantago lanceolata</i>, <i>Pastinaca sativa</i>, <i>Anthoxanthum odoratum</i>, <i>Avenula pubescens</i>) mellett a völgy félszáraz gyepeinek, sztyeppréteinek néhány faja (<i>Peucedanum alsaticum</i>, <i>Festuca rupicola</i>) is megtalálható. Az <i>Alopecurus pratensis</i> dominanciájával jellemezhető kisebb folt, hasonló összetételű, de fajszegényebb gyepek, melyek nem azonosíthatók az "Alopecuretum"-ként leírt mocsárrétekkel. A völgy kaszálással fenntartott területein, – kiterjedését tekintve – a <i>Bromus erectus</i> által meghatározott gyepek uralkodnak. Ezek a völgytalp kissé magasabb fekvésű részein, a völgyoldal alsó, lankás szakaszán találhatók. A gyepek fajösszetétele alapján egyértelmű, hogy a löszpusztarét és a mezofil kaszálórét között foglal helyet, mely inkább a löszpusztarét mezofilabb jellegű, sudár rozsnokos típusának tekinthető (átmenet, sztyeppréte-félszáraz gyepek jelleg), melyet a terület löszpusztarétjeinek számos jellemző növénye (<i>Euphorbia glareosa</i>, <i>Verbascum phoeniceum</i>, <i>Adonis vernalis</i>, <i>Ajuga laxmannii</i>) is bizonyít.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	D04 – „Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	M32 – Kaszálás elmaradása; M50 – Felülvetés; S06 – Szerves szennyezés

A tervezési területen előforduló egyéb fontos nem közösségi jelentőségű élőhelyek

1)

Gyomos száraz gyepek

Á-NÉR2007 kód: **O7**

A terület száraz gyepeinek egy jelentős része – különösen a Séd-völgy, Gelye-völgy térségében – már nem azonosítható természetközeli növénytakarással. Ezek az egykor intenzívebben legeltetett gyepek, mára jelentősen becserjésedtek, a Gelye-völgyben találhatók még nagyobb összefüggő szárazgyep foltok. E gyepekben kisebb számban még megtalálhatók a löszpusztagyepek fajai is, de alapvetően jellegtelenedő száraz gyepek növényei alkotják (pl. *Poa angustifolia*, *Ononis spinosa*, *Galium verum*, *Falcaria vulgaris*, *Eryngium campestre*, *Medicago falcata*, *Muscari comosum*, *Scabiosa ochroleuca*, *Lathyrus tuberosus*, *Melica transsylvanica*, *Lotus corniculatus* var. *hirsutus*, *Pimpinella saxifraga*, *Seseli annuum*, *Euphorbia virgata*, *Euphorbia cyparissias*, *Echium vulgare*, *Salvia austriaca*, *Salvia pratensis*, *Salvia aethiopis*). Közvetlenül a szántók szegélyén, a felső völgyperemeken keskeny sávban is más jellegtelenedő száraz gyepek jellemzőek. Ezekben már a szántók gyomnövényzete is nagyobb arányban elegyedik. Domináns pázsitfűvei az *Elymus repens*, *Dactylis glomerata* melyek fajszegény gyepei a völgyperemet szinte sávszerűen övezik. A szántóföldi gyomtársulások (*Thlaspi arvense*, *Nigella arvensis*, *Euphorbia helioscopia*, *Consolida regalis*) és a ruderalis gyomnövényzet (*Artemisia vulgaris*, *Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum* stb.) közönséges fajai a legjellemzőbbek, de néhány ponton ritkulóban lévő gyomokat (*Adonis aestivalis*, *Bupleurum rotundifolium*, *Centaurea solstitialis*) is találunk.

Élőhely területi aránya: **4,33 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **5,5026 ha**

2)

Domb- és hegyvidéki gyomos üde gyepek

Á-NÉR2007 kód: **O8**

Élőhely területi aránya: **2,72 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **3,4540 ha**

3)

Zárt erdők helyén kialakult vágáscserjések és őshonos fafajú pionír erdők

Á-NÉR2007 kód: **P1**

Élőhely területi aránya: **0,48 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **0,6148 ha**

4)

Spontán cserjésedő-erdősődő területek

Á-NÉR2007 kód: **P2**

Növénytakarási típus: *Pruno spinosae-Crataegetum* Soó /1927/ 1931

A Séd-völgy és a Gelye-völgy szárazabb lejtőin, jelentős területen jellemző élőhelytípus. A cserjefajok közül a *Prunus spinosa* dominál, alárendeltebbek a *Crataegus monogyna*, a *Rosa canina*, a *Sambucus nigra*, az *Acer campestre* stb. Az állományok összetétele nem egyöntetű, helyenként az akácok telepítésével összefüggésben tájidegen fásszárúak (*Ailanthus altissima*, *Robinia pseudo-acacia*) spontán megjelenése is jellemző. A száraz lejtők kiritkuló cserjésfoltjai természetvédelmi szempontból értékes élőhelyek, itt számos erdőssztyepp, ill. sztyeppréti növény talált menedéket: *Adonis vernalis*, *Asparagus officinalis*, *Astragalus cicer*, *Filipendula vulgaris*, *Peucedanum cervaria*, *Phlomis tuberosa*, *Pulmonaria mollis*,

Ranunculus polyanthemos, *Serratula radiata*, *Vinca herbacea*, *Viola ambigua*. A sűrű cserjések gyepszintje fajszegény, többnyire csak nitrofreuens fajok tömegesek (*Anthriscus cerefolium*, *Urtica dioica*, *Stellaria media*). A völgytalp közelében, az üdőbb szegélyeken vágások, erdőszéli magaskórosok növényei is jellemzőek, pl. *Calamagrostis epigeios*, *Chaerophyllum bulbosum*, *Eupatorium cannabinum*, *Solidago gigantea*.

Élőhely területi aránya: **33,62 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **42,7023 ha**

Élőhely veszélyeztetettsége: Nem veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők: J32 – Tájidegen fás-szárú beépülése a természetes társulásba; T35 Szemétlerakás

5)

Üde cserjések és azok nem őshonos fajokból álló spontán erdőkkel és cserjésekkel alkotott hibrid kategóriája

Á-NÉR2007 kód: **P2a**

A Séd-patak mentén és árterén és a Gelye-völgy vízfolyása mentén üde cserjések, lassan beerdősülő foltok jellegzetesek. Ezekben már ligeterdei fafajok is (kisebb) szerepet kapnak (*Salix fragilis*, *Salix alba*). A cserjések általános fajai (*Crataegus monogyna*, *Sambucus nigra*, *Acer campestre*, *Ligustrum vulgare*, *Rubus* spp.) mellett néhány invazív fásszárú is előfordul (*Elaeagnus angustifolia*, *Robinia pseudo-acacia*, *Ailanthus altissima*).

Élőhely területi aránya: **4,14 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **5,2574 ha**

6)

Tájidegen fafajokkal elegyes erdők részben túlélő/betelepült cserje- és gyepszinttel

Á-NÉR2007 kód: **R2**

Élőhely területi aránya: **0,90 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **1,1490 ha**

7)

Akácosok

Á-NÉR2007 kód: **S1**

Természetvédelmi szempontból a terület leginkább problémás kultúr-élőhelye. A XX. századi (számos, akkori szemlélettel védhető) akác (*Robinia pseudo-acacia*) telepítések ma számos védett és nem védett terület fennmaradt értékeinek megőrzését nehezítő következményekkel jártak. Az akácosok bármely területen alapvetően ugyanazon problémákkal állítják szembe a természetvédelmet (eredeti fajkészlet nagy része eltűnik, nitrofrekvens gyomok és egyes tágtűrő fajok maradnak fenn). Az élőhelyek megőrzését nehezíti, hogy gyakran nem csak a betelepített foltok növényzete homogenizálódik, de az akác gyakran spontán átteker a szomszédos élőhelyekre is. A terület Séd-völgyben és a Gelye-völgyben található akácosai helyenként monodomináns foltok, de gyakran elegyesek, kevésbé érzékeny fafajokkal, cserjékkel elegyes állományok (*Acer campestre*, *Fraxinus ornus*, *Crataegus monogyna*, *Sambucus nigra*).

Élőhely területi aránya: **8,81 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **11,1826 ha**

1. 2. 2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Az adott Natura 2000 terület közösségi jelentőségű fajainak táblázatos felsorolása és jellemzése rendszertani sorrendben illetve jelölés tekintetében a szerint készült, hogy a terv készítésének időpontjában a Natura 2000 terület hivatalos 2008. évi adatlapján a faj jelölő vagy nem jelölő állománnyal fordult elő, illetve hogy a 2009. évi terepi felmérések ezt miként módosították. A jellemzésben fajonként megtalálhatóak a részletes információk. A *-gal jelölt faj kiemelt jelentőségű státuszt jelöl az élőhelyvédelmi irányelv alapján.

A tervezési területen nincs jelölő növény a 2008. évi Natura 2000 adatlap (Standard Data Form) alapján. Ezt a 2009. évi terepi felmérések sem módosították.

Faj neve Magyar/Tudományos (latin) név	Élőhelyvédelmi (HD)/Madárvédelmi (BD) Irányelv melléklete	Egyéb hazai jogszabályi védelem FV: fokozottan védett V: védett
<i>Közösségi jelentőségű, nem jelölő faj</i>		
Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i> Wender)	HD II.	V
Tátorján (<i>Crambe tataria</i> Sebeők)	HD II. és IV.	FV

Nem jelölő fajok

I)

Faj neve:	Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i> Wender)
Irányelv mellélete:	HD II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	ld. 13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	100 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~20 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert tendencia-szerű változás.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon elterjedésű faj, Magyarországon még igen jelentős populációkkal fordul elő. A középhegységi sztyeppréteinken relatíve gyakori. A Mezőföldön (és alföldi területeinken) ritka faj. A Berhida körüli löszgyepek közül a Koldustelek jó állapotú lösz-sztyeppréjtén él kis populációja.
Faj veszélyeztetettsége:	A terület jelenlegi kezelésének fenntartása mellett nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

II)

Faj neve:	Tátorján (<i>Crambe tataria</i> Sebeők)
Irányelv melléklete:	HD II. és IV. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (100 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	ld. 13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	10 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stagnáló.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon elterjedésű faj, ma Magyarországon igen sporadikusan előforduló, ritka faj. Egykor gyakoribb lehetett, de a löszterületek művelésbe vonása miatt (és feltehetően amiatt, hogy korábban fogyasztották) nagyon megritkult. A Mezőföldön Bölske körül és Balatonkenese felett a löszfal feletti platón él két erősebb természetes állománya. A tervezési területhez tartozó Séd-völgybe 1992-ben telepítették magkihelyezéssel (nem dokumentált).
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhely megőrzésével biztosítható.

1. 2. 3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Az adott Natura 2000 terület közösségi jelentőségű fajainak táblázatos felsorolása és jellemzése rendszertani sorrendben illetve jelölés tekintetében aszerint készült, hogy a terv készítésének időpontjában a Natura 2000 terület hivatalos adatlapján a faj jelölő vagy nem jelölő állománnyal fordult elő, illetve hogy a 2009. évi terepi felmérések ezt miként módosították. A jellemzésben fajonként megtalálhatóak a részletes információk. A * a faj kiemelt jelentőségű státuszát jelenti az élőhelyvédelmi irányelv alapján.

A jelölő állatfajok tekintetében nincs változás a 2008. évi Natura 2000 adatlaphoz (Standard Data Form) képest. A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar* Haworth) előfordulását a 2009. évi terepi felmérések erősítették meg.

Faj neve	Irányelv melléklete	Egyéb hazai jogszabályi védelem
Magyar/Tudományos (latin) név	HD: Élőhelyvédelmi BD: Madárvédelmi	FV: fokozottan védett V: védett
<i>Jelölő faj</i>		
Magyar tarsza (<i>Isophya costata</i> Brunner von Wattenwyl)	HD II. és IV.	FV
<i>Nem jelölő faj</i>		
Lápi tarkalepke (<i>Euphydryas aurinia</i> (Rottemburg))	HD II.	V
Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i> Haworth)	HD II.	V

Jelölő faj

I)

Faj neve:	Magyar tarsza (<i>Isophya costata</i> Brunner von Wattenwyl)
Irányelv melléklete:	HD II. és IV. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (100 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	100–150 egyed
Állománynagyság (tervkészítéskor):	200–250 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az egymáshoz közeli mintavételi évek eredményei az állomány erősödését mutatják, mind a lárvák, mind az imágók vonatkozásában. A különbségek egyelőre természetes ingadozásnak tudhatók be.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A Kárpát-medence diszjunkt előfordulású, szubendemikus, posztglaciális maradványfaja. A posztglaciális sztyepp-periódus reliktum faja jelenleg a mezofil jellegű kaszálóréteken találja meg a számára optimális életfeltételeket. Táplálkozási okokból előfordulásában meghatározó a mezofil jellegű szöveti felépítéssel jellemezhető, – főképp kétszikű – növények jelentős gyeptermés borítása. A faj világállományának zöme Magyarországon található, azon belül jelenlegi ismereteink szerint legerősebb állományai a Balaton-felvidéken fordulnak elő. A berhidai állomány kis élőhelyre visszaszorult előfordulás, melynek súlypontjai zárt sztyeppréten és a völgytalpi kaszálóréteken találhatók. A lokális populáció közepes erősségű, egyedszáma százas nagyságrendűnek becsülhető.
Faj veszélyeztetettsége:	A jelenlegi kezelés fennmaradása mellett nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Élőhelyén mindennemű taposást (legeltetés, turizmus vagy egyéb eredetű) tiltani kell; a sztyeppréten folt területét érintetlenül kell hagyni, a völgytalpi kaszálórétet későn (legkorábban július közepe) kell kaszálni.

Nem jelölő fajok

II)

Faj neve:	Lápi tarkalepke (<i>Euphydryas aurinia</i> (Rottemburg))
Irányelv melléklete:	HD II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (50 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	P – előfordul
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A projekthez kapcsolódó területbejárások során nem került elő, de feltehetően előfordul – P
Állomány változásának tendenciái és okai:	Feltehetően stabil.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A palearktikus elterjedésű, policentrikus faj. Fő tápnövénye a <i>Succisa pratensis</i> . Eredetileg a jó természetességi állapotú láprétek indikátorfaja volt. A lepke ezeken az élőhelyeken előforduló európai populációi az elmúlt évszázadban jelentős (mintegy 60–70%-os) egyedszám csökkenést mutattak. Ugyanez a drasztikus egyedszám-csökkenés Magyarországon is kimutatható. A faj lápréti állományainak visszaszorulása mellett Nyugat-Európában már az 1950-es évek elején felfigyeltek a száraz réteken történő megjelenésére. Magyarországon is ismert az elmúlt évtizedekben végbement szárazréti expanziója. Ezekben a habitatokban tápnövénye a <i>Knautia arvensis</i> . Tápnövény-függéséből, peterakási viselkedéséből (a nőstények peterakáskor kedvelik a 15–20 cm magas tápnövényeket) fakadóan kifejezetten érzékeny a vegetáció-szerkezetet megváltoztató hatásokra (pl. legeltetés).
Faj veszélyeztetettsége:	A jelenlegi kezelés fennmaradása mellett nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Előfordulási helyein a legeltetést, intenzív kaszálást tiltani kell.

III)

Faj neve:	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i> Haworth)
Irányelv melléklete:	HD II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (50 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	Alkalomszerű.
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	P – előfordul
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állandó állományról nem beszélhetünk, a faj előfordulása alkalomszerű, a nyár második felében jellemző, amikor az állatok kellően mobilisak ahhoz, hogy a fejlődési helyükről távolabb is megjelenjenek.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A zonális erdőssztyeppet kísérő mocsár- és láprétek jellemző, eurosibériai faja. Tipikus élőhelyei közül sokat mezőgazdasági termelésbe vontak, így előfordulása jelentősen visszaszorult napjainkra. Ez főképp a Nyugat-Európában igaz, Magyarországon nagyrészt még stabilnak tekinthető állományai ismertek. Tápnövényei különféle lórom fajok. A Bakonyvidéken a jó állapotú láp- és mocsárréteken sokfelé előfordul, a Mezőföldön viszont ritkább. A tervezési területen előfordul, de a tervezési területhez nem köthető, legfeljebb táplálkozási céllal keresi fel azt.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	A vegetáció vertikális szerkezetének fenntartása a nyár végéig.

1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

A fenntartási tervekben a közösségi jelentőségű fajokon (ezen belül a jelölők kiemelten) kívül még azok a fajok is helyet kaptak, amelyek közösségi jelentőségűeknek nem minősülnek, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok egyben. Válogatási szempont volt, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igényel, területkezeléssel kapcsolatos érzékenységgel, ill. biogeográfiai jelentőséggel, melyek figyelembe vétele a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem hagyható figyelmen kívül. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, ill. védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerültek a listába. A fajokról adatlap (táblázat) és elterjedési térkép készült.

Faj neve	Egyéb hazai jogszabályi védelem
Magyar/Tudományos (latin) név	FV: fokozottan védett V: védett
Növényfaj	
Tavaszi hérics (<i>Adonis vernalis</i> L.)	V
Szennyes ínfű (<i>Ajuga laxmannii</i> (L.) Benth.)	V
Erdei szellőrózsa (<i>Anemone sylvestris</i> L.)	V
Sadler imola (<i>Centaurea sadleriana</i> Janka)	V
Sáfrányos imola (<i>Centaurea solstitialis</i> L.)	V
Nagyzezerjófű (<i>Dictamnus albus</i> L.)	V
Hengeresfészű peremizs (<i>Inula germanica</i> L.)	V
Selymes peremizs (<i>Inula oculus-christi</i> L.)	V
Tarka nőszirm (<i>Iris variegata</i> L.)	V
Kisfészű hangyabogáncs (<i>Jurinea mollis</i> (L.) Rchb.)	V
Vajszerű lednek (<i>Lathyrus lacteus</i> (Bieb.) Wissjul	V
Sárga len (<i>Linum flavum</i> L.)	V
Bugás macskamenta (<i>Nepeta nuda</i> L.)	
Bíboros kosbor (<i>Orchis purpurea</i> Huds.)	V
Tarka kosbor (<i>Orchis tridentata</i> Scop.)	V
Nyúlank sárma (<i>Ornithogalum pyramidale</i> L.)	V
Macskahere (<i>Phlomis tuberosa</i> L.)	
Nagyvirágú gyíkű (<i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholler)	V
Fekete kökörcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> L. subsp. <i>nigricans</i> (Störck) Zamels)	V
Sugaras zsoltina (<i>Serratula radiata</i> W. et K.)	V
Termetes habszegfű (<i>Silene bupleuroides</i> L.)	
Mocsári csorbóka (<i>Sonchus palustris</i> L.)	V
Pusztai árvalányhaj (<i>Stipa pennata</i> L.)	V
Csinos árvalányhaj (<i>Stipa pulcherrima</i> C. Koch)	V
Kései pitypang (<i>Taraxacum serotinum</i> W. et K.)	V
Pusztai meténg (<i>Vinca herbacea</i> W. et K.)	V
Állatfaj	
Keleti pókszőcske (<i>Poecilimon intermedius</i> (Fieber))	V

Növényfajok

1)

Faj neve:	Tavaszi hérics (<i>Adonis vernalis</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A terület cserjéseiben, száraz gyepeiben gyakori. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	100 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~500 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs változás (nem a Natura 2000 programhoz kapcsolódó tapasztalatok alapján).
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A hazai erdős-sztyepp élőhelyeken még gyakorinak mondható, kontinentális elterjedésű faj. A Mezőföldön, különösen annak nyugati részén elég gyakori. A tervezési terület mindkét részterületének (Koldustelek, Séd-völgy–Gelye-völgy) száraz gyepeiben és kevésbé záródott cserjéseiben előfordul. Legeltetésre, kevésbé érzékeny, mivel a legelő állatok nem fogyasztják. A tapasztalatok alapján a gyepek időszakos leégést is jól tűri.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Élőhelyvédelem biztosítja a fajmegőrzését.

2)

Faj neve:	Szennyes ínfű (<i>Ajuga laxmannii</i> (L.) Benth.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	~1000 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~100 tő (Felméréskor a populáció előfordulási helyeinek egy része már le volt kaszálva.)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs változás.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Növényföldrajzi szempontból jelentős, pontusz-pannóniai elterjedésű, löszpusztai reliktum. A szűkebb térségben a Mezőföldön és a Bakonyvidék keleti peremterületein (~Hajmáskér–Balatonalmádi vonaláig) jellemző faj, de populációi többnyire egymástól elszigeteltek. A Mezőföldön sem gyakori elem. A Koldustelek löszvölgyében és a Séd-völgy néhány pontján, löszpuszta gyeppen és félszáraz gyeppen fordul elő.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhely megőrzésével biztosítható.

3)

Faj neve:	Erdei szellőrózsa (<i>Anemone sylvestris</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~25 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Kontinentális elterjedésű erdőssztyepp faj. A Mezőföldön szórványos előfordulású. A tervezési területen csak a Koldustelek löszvölgyének keleti részéről ismert. A növény itt egy fajgazdag félszáraz, gyeppen fordul elő, állománynagysága 25–50 tő.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A területen belül egyetlen kis foltra koncentrálódik előfordulása.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhely megőrzésével biztosítható.

4)

Faj neve:	Sadler imola (<i>Centaurea sadleriana</i> Janka)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	Lőszgyepekben elterjedt. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~1000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pannon endemikus faj, egyes szerzők a <i>C. scabiosa</i> alfajának tekintik. Erdőssztyepp élőhelyeken, száraz- és félszáraz gyepekben, bokorerdőkben és sziklagyepekben fordul elő. A Mezőföld löszpusztagyepjeiben gyakori növény. A tervezési területen a Koldustelek völgyében, a Séd-völgyben és a Gelye-völgyben egyaránt előfordul, legnagyobb egyedszámban a Koldustelek félszáraz gyepeiben él.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhely megőrzésével biztosítható.

5)

Faj neve:	Sáfrányos imola (<i>Centaurea solstitialis</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~20 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Eurázsiai elterjedésű, Magyarországon ritka faj. A térségben, a Bakonyvidék keleti peremén és a Nyugat-Mezőföldön országos szinten is számottevő populációi élnek. A tervezési területen csak Séd-völgy–Gelye-völgy felett, a terület határán került elő. Gyom jellegű faj, gyakran bolygatott száraz gyepekben, extenzíven kezelt szántókon, ill. szántóföldek, utak szélén jelenik meg.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A szántóföldi műveléshez kapcsolódó intenzív növényvédőszer-használat veszélyezteti.
Fajvédelmi lehetőségek:	A völgyek peremén szélesebb (min. 10 m széles) mezsgyék kialakítása (a szántók rovására) és a szántók szélén vegyszermentes sáv kialakítása.

6)

Faj neve:	Nagyezerjófű (<i>Dictamnus albus</i> L.)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	Koldustelek 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	30 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontusz-mediterrán elterjedésű faj, Magyarországon a xerotherm tölgyesekben és a hozzájuk kapcsolódó száraz gyep sziklagyep élőhelyeken jellemző. A Balaton-felvidéken kifejezetten gyakori, de a Mezőföldön ritka faj. A vizsgált területen a Koldustelek löszvölgyéből ismerjük kis populációját.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Kis populációméret, viszonylag elszigetelt populáció.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhely megőrzésével biztosítható.

7)

Faj neve:	Hengeresfészű peremizs (<i>Inula germanica</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	1500–2000 tő (polikormonokat alkot)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismerhető fel egyértelmű tendencia, de számottevő változás az elmúlt évtizedben nem volt. A Koldustelek 2003 és 2005 között leégett löszgyep-foltján, kisebb, 5–10 m ² -es foltokon tömegesen jelent meg 2006–2007-ben.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon elterjedésű, Magyarországon szórványos előfordulású faj. Leginkább löszön, erdőssztyepp vegetációban jellemző, ill. ezzel fejlődéstörténeti kapcsolatban álló élőhelyeken. A Mezőföldön sem általános, a berhidai löszvölgyekben, a Koldustelekről ismerjük. Az erős állomány zöme tipikus löszpuszta gyeppen él, de jellemző a sztyeppcserjés foltos és a fűszáraz-gyeppen is.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhely megőrzésével biztosítható.

8)

Faj neve:	Selymes peremizs (<i>Inula oculus-christi</i> L.)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A terület löszpusztagyepjeiben szórványosan. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~80–100 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon elterjedésű, erdőssztyepp-faj, Magyarországon a középhegységi sziklagyepektől az erdőssztyepp-erdőig jellemző. A Mezőföldön szórványos előfordulása, a tervezési területen a Séd-völgy és a Koldustelek löszpusztagyepjeiben jelenik meg.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhely megőrzésével biztosítható.

9)

Faj neve:	Tarka nőszirm (<i>Iris variegata</i> L.)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~20 polikormon
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stagnáló.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon elterjedésű faj, a hazai száraz tölgyesekben és származékaikban gyakori. A Mezőföldön az erdőterületek eltűnése miatt jelenleg ritka. A Koldustelek löszvölgyében löszpusztagyepben és félszáraz gyeppen találjuk néhány erősebb polikormonját. Előfordulása lokálisan, ill. regionális léptékben jelentős, az egykori erdei vegetáció maradványa.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhely megőrzésével biztosítható.

10)

Faj neve:	Kisfészekű hangyabogáncs (<i>Jurinea mollis</i> (L.) Rchb.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A terület jobb állapotú löszgyepeiben, új felmérés után kimutatható.
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~500 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Magyarországon a sziklagyepektől a félszáraz gyepekig jellemző, Pannon-balkáni areával jellemezhető faj (fajcsoport). A Mezőföldön szórványosan van jelen. A Berhida körüli löszvölgyek jobb állapotú sztyeppré-t-foltjain kis populációja fordul elő.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhely megőrzésével biztosítható.

11)

Faj neve:	Vajsínű lednek <i>Lathyrus lacteus</i> (Bieb.) Wissjul ⁷
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~ 30–50 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Erdős-sztyepp élőhelyeken, száraz gyepekben, molyhós-tölgyesekben előforduló növény. Magyarországon leginkább a középhegységi területeken jellemző, az Alföldön igen ritka. A Mezőföldön csak a berhidai Koldustelek völgyéből ismert. Ma löszpusztagyepben találjuk, de egyértelműen az egykori erdős-sztyepp tölgyes maradványfajának kell tekinteni.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Kis állományméret.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

⁷ A hazai listákban a magyar lednek alfajaként (*Lathyrus pannonicus* (Jacq.) Garcke subsp. *collinus* (Ortm.) Soó) számon tartott növény.

12)

Faj neve:	Sárga len (<i>Linum flavum</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A Séd-völgy cserjésedő felszáraz gyepjében. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	30–50 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon elterjedésű erdős-sztyepp növény, a Mezőföldön szórványos előfordulása. A Séd-völgy cserjésedő felszáraz gyepjéből ismert.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Kis populációméret.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

13)

Faj neve:	Bugás macskamenta (<i>Nepeta nuda</i> L.) (syn. <i>N. pannonica</i> W. et K.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	–
A faj előfordulása a területen:	Koldustelek völgy, É-i kitettségű lejtőin, félszáraz gyepten a hagyásfák (idős tölgyek) körül. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	~50–100 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~50 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Eurázsia elterjedésű, hazánkban szórványosan előforduló növény. A Mezőföldön igen ritka, a Berhida környéki löszgyepek közül csak a Koldustelek löszvölgyében, az északi kitettségű lejtő félszáraz, <i>Brachypodium pinnatum</i> dominálta gyeptében a hagyásfák (idős tölgyek) körül él. A faj élőhelypreferenciája nem tisztázott, bokorerdőktől a magaskórósokig vannak adatai.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhely megőrzésével biztosítható.

14)

Faj neve:	Bíboros kosbor (<i>Orchis purpurea</i> Huds.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A terület cserjéseiben, száraz gyepjeiben szórványosan. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~100 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A középhegységben elég gyakori, leginkább száraz tölgyesekben, sztyeppréteken él. A Mezőföldön ritka faj, a vizsgált területen a Séd-völgy és a Gelye-völgy cserjéseiből ismert.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

15)

Faj neve:	Tarka kosbor (<i>Orchis tridentata</i> Scop.)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelölés):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	10–15 virágzó tő, a tényleges populáció ennek többszöröse is lehet.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Változatos élőhelyválasztású, de leginkább erdős-sztyepp élőhelyeinken jellemző orchideafaj. A Mezőföldön igen ritka faj, a Koldustelek löszvölgyében él kis populációja.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Kis populációméret, viszonylag elszigetelt populáció.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

16)

Faj neve:	Nyúlánk sárma (<i>Ornithogalum pyramidale</i> L.)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	Keleti völgy völgyoldal és völgytalp. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~2000–3000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj korábban szórványosan fordult elő a löszös oldal száraz gyepjeiben. A populáció látványos növekedése tapasztalható az elmúlt 5–6 évben. Jelenleg a völgytalp gyepjeiben foltokban tömeges, mely feltehetően a kaszált gyep száradásával, sztyeppesedésével lehet összefüggésben.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Mediterrán, szubmediterrán elterjedésű taxon. Száraz gyepek, sztyepprétek, melegkedvelő tölgyesek növénye. A közeli Balaton-felvidéken és a Keleti-Bakony szélein xerotherm élőhelyek jellemző növénye. A Mezőföldön igen ritka. Itteni előfordulása növényföldrajzi szempontból értékes.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

17)

Faj neve:	Macskahere (<i>Phlomis tuberosa</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	–
A faj előfordulása a területen:	Séd-völgy és Gelye-völgy cserjéseinek szárazgyep tisztásain szórványosan. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	1000
Állománynagyság (tervkészítéskor):	300–500 tő (polikormonkat képez)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Eurázsiai elterjedésű faj, sztyepp és erdőssztyepp területek faja. Magyarországon a középhegységben és az Alföldön (elsősorban löszterületein) egyaránt jellemző, gyakoriságát tekintve szórványos faj. A Mezőföldön, különösen a nyugati részeken még erős állományait ismerjük. A tárgyalt területen a Séd-völgy cserjésedő száraz gyepjében fordul elő.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Hosszabb távon a becserjésedés, a cserjések záródása kedvezőtlen a populáció szempontjából.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével, a szükséges fenntartó kezelésekkel biztosítható.

18)

Faj neve:	Nagyvirágú gyikfű (<i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholler)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	15–20 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Európai faj, sztyepprétekről, fűszáraz gyepekből jellemzőek, de kiszáradó láprétekről is ismertek adatai. Magyarországon szórványos, a Mezőföldön ritka. Berhida környékén csak a Koldustelek löszvölgyének keleti részén, a <i>Brachypodium pinnatum</i> dominálta fűszáraz gyepekben ismerjük kis populációját.
Faj veszélyeztetettsége:	Kismértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A túl gyakori kaszálás veszélyeztetheti, mert a fűszáraz gyepek azon részén él, amely rendszeresen kaszált terület.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

19)

Faj neve:	Fekete kökörcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> L. subsp. <i>nigricans</i> (Störck) Zamels)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A Séd-völgy és a Koldus-telek lösz-sztyepprértjein (H5) szórványosan. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	80–100 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Közép-európai növény, elsősorban középhegységi, hegységperemi sztyepprértjeinken él. A Mezőföldön ritka, a vizsgált területen mind a Séd-völgy, mind a Koldustelek sztyepprértjein megtalálható.
Faj veszélyeztetettsége:	Kismértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Szépsége miatt gyakran gyűjtik, ez a kis populációkat – mint a berhidai – veszélyeztetheti.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

20)

Faj neve:	Sugaras zsoltina (<i>Serratula radiata</i> W. et K.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A Séd-völgy cserjésedő lösz-sztyepprértjein szórványosan. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	300 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	300 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stagnáló.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Érdekes elterjedésű sztyeppnövény, Magyarországon a Bükk-lában, a Mecsekben Pécs felett, a Villányi-hegységben és leginkább a Bakonyicum keleti felének peremein és a Mezőföldön előforduló faj. A Mezőföldön az északi és nyugati peremeken jellemző, de viszonylag ritka faj. A vizsgált területen belül a Séd-völgy cserjésedő száraz gyepeiben ismerjük.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Hosszabb távon a becserjésedés, a cserjések záródása kedvezőtlen a populáció szempontjából.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

21)

Faj neve:	Termetes habszegfű (<i>Silene bupleuroides</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	–
A faj előfordulása a területen:	A terület lösz-sztyepprértjein szórványosan.
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~250–300 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontuszi elterjedésű faj, hazánkban a Középhegység peremterületein és az Alföldön szórványosan előforduló növény, a Mezőföldön sem gyakori. A Balaton-felvidék és a Keleti-Bakony keleti feléből számos adata ismert. A Mezőföld Balatonnal határos tömbjében szintén jó néhány adata ismert (Balatonkenese, Balatonakarattya, Balatonaliga, Kőszárhegy, Szabadbattyán stb.), ezek közé sorolhatók a Berhida körüli előfordulások is. A Koldustelek, Séd-völgy és a Gelye-völgy löszpusztagyepjeiben egyaránt előfordul.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

22)

Faj neve:	Mocsári csorbóka (<i>Sonchus palustris</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	Séd-völgy, Cinca-patak mente. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	30–50 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A Balaton környéki mocsári élőhelyeken még elég gyakori, de országos léptékben megritkult faj. Elsősorban kevésbé degradált nádasok, magassásosok, magaskórósok faja. A vizsgált területen a Séd-völgyben a vízfolyás mentén, a Cinca-patak menti mocsári vegetációban és Koldustelek nyugati részén a vasúti töltés alatt üde, kaszált gyepek szélén és árokban fordul elő.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A faj lokális állományát az üde termőhelyek teljes elgyomosodása veszélyezteti.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az üde gyepeket évente egyszer, az árkokat, és mocsári élőhelyek gyepeit legalább néhány évente kaszálni, szárzúzózni kell.

23)

Faj neve:	Pusztai árvalányhaj (<i>Stipa pennata</i> L.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A terület jobb löszgyep-foltjain általánosan elterjedt. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	>10000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs változás.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-mediterrán elterjedésű faj, különféle sztyeppréteken jellemző tömeges megjelenése. A Mezőföldön is elterjedt, a vizsgált területen a Koldustelek, a Séd-völgy és a Gelye-völgyben löszpusztagyepjeiben sok helyen állományalkotó. A <i>Stipa</i> fajok tömegessége a meredek, délies oldalakon jellemzőbb.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

24)

Faj neve:	Csinos árvalányhaj (<i>Stipa pulcherrima</i> C. Koch)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	Koldustelek, déli, délnyugati kitettségű lejtők a völgy közepe táján. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	>5000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	A Koldustelken található löszpusztagyep folt leégése után 2006-ban tömeges megjelenése volt megfigyelhető.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Eurázsiai elterjedésű faj, nálunk többnyire lejtősztyeppréteken jellemző faj. A Mezőföldön általában nem gyakori, de a nyugati, Balatonnal, Balaton-felvidékkel érintkező részeken számos adata ismert. A Koldustelek löszvölgyéből ismert, de feltehetően a Séd-völgy löszpusztagyepjeiben is megtalálható.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

25)

Faj neve:	Kései pitypang (<i>Taraxacum serotinum</i> W. et K.)
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	Koldustelek, Séd-völgy, Gelye-völgy. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~100–200 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon elterjedésű sztyeppfaj, nálunk jó löszjelző növény (néha agyagos felszíneken is). A Mezőföldön elég gyakori, de egy-egy ponton általában nem nagy egyedszámú állományokkal jellemezhető faj. Löszfalak peremén, száraz löszpusztagyepekben a legjellemzőbb, de másodlagos felszíneken, gyepekben is gyakran megjelenik. A Koldustelek löszvölgyében, a Séd-völgy és a Gelye-völgy peremén egyaránt előfordul.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány e az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

26)

Faj neve:	Pusztai meténg (<i>Vinca herbacea</i> W. et K.)
Írányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A terület száraz gyepjeiben, cserjéseiben. 13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	~ 1000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Változás nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Pontus-pannon erdőssztyepp-faj, mely a nyíltabb száraz tölgyesektől a sziklagyepekig többféle élőhelyen előfordul Magyarországon. A Mezőföldön nem ritka, Berhida körüli védett területeken a Séd-völgyben, és a Gelye-völgyben és a Koldustelken is erős populációja él.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány az élőhelyek megőrzésével biztosítható.

Állatfaj
27)

Faj neve:	Keleti pókszőcske (<i>Poecilimon intermedius</i> (Fieber))
Irányelv melléklete:	–
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nincs adat.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	200–250 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stagnáló.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Parthenogenetikus úton szaporodó eurázsiai erdőssztyepp faj, melynek magyarországi előfordulása az area nyugati peremterületeihez tartozik. Ritkasága és állatföldrajzi jelentősége miatt egyaránt kiemelt természetvédelmi figyelmet érdemel. A faj előfordulását Magyarországról eddig 9 helyről jelezték, ebből jelenlegi ismereteink szerint 3 tekinthető meglévő állománynak: a Borsodi-medence (Sajó-völgy, Bódva-völgy) mellett két Mezőföldi előfordulás ismert, a berhidai Koldustelek Natura 2000 területéről és Dunaföldvár térségéből. Élőhely-választását a nyílt területek xero-mezofil jellegű gyepterületeihez, sztyepprétekhez való kötődés jellemzi. Nagyon kis egyedszámú, rendkívül lokális előfordulásai ismertek. A berhidai Koldustelek területén előforduló állomány a legnagyobb magyarországi állománynak tekinthető. A kicsi, fragmentált előfordulások mellett a fajt rendkívül kis mobilitás jellemzi, izolációra fokozottan hajlamos, a legkiemeltebb konzervációbiológiai státusz illeti meg.
Faj veszélyeztetettsége:	A jelenlegi kezelés fennmaradása mellett nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Nincsenek.
Fajvédelmi lehetőségek:	Élőhelyén mindennemű taposást (legeltetés, turizmus vagy egyéb eredetű) tiltani kell; a sztyepprért folt területét érintetlenül kell hagyni.

1. 3. Területhasználat

1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE 50 adatbázis alapján jellemeztük. Egyes felszínborítási kategóriákat összevontunk, így alakult ki az alábbi statisztika. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

Területi kiterjedés	Berhidai-löszvölgy		Natura 2000 területek		Ország	
Kategória	ha	%	ha	%	ha	%
Belterületek, városi zöldterületek	0,05	0,05	7139	0,36	395223	4,22
Egyéb mesterséges felszín	0,00	0,00	11234	0,57	164226	1,75
Kistáblás szántóföld	0,30	0,28	112974	5,74	1433449	15,31
Nagytablás szántóföld	60,70	56,31	337073	17,13	3450242	36,86
Egyéb szántóterület	0,00	0,00	3468	0,18	48812	0,52
Természetes gyepek	18,35	17,02	328609	16,70	560491	5,99
Intenzíven használt gyepek	0,34	0,32	101291	5,15	401665	4,29
Gyümölcs	0,00	0,00	2755	0,14	69312	0,74
Szőlő	0,00	0,00	9019	0,46	140529	1,50
Fűzfa ültetvény	0,00	0,00	759	0,04	2692	0,03
Komló ültetvény	0,00	0,00	0	0,00	69	0,00
Tanyás térségek, illetve komplex művelési szerkezet	4,53	4,20	10071	0,51	247030	2,64
Egyéb mezőgazdasági terület	7,27	6,74	13377	0,68	84341	0,90
Természetes erdők	15,19	14,09	638381	32,44	1265314	13,52
Erdő ültetvények	1,07	0,99	175520	8,92	766975	8,19
Egyéb erdők	0,00	0,00	640	0,03	946	0,01
Vizenyős terület	0,00	0,00	74548	3,79	126453	1,35
Felszíni víz	0,00	0,00	140455	7,14	202992	2,17
Egyéb természetes terület	0,00	0,00	650	0,03	769	0,01
Összesen	107,8	100,00	1967963	100,00	9361529	100,00

A terület több mint fele nagytablás szántóföld (56,31 %), amely több mint háromszorosa az összes Natura 2000 területen elhelyezkedő nagytablás szántó arányának.

További két jelentős földhasználati kategória jelenik meg a területen a természetesen használt gyepek 17,02 %-kal, valamint a természetes erdők 14,09 %-kal. A természetes gyepek aránya közel azonos az összes Natura 2000 területen lévő természetes gyepek arányával, viszont az erdők aránya sokkal alacsonyabb.

A terület közel 10 %-át teszik ki még egyéb mezőgazdasági hasznosítású területek: 4,2 %-on komplex művelési szerkezet szórt elhelyezkedésű épületekkel, illetve 6,74 %-on mezőgazdasági területek túlsúlyban szórt megjelenésű természetes vegetációval.

1.3.1.1. A terület jellemzése az ökotípusos földhasználati modellben

Ökotípusok alatt az azonos ökológiai/alkalmassági/érzékenységi adottságokkal jellemezhető területeket értjük. Az ökotípusos földhasználati modellben részben külön vizsgáltuk a területek mezőgazdasági alkalmasságát, erdőalkalmasságát és környezeti érzékenységét. Ezek után mindhárom tulajdonság három fokozatának egy területi egységre vetített dominanciáját és azok kombinációját fejeztük ki egy-egy ökotípussal. Azaz a fent említett tényezőkkel – agráralkalmasság, erdőtelepítési alkalmasság, környezeti érzékenység – egyenként jellemeztünk egy három fokozatú skálán minden területi egységet. Ezek után megvizsgáltuk, hogy a három értékelt tulajdonság kombinációja miként jellemez egy területet. Mivel ezzel a módszerrel igen sok ökotípus jön létre, ezért ezekből csoportokat alkottunk a tényezők tulajdonság dominanciája alapján. Ennek értelmében az alábbi 10 származtatott ökotípust hoztuk létre:

1. jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek,
2. gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek,
3. környezetileg érzékeny agrárterületek,
4. erdőtelepítésre javasolt területek,
5. védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
6. erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek,
7. jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
8. gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
9. környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
10. gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek.

Ezen kívül megjelennek még a jelenlegi erdőterületek és a vizsgálatból egyéb okból kizárt területek.

A későbbiekben ez a metodika szolgált az OTTrT felülvizsgálatában meghatározott övezetek lehatárolására. Mely szerint a

- „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” kategóriát az 1. és 7. ökotípus területeiből leválogatott szántóterületek (nagytablás szántóföldek, kistáblás szántóföldek, melegházak, állandóan öntözött szántó területek, rizsföldek) adják.
- Az erdőgazdálkodási térség „Erdőtelepítésre szánt tervezett erdeit” a 4. és 6. ökotípusok jelölik ki, az
- „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület” övezetét pedig a 4., 5. és 6. ökotípusok adják.

Az ökotípusos földhasználatnál bemutatott statisztikai adatok a vizsgált Natura 2000 terület összterületére vonatkozóan kis mértékben eltérhetnek egymástól, mivel a vizsgálat és a statisztikai adatok előállítását térinformatikai módszerekkel történt 1 ha-os pixelmérettel.

Szántóföldi művelési alkalmasság

A szántóföldi művelési alkalmassági vizsgálat alapját a felhasznált talajtani (az Agrotopográfiai térkép fizikai féleség, vízgazdálkodási tulajdonságok, kémhatás és mészállapot tulajdonságok) és klimatikus környezeti változók alkalmasság szerinti súlyozása adja, mely széles szakértői kör bevonásával és az ún. Guilford-eljárással történt. Ezt követően a KIPA-eljárás alkalmazásával a vizsgált öt növény (búza, kukorica, napraforgó, lucerna, cukorrépa) termesztési alkalmassága alapján az azonos környezeti változókkal jellemezhető, homogén területek rangsorolása valósult meg.

A vizsgálatból az alábbi felszínborítási kategóriákat zártuk ki:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- erdők,
- vízenyős területek,
- vizek.

A vizsgálat eredményeként az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- vizsgálatból kizárt terület,
- legkevésbé alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- leginkább alkalmas terület.

A terület szántóföldi művelési alkalmassága a Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Berhidai-löszvölgyek		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	18	14,52	989027	50,35	2889136	31,06
Legkevésbé alkalmas terület	0	0,00	342354	17,43	1215097	13,06
Alkalmas terület	0	0,00	556887	28,35	3962396	42,60
Leginkább alkalmas terület	106	85,48	75924	3,87	1235049	13,28
Összesen	124	100,00	1964192	100,00	9301678	100,00

A Berhidai-löszvölgyek a Mezőföld középtájon helyezkedik el, így nem meglepő, hogy a teljes terület kiválóan alkalmas szántóföldi művelésre és a szántóterületei részei a „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek” OTrT-s övezetének.

Erdőtelepítési alkalmasság

Az erdőtelepítési alkalmasságot két fő szempont határozza meg:

- a vizsgált terület potenciális erdőgazdálkodási teljesítőképessége - gazdasági alkalmassága és
- az erdő iránti környezeti igény - a leendő erdőnek a terület környezeti érzékenysége gyakorolt várható kedvező hatása, erdő környezeti teljesítőképessége. Értéke annál nagyobb, minél nagyobb lesz az új erdő várható környezetjavító (talajvédelmi és víztisztító, vízgazdálkodást szabályozó, stb.) szerepe, minél nagyobb mértékben jelentkezik az erdő környezeti érzékenységet befolyásoló hatása iránti társadalmi és földtulajdonosi igény.

Az erdőalkalmasság mértéke a következő képlet segítségével határozható meg:

ERDŐALKALMASSÁG = A TERÜLET ERDŐGAZDÁLKODÁSRA VALÓ ALKALMASSÁGA (E_Galk) + ERDŐ IRÁNTI KÖRNYEZETI IGÉNY (E_KVszuks)

Az erdőalkalmasságot tehát a gazdasági alkalmasság és az erdő iránti környezeti igény együttes értéke adja. Ez azt jelenti, hogy az erdőtelepítésre való alkalmasság gazdasági érdekből vagy környezetérzékenységi okból egyaránt magas lehet, sőt a két érdek összeadódva megelőzheti az esetleg prioritást élvező szántóföldi földhasználati igényt.

A védett területek esetében az erdőtelepítés csak akkor javasolható, ha nem sért természetvédelmi érdeket. A telepítés során honos fajok alkalmazásával természetközeli erdőket kell létrehozni.

A vizsgálatból kizárásra került területek az alábbiak:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- tanyák,
- természetes gyepek,
- erdők,
- vizenyős területek,
- vizek,
- jogi oltalom alatt álló területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület),
- ex-lege területek,
- ramsari területek.

A terület erdőgazdálkodásra való alkalmasságát az alábbi tényezők befolyásolják:

$$EGalk = GENalk + T.VÍZG + T.KÉM + KLIMAalk$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

GENalk	A talaj genetikai típusai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.VÍZG	A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.KÉM	A talaj kémhatása és mésztartalma (Agrotopográfiai adatbázis),
KLIMAalk	Erdészeti klímazónák az alkalmasság szerint pontozva.

Az erdőtelepítési alkalmasságot nemcsak az erdőgazdálkodásra való alkalmasság határozza meg, hanem az erdő iránti környezeti igény, környezetvédelmi szükségesség. Az erdő iránti környezeti igényt az alábbi tényezők befolyásolják:

$$E_KVszüks = T.FIZ + LEJT + VÍZV + KLIMAKv$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

T.FIZ	A talaj fizikai félesége (Agrotopográfiai adatbázis),
LEJT	Lejtőkategória,
VÍZV	Felszín alatti vízvédelmi területek,
KLIMAKv	Erdészeti klímazónák a környezeti igény szerint pontozva.

A vizsgálat eredményeként az alábbi erdőtelepítési alkalmassági kategóriákat alakítottuk ki:

- vizsgálatból kizárt terület,
- feltételesen alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- kiválóan alkalmas terület.

A terület erdőtelepítési alkalmassága a Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak ennek a területnek az adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Berhidai-löszvölgyek	Natura 2000 területek	Ország
--	----------------------	-----------------------	--------

	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	39	30,23	1525394	77,73	4103130	44,16
Feltételesen alkalmas terület	29	22,48	91380	4,66	576091	6,20
Alkalmas terület	61	47,29	298767	15,22	3855787	41,50
Kiválóan alkalmas terület	0	0,00	46870	2,39	755607	8,13
Összesen	129	100,00	1962411	100,00	9290615	100,00

A vizsgálatból kizárásra kerültek az erdőterületek és a természetes gyepek. A maradék területnek, amely a Natura 2000 terület egészének kb 70 %-a nagy része alkalmas erdőtelepítésre, elsősorban véderdő telepítésre, az a 22 %, amely csak feltételesen alkalmas erdőtelepítésre, az kizárólag véderdő telepítésre javasolt. Ezekre a területekre egyébként is szükség van a területen mezővédő erdősávok, fasorok formájában.

Környezeti érzékenység

A környezeti érzékenységet három tényező összegzéséből állítottuk elő, ezek:

- élővilág-érzékenység,
- talajérzékenység,
- vízbázisok érzékenysége.

A tényezők kapcsán azt vizsgáltuk, hogy adott tulajdonság jelen van-e az egyes területi egységeken avagy nincs.

A környezeti érzékenység szintézis térkép azt mutatja, hogy a három tényezőtől hány fed át adott helyen. A vizsgálatból kizártuk a mesterséges felszíneket.

Az élővilág érzékenységet a jogi oltalom alatt álló területek, az ökológiai hálózat területei, a Natura 2000 területek és az ex-lege területek alkotják.

A talaj érzékenységét az erózió mértékével fejeztük ki. Az eróziós térkép készítésekor azt a módszert alkalmaztuk, amely tulajdonképpen nem az erózió állapotának felmérésére, hanem a talajvesztés lehetséges mértékének becslésére épül. Ezek alapján 2 t/ha/év mennyiség felett érzékennynek tekintettük a területet.

A környezeti érzékenység harmadik összetevőjeként a területtel kapcsolatos vízvédelmi szempontokat vizsgáltuk, ami során a nitrátérzékeny és a felszín alatti vízvédelmi területeket vettük számba.

A fentiek értelmében az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- nem érzékeny terület,
- legkevésbé érzékeny terület,
- érzékeny terület,
- legérzékenyebb terület.

A terület környezeti érzékenysége a Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Berhidai-löszvölgyek		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Nem érzékeny terület	0	0,00	23770	1,21	3255279	35,02
Legkevésbé érzékeny terület	23	17,83	905517	46,12	4177749	44,95
Érzékeny terület	99	76,74	1025916	52,25	1844314	19,84

	Berhidai-löszvölgyek		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Legérzékenyebb terület	7	5,43	8285	0,42	17014	0,18
Összesen	129	100,00	1963488	100,00	9294356	100,00

A Berhidai-löszvölgyek Natura 2000 terület szinte közel háromnegyede két szempontból is érzékeny, 5 %-a pedig mindhárom (élővilág-, talaj-, és víz) szempontból érzékeny. Így a terület környezeti érzékenysége meghaladja mind az országos átlagot, mind a teljes hazai Natura területek átlagát.

Ökotípusos földhasználati meghatározottság

Miután értékeltük az egyes tényezőket (pontértéket adtunk 0-3 között – 0: vizsgálatból kizárt, 1: leggyengébb -> 3: legmeghatározóbb) megvizsgáltuk, hogy az egyes területi egységeken hogyan alakul a három tulajdonság kombinációja és azok dominanciája. Az egyes ökotípusokat az alábbi algoritmussal alakítottuk ki:

1. „jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek”
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
2. „gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek ”:
a szántóföldi alkalmassági dominancia erősebb az erdőtelepítési dominanciánál, a terület gyenge vagy közepes termőképességű. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
3. „környezetileg érzékeny agrárterületek”:
jó, illetve kiváló termőképességű területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt, az erdészeti alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
4. „erdőtelepítésre javasolt területek”:
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
5. „védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:
Az erdőtelepítési dominancia erősebb a szántóföldi alkalmassági dominanciánál, a terület erdőtelepítésre figyelembe vehető. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
6. „erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek”:
Erdőtelepítésre indokolt területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt, a szántóföldi alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
7. „jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:
A területnek az erdőtelepítési és a szántóföldi növénytermesztési alkalmassági dominanciája egyaránt jellemző, mindkét meghatározottsághoz kiváló adottságok tartoznak. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi

alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 2.

8. „gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind az erdőtelepítési alkalmasság, mind a szántóföldi alkalmasság közepes. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 1.

9. „környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind erdőtelepítésre indokolt terület, mind a szántóföldi növénytermesztésre alkalmas terület, magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mindhárom érték 3-as volt.

10. „gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek”:

A környezeti érzékenység dominál, vagy közepes és gyenge termelési adottságok esetén ugyanakkora súllyal határozza meg a területet. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a környezeti érzékenység 3-as vagy 2-es és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2. Avagy a környezeti érzékenység 1-es vagy 0-ás és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.

A terület ökotípusos földhasználati meghatározottsága a Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak ennek a területnek az adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Berhidai-löszvölgyek		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	0	0,00	12779	0,65	606270	6,53
Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek	95	73,64	66053	3,37	1137101	12,24
Gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek	0	0,00	151762	7,74	685599	7,38
Környezetileg érzékeny agrárterületek	5	3,88	220	0,01	750	0,01
Erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	38492	1,96	640499	6,89
Védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	33728	1,72	494606	5,32
Erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek	0	0,00	350	0,02	1013	0,01
Jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	5521	0,28	71255	0,77
Gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	124085	6,32	2077736	22,37
Környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	0	0,00	3	0,00

	Berhidai-löszvölgyek		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek	16	12,40	795332	40,54	1722495	18,54
Jelenlegi erdőterületek	13	10,08	733642	37,39	1852347	19,94
Összesen	129	100,00	1961964	100,00	9289674	100,00

Mivel a terület legnagyobb része szántóföldi művelésre kiválóan alkalmas és kevésbé alkalmas erdőtelepítésre valamint két szempontból érzékeny környezetileg, így a terület nagy része a „Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek” ökotípusba esik. Itt ajánlott a szántóföldi művelés folytatása, de figyelemmel kell lenni a védett értékekre. Ebből a szempontból a terület különleges kezelést igényel, mivel konfliktust jelenthet az intenzív művelés megtartása a környezeti szempontok szem előtt tartásával. A terület 12,4 % viszont olyan terület, ahol a környezeti érzékenység jelentősebb mind a szántóföldi művelési, mind az erdőtelepítési alkalmasságnál. Ezek azok a területek, ahol a természetvédelem különös teret kaphat, nemcsak a természeti állapot fenntartására, hanem az élőhelyek fejlesztésére is nagy hangsúlyt lehet és kell fektetni.

1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok

A Berhidai-löszvölgyek Natura 2000 Berhida közigazgatási területére esik. Ide tartozó hrsz-ok: 089/10, 0112/5, 0112/7, 0115. Ebből a 089/10 helyrajzi számon 1 tulajdonos 208560/219200 tulajdoni hányaddal és további 19 személy 636/219200 tulajdoni hányaddal rendelkezik. A földrészlet összes területe: 69.6892 ha.

1. 3. 3. Területhasználat és kezelés

1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság

A tervezési terület nagy kiterjedésű intenzív szántók között helyezkedik el. A két különálló területrész közül az egyik (Bika-rét) megfelelő kezelésű, a másik (a Séd-patak melléke) műveletlen terület. Mindkét terület értékes gyepterület, ám jelentős veszélyforrást jelent (főleg a Séd-patak mellett) a cserjésedés, az invazív fajok betelepődése (akác, aranyvessző fajok, juhar). A Bika-rét a Natura 2000 terület, rét területének konkrét használója nem ismert, csak a vélelmezett bérlő, a Balatonfőkajári Zrt., aki nem kaszálja a rétet. Egy 10-15 m széles puffer sáv lenne szükséges, de a nemzeti park szerint a terület helyesen van kezelve.

A Séd-patak melléke több tulajdonos között oszlik meg, de gazdálkodni senki sem gazdálkodik rajta. Berhidán már jelentősebb juhállomány sincs. A legelőket már csak Balatonkenesén és Ósiben tartott juhokkal lehetne hasznosítani. Cserjeirtás feltétlenül szükséges lenne, mert az invazív fajok irtásán túl a cserjék tövében lévő illegális hulladéklerakók is könnyebben megszüntethetők lennének. A Berhidai Önkormányzat közmunkaprogramot hozna létre e tevékenység céljából.

Jelenleg igényelhető támogatások:

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére a Tanács 1999. május 17-i 1257/1999/EK rendeletének 13-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. valamint 20. cikkelyében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők (jövedelmezőségi tényezők, alacsony népsűrűség és mezőgazdasági foglalkoztatottság aránya, alacsony hozamú, nehezen művelhető földterületek, valamint kedvezőtlen vízgazdálkodási és talajszerkezeti tényezők, szélsőséges talajsavanyúság és szikesség) hatásainak részbeni kompenzációja.

A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

A támogatás mértéke:

a) a 19. cikkely alapján lehatárolt területeken 85,9 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 23500Ft/ha/év,

b) a 20. cikkely alapján lehatárolt területeken 10,94 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 3000 Ft/ha/év.

A 19. cikkely szerint lehatárolt területek összterülete 395 402 ha, amely az összes megművelt terület 6,3%-a, valamint az ország területének 4,25%-a. A 20. cikkely feltételeinek összesen 488 156 ha földterület felel meg, amely az összes megművelt terület 7,77%-a, valamint az ország területének 5,24%-a. A kedvezőtlen adottságú területek összterülete 883 558 ha, azaz Magyarország összterületének 9,5%-a, illetőleg a teljes megművelt terület 14%-a.

A Berhidai-löszvölgyek Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület gazdasági, társadalmi és természeti adottságai nem indokolták, hogy KAT besorolást kapjon, így a területen ez a kompenzációs támogatás nem igényelhető a gazdálkodók számára.

Agrár-környezetgazdálkodás

Az agrár-környezetgazdálkodás célja a természeti erőforrások okszerű, fenntartható biztosítása és az élelmiszerbiztonság elősegítése.

Az agrár-környezetgazdálkodási támogatás együtt igényelhető a Natura 2000 területek támogatásával.

A Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen (129 ha) kizárólag az „Alapszintű Szántóföldi célprogram”-ban vesz részt két gazdálkodó 3 parcellával, összesen 66,14 hektáron.

1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás

Az erdőállomány jellemzése

A Berhidai-löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület erdőállománya 7 alrészletben 10,7 hektáron helyezkedik el. Az alábbi táblázatok bemutatják az erdőterv szerinti jelenlegi faállománytípusok területi kiterjedését, illetve a távlati célfaállomány fafajösszetételét és területi kiterjedését.

Jelenlegi faállománytípus	Terület (ha)
Akácos	9,9
Egyéb lomb elegyes-akácos	0,8
Összesen	10,7

Távlati célállománytípus	Terület (ha)
Egyéb kemény lombos	5,3
Egyéb lomb elegyes-akácos	5,4
Összesen	10,7

A Berhidai-löszvölgyek Natura 2000 terület összes erdeje magántulajdon. Az erdőterületek nem védettek.

A kezelési üzemmódról elmondható, hogy az összes erdő vágásos erdő (11,45 ha). Rendeltetés szerint a terület minden erdőrészelete védelmi rendeltetésű: talajvédelmi erdő (8,5 ha) és mezővédő erdő (2,2 ha).

1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület V/1. Bakony-Vértes vadgazdálkodási körzetben helyezkedik el. A körzet alapvetően hegyvidéki nagyvadas jellegű, ahol mind az öt nagyvadfajunk megtalálható. Amíg a muflon és a dám csak szórványosan, addig az őz, a gím és a vaddisznó általánosan elterjedt. Állományaik nagysága magas, minőségük gyenge illetve közepes. A körzet nagyvadas jellegéből és területi adottságaiból adódóan az apróvad-gazdálkodás szerepe kicsi. Mezei nyúl, fácán és fogoly is előfordul a területen, azonban állománysűrűségük alacsony, hasznosításuk elenyésző. A vízivadfajok koncentráltan, szigetszerűen fordulnak elő a körzetben. A tervezési szempontok kitérnek a nagyvadállomány létszámának csökkentésére, elsősorban a nőivarú és fiatal egyedek kiemelésével; a vizes élőhelyek, vízpartok és azok természetes életközösségeinek fenntartására; az apróvadfajok igényeinek megfelelő élőhelyfejlesztésre; valamint a szőrmés és szárnyas kártevők minden, a jogszabályoknak megfelelő módon történő asztására.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma, neve és telephelye:

19-301810-1-3-0 Ósi Berhida Földtulajdonosi Közösség (Ósi)
19-301910-1-4-1 Balatonfői Vadásztársaság (Balatonfőkajár)

A terület vadállományának értékelése az érintett vadászatra jogosultak 10 éves adatai alapján:

Vadfaj	A körzet jellemző állomány-sűrűsége (pld/100 ha)	A terület jellemzői				
		Állománysűrűség (2000-2009)		Hasznosítási sűrűség (1999-2008)		A vadfajok vadgazdálkodási jelentősége
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend	
Gímszarvas	2,50	0,17	növekvő	0,08	stagnáló	kicsi
Dámszarvas	0,28	0,00	-	0,00	-	nincs
Őz	2,65	2,15	növekvő	0,64	növekvő	nagy
Muflon	0,42	0,00	-	0,00	-	nincs
Vaddisznó	2,28	0,56	növekvő	0,77	stagnáló	közepes
Mezei nyúl	1,39	3,32	növekvő	0,18	növekvő	kicsi
Fácán	3,03	4,04	növekvő	0,97	növekvő	kicsi
Fogoly	0,10	0,13	csökkenő	0,00	-	nincs

(Adatforrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, SZIE-VMI, Gödöllő, 2009)

A területen előforduló nagyvadfajok állománya növekszik. A hasznosított mennyiségben, azonban csak az őznél figyelhető meg növekvő tendencia, a gímszarvas és a vaddisznó esetében az évről-évre hullámzó teríték nagyság mellett nincs jelentős változás. A mezei nyúl és a fácán sűrűsége a területen szintén növekszik, amely mindkét faj esetében növekvő arányú hasznosítást biztosít. A fogoly egyébként is alacsony létszáma további csökkenést mutat.

A vízivadfajok közül vetési lúd, nagylilik, tőkés réce, csörgő réce, kerceréce és szárcsa került terítékre, azonban vadgazdálkodási, vadászati jelentőségük kicsi. A területen vadgazdálkodási szempontból jelentőséggel bíró egyéb vadászható fajok: balkáni gerle, örvös galamb, szarka, dolmányos varjú, szajkó, róka, borz, nyest, pézsmapocok, kóbor kutya, kóbor macska.

A területet érintő természetvédelmi előírások elsősorban a nagyvadállomány szabályozására térnek ki. Különösen a vaddisznó esetében olyan állomány nagyságot kell beállítani, amely a bolygatásra érzékeny élőhelyek illetve védett növényfajok megőrzését hosszútávon biztosítja. Az érintett területen a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött a vadászati és vadgazdálkodási berendezések elhelyezése és az élőhely fejlesztési beavatkozások bizonyos köre.

A vadgazdálkodási körzet jellegétől és tervezési előírásaitól részben eltérően a területen az állománykezelési célok nagyvadfajonként különbözőek. A gímszarvas esetében az állomány szinten tartása és minőségének javítása a cél, vaddisznó esetében pedig a létszámának csökkentése indokolt. A vadgazdálkodási tervezésnek az őzre, mint a terület legjelentősebb nagyvadfajára kell koncentrálnia. Cél a megfelelő ivararány és korosztály összetétel beállítása az állomány minőségének javítása érdekében.

A terület adottságai alapvetően megfelelőek a mezei nyúl és a fácán számára, azonban a meglévő állomány szakszerű hasznosítása mellett célzott élőhelyfejlesztéssel és a vaddisznó létszámának csökkentésével, valamint megfelelő ragadozó gazdálkodással növelhető az apróvadfajok sűrűsége és így vadgazdálkodási szerepe.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

V/1. Bakony-Vértes körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Ósi Berhida Földtulajdonosi Közösség (19-301810-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. augusztus. Jóváhagyta: Veszprém Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Balatonfői Vadásztársaság (19-301910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. április 4. Jóváhagyta: Veszprém Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.

1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás

A tervkészítés időszakában az országos vízgyűjtőgazdálkodási tervek készítésére irányuló projekt végső eredményei még nem voltak ismertek.

1. 3. 3. 5. Turizmus

Turisztikailag nem releváns. A motocross és kvad járművekkel való sportolás veszélyezteti.

1. 3. 3. 6. Ipar

Berhida település Küngössel együtt szélerőmű-park építését tervezi a Natura 2000 területen kívül. A 7-8 km-re lévő peremartoni vegyipari gyártelep sem jelent közvetlen veszélyt.

1. 3. 3. 7. Infrastruktúra

Tervezett infrastrukturális elem nem érinti a Natura 2000 területet. A tervezési területtől keletre húzódik a Berhida–Küngös közút.

1. 3. 3. 8. Települési viszonyok, területfelhasználási konfliktusok

A fenntartási terv és a településrendezési eszközökben a löszvölgyekre vonatkozó megállapítások közötti összhang vizsgálata:

- a településszerkezeti terv csak részben határolja le a fenntartási terv szerinti NATURA 2000 területeket, a Berhida-Papkeszi közötti „nyúlványt” és a keleti területek déli terület részét nem határolja le;
- a szerkezeti terv a Papkeszi felé eső területet erdőterületként határozza meg, a szabályozási tervben véderdő övezetként, ezzel ellentétben a fenntartási terv egyik kezelési egység területén sem támogatja az erdősítést;
- a szerkezeti terv a keleti NATURA 2000 területet mezőgazdasági területként határozza meg, a szabályozási tervben Má3 jelű övezetbe sorolja, melyen a helyi építési szabályzat építési lehetőséget biztosít;
- aggályosnak ítéltető a NATURA 2000 területek szomszédságában a szerkezeti terv szerint tervezett szélerőműpark.
- A Berhida település 27/2007 számú rendelettel jóváhagyott Helyi Építési Szabályzata nem engedi épület elhelyezését a Berhidai-löszvölgyek területén, azt eredeti állapotában kell megőrizni.
- Tervezett közlekedési elem nem érinti a Natura 2000 terület településre eső részét.

2. Felhasznált irodalom

- Ádám L., Marosi S. & Szilárd J. (szerk.) (1959): A Mezőföld természeti földrajza. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 514 pp.
- Bauer N. (2006): A *Salvio-Festucetum rupicolae* növénytársulás NBmR protokoll szerinti monitorozása a Balatoni Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén (Berhida: Koldustelek) – Balatoni Nemzeti Park Igazgatóság, Csopak. (kézirát/kutatási jelentés)
- Bauer N., Kenyeres Z. & Mészáros A. (2001): A berhidai Koldustelek löszvölgyének védetté nyilvánítási javaslata. – BfNPI Adattár, Csopak.
- Bauer, N., Kenyeres, Z. & Mészáros, A. (2001): A berhidai Koldustelek löszvölgyének flórája és vegetációja (Veszprém megye). – Fol. Mus. Hist.-nat. Bak. 17: 65–86.
- Bauer N. & Kenyeres Z (2006): Habitat preference studies of some species of the genus *Isophya* Brunner von Wattenwyl, 1878 (Orthoptera: Phaneropteridae) in the western part of the Carpathian Basin. – Journal of Orthoptera Research 15 (2): 175–185.
- Bauer N. & S. Csomós Á. (2008): 1.4.23. Sárrét. In: Király, G., Molnár, Zs., Bölöni, J., Csiky, J. & Vojtkó A. (eds.): Magyarország földrajzi kistájainak növényzete [Vegetation of the Hungarian physical geographical microregions]. – MTA – ÖBKI, Vácrátót p. 29.
- Bauer N. & Somlyay L. (2007): A *Sisymbrium polymorphum* (Murray) Roth. és más florisztikai adatok a Nyugat-Mezőföldről. (*Sisymbrium polymorphum* (Murray) Roth. and other data to the flora of the Mezőföld region /Central Hungary/) – Kitaibelia 12 (1): 52-55.
- Boros Á. (1953): A Mezőföld növényföldrajzi vázlata. – Földr. Ért. 2: 234-250.
- Boros Á. (1958): A magyar puszták növényzetének származása. – Földr. Ért. 7: 33-45.
- Boros Á. (1959): A Mezőföld növényföldrajza. – In: A Mezőföld természeti földrajza (szerk. Ádám L. – Marosi S. – Szilárd J.). Akadémiai Kiadó, Budapest. 594-616.
- Gombocz E. (1945): *Diaria itinerum Pauli Kitaibeli* – Magyar Természettudományi Múzeum Kiadója, Budapest
- Horváth A. (1991): A tátorján (*Crambe tataria* Sebeók) magyarországi védelmének cönológiai és ökológiai alapjai. – Természetvédelmi Közl. 1: 23-38.
- Horváth A. (1998): A mezőföldi fátlan löszvegetáció florisztikai és cönológiai jellemzése. – Kitaibelia. 3 (1): 91-94.
- Horváth A. (2002): A mezőföldi löszvegetáció términtázati szerveződése. – Scientia Kiadó, Budapest, 174 pp.
- Jávorka S. (1932): A tátorján Magyarországon. Term. tud. Közl., 64.: 428-432.
- Kalotás Zs. (1990): A tolnai Mezőföld természeti kincsei. – Közép-dunántúli KÖVIZIG, Pannon Nyomda, Veszprém.
- Kenyeres Z. (2006): Egyenesszárnyú (Orthoptera) monitorozás az NBmR és a Natura 2000 monitorozás keretein belül a Balatoni Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén. – Kutatási jelentés, BFNPI, Csopak
- Kenyeres Z. (2008): Egyenesszárnyúak közösségi (*Seseli leucospermo-Festucetum pallentis*) és faj szintű (*Stenobothrus eurasius* Zubovskii, 1898, *Isophya costata* Brunner von Wattenwyl, 1878) monitorozása az NBmR és a Natura 2000 monitorozás keretein belül, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén. – Kutatási jelentés, BFNPI, Csopak
- Kenyeres, Z. & Bauer, N. (2008): Habitat selection and daily activity of *Poecilimon intermedius* (Fieber, 1853) (Orthoptera: Phaneropteridae) – autecological studies in a typical habitat of the species (Hungary). – Russian Entomological Journal 17(3): 1–11.
- Kevey B. (1989): Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez V. – Bot. Közlem. 76: 83-96.
- Lendvai G. – Horváth A. (1994): Adatok a Mezőföld löszflórájához. – Bot. Közlem. 81: 9–12.
- Lendvai G. (1993): Régi-új elem a magyar flórában: a borzas macskamenta (*Nepeta parviflora* M. Bieb.). – Bot. Közlem. 80: 99–102.
- Mészáros A. (2001): Adatok a Veszprém megyei Mezőföld flórájához I. – Folia Musei Hist.-Nat. Bakonyiensis 17: 55–64.
- Mészáros A. & Simon P. (2006): A Berhidai-löszvölgyek élőhelytérképe. – BfNPI, Csopak
- Szerényi J. (2000): Adatok az Észak-Mezőföld löszflórájához. – Kitaibelia 5: 249-270.

Vöröss L. Zs. (1988): Adatok a Mezőföld flórájának ismeretéhez. – Bot. Közlem. 74–75: 121–126.
Zólyomi B. (1967): Mezőföld: Természetes növényzet. – In: A Dunai Alföld (szerk. Marosi S. – Szilárd J.). Akadémiai Kiadó, Budapest. 285-288.

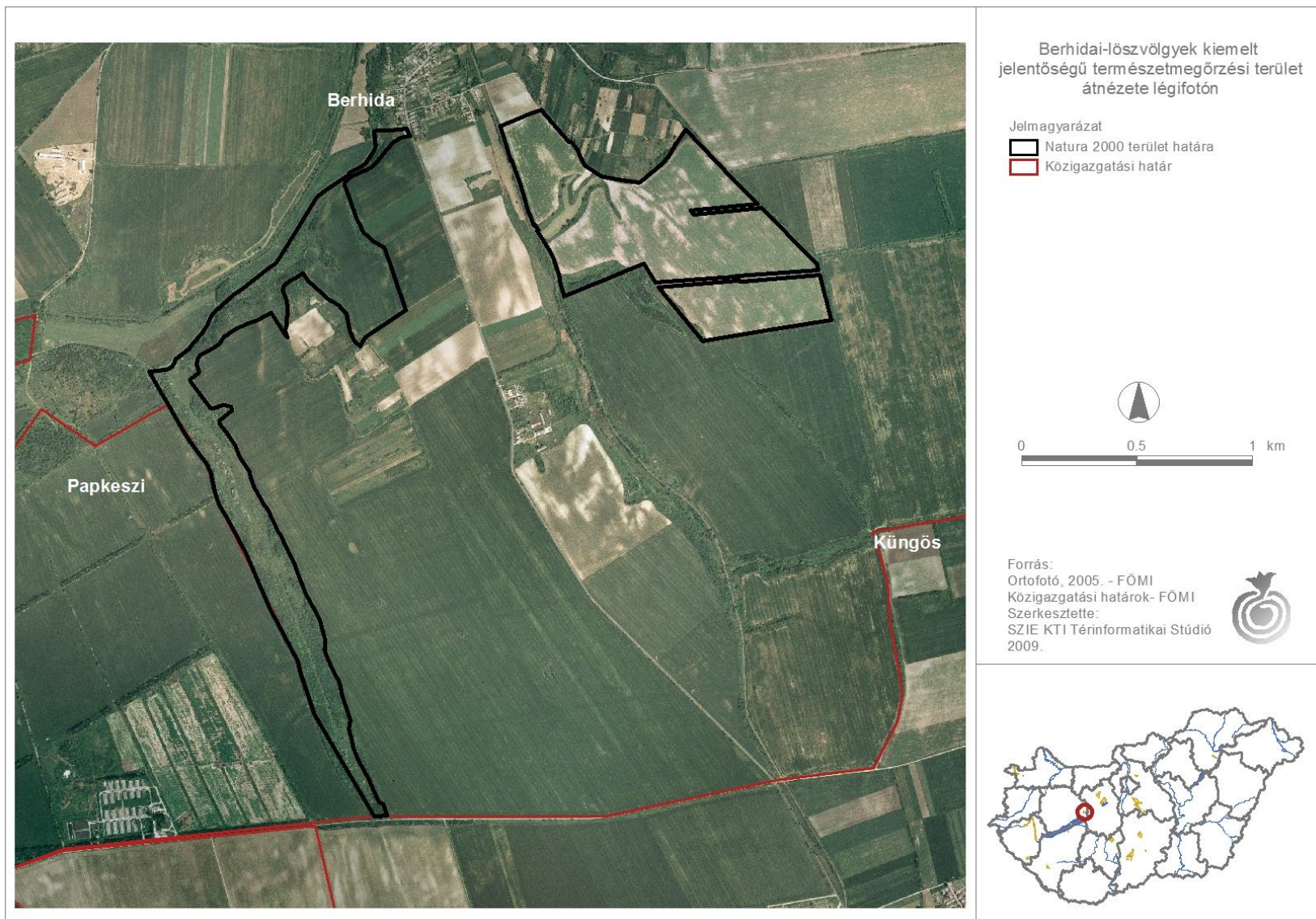
<http://geo.kvvm.hu/tir/>

A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Cntryhu2008.mdb)

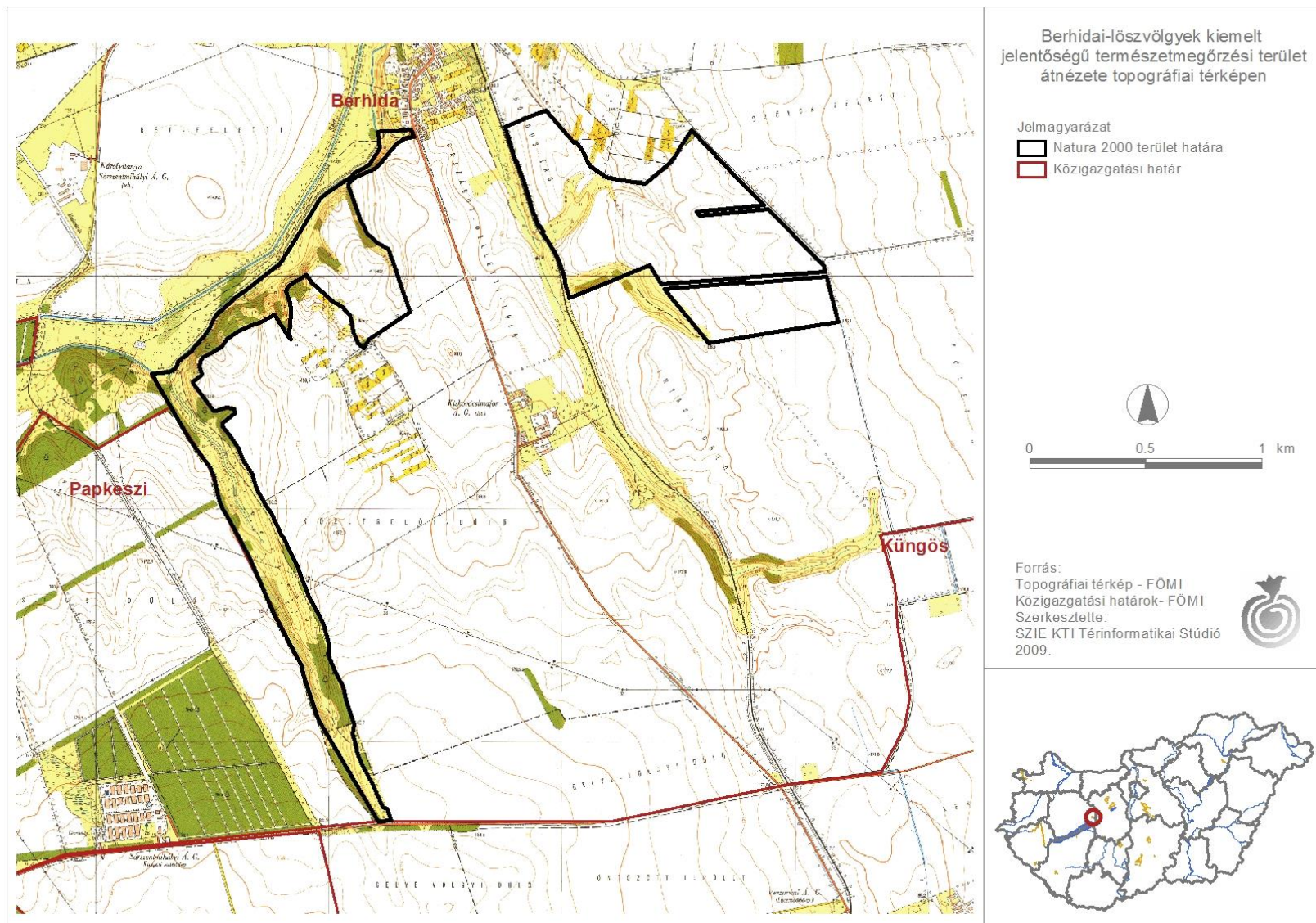
A kijelölt Natura 2000 területek térinformatikai fedvénye (Natura 2000 shape)

Országos védett területek határa (NPTKTT.shp 2009)

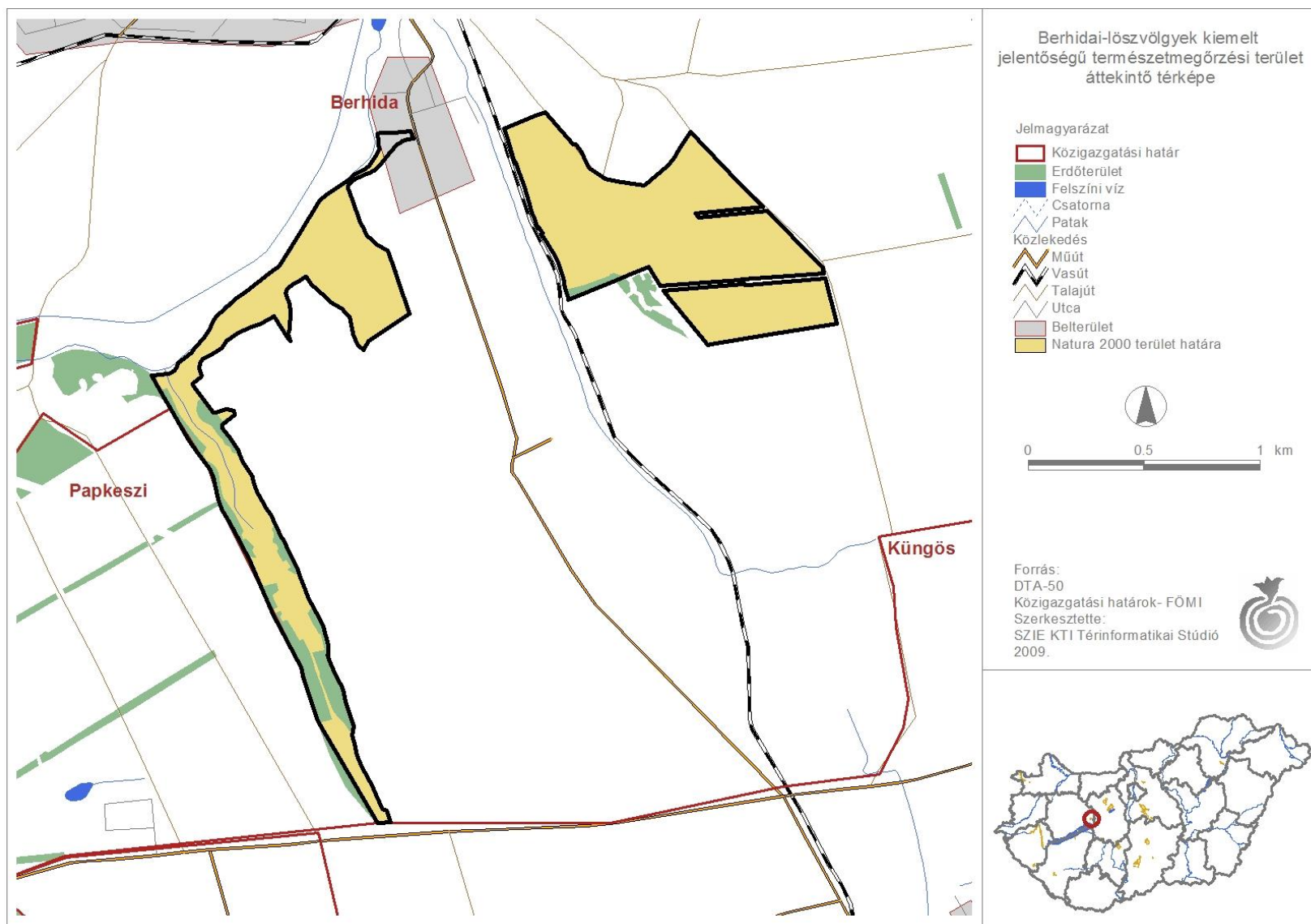
III. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója

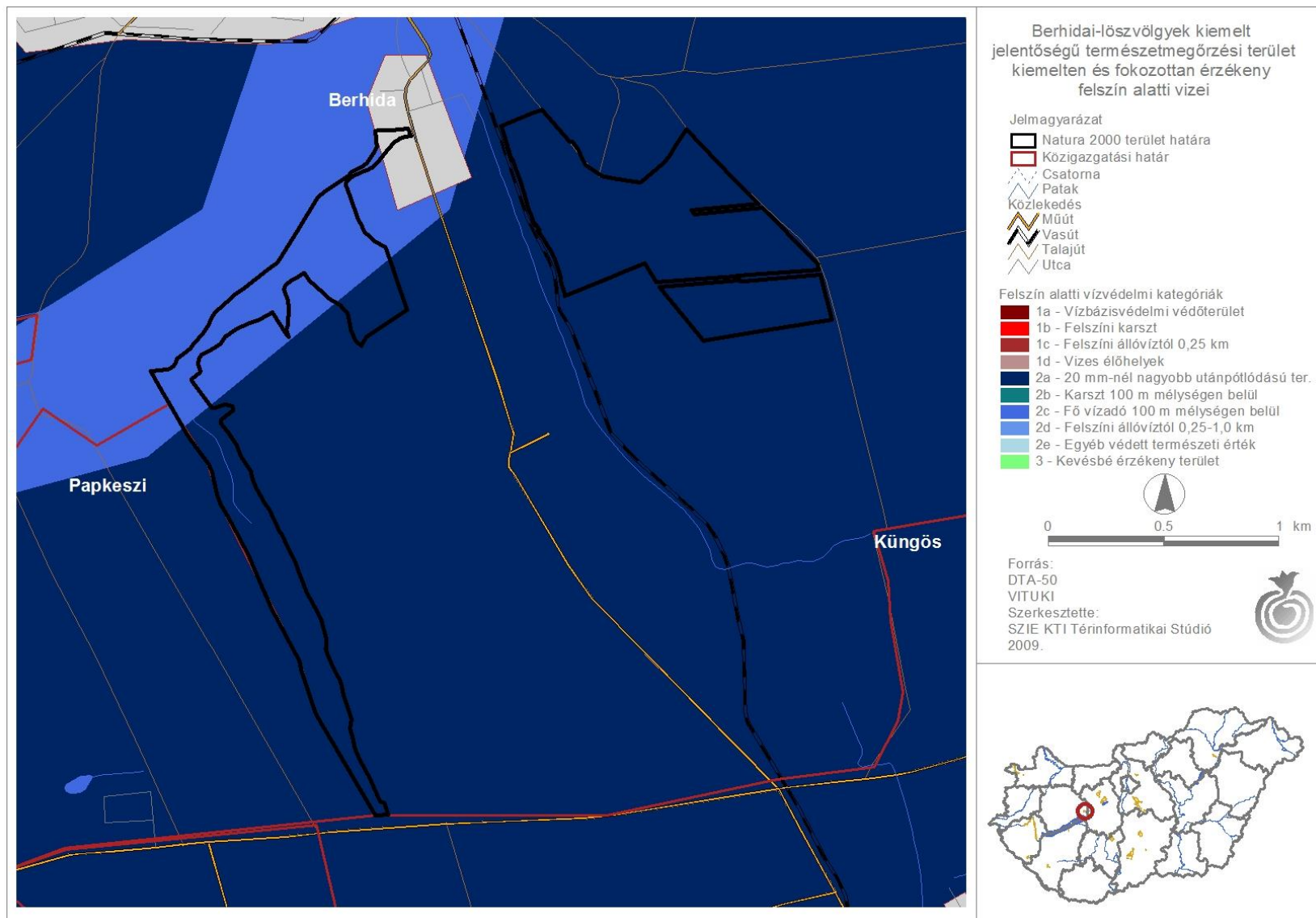
2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe

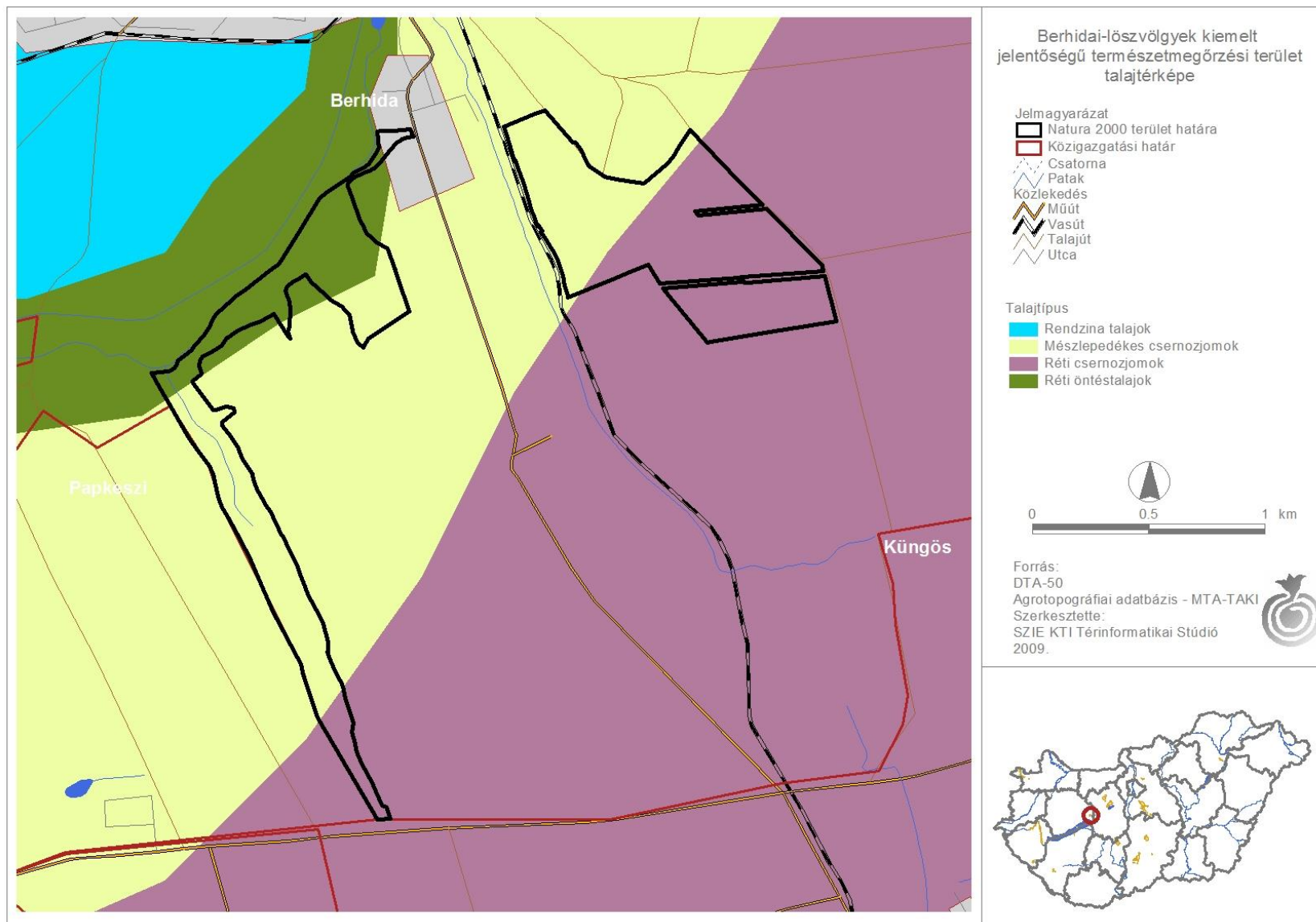
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézetű térképe

5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az országos ökológia hálózatban

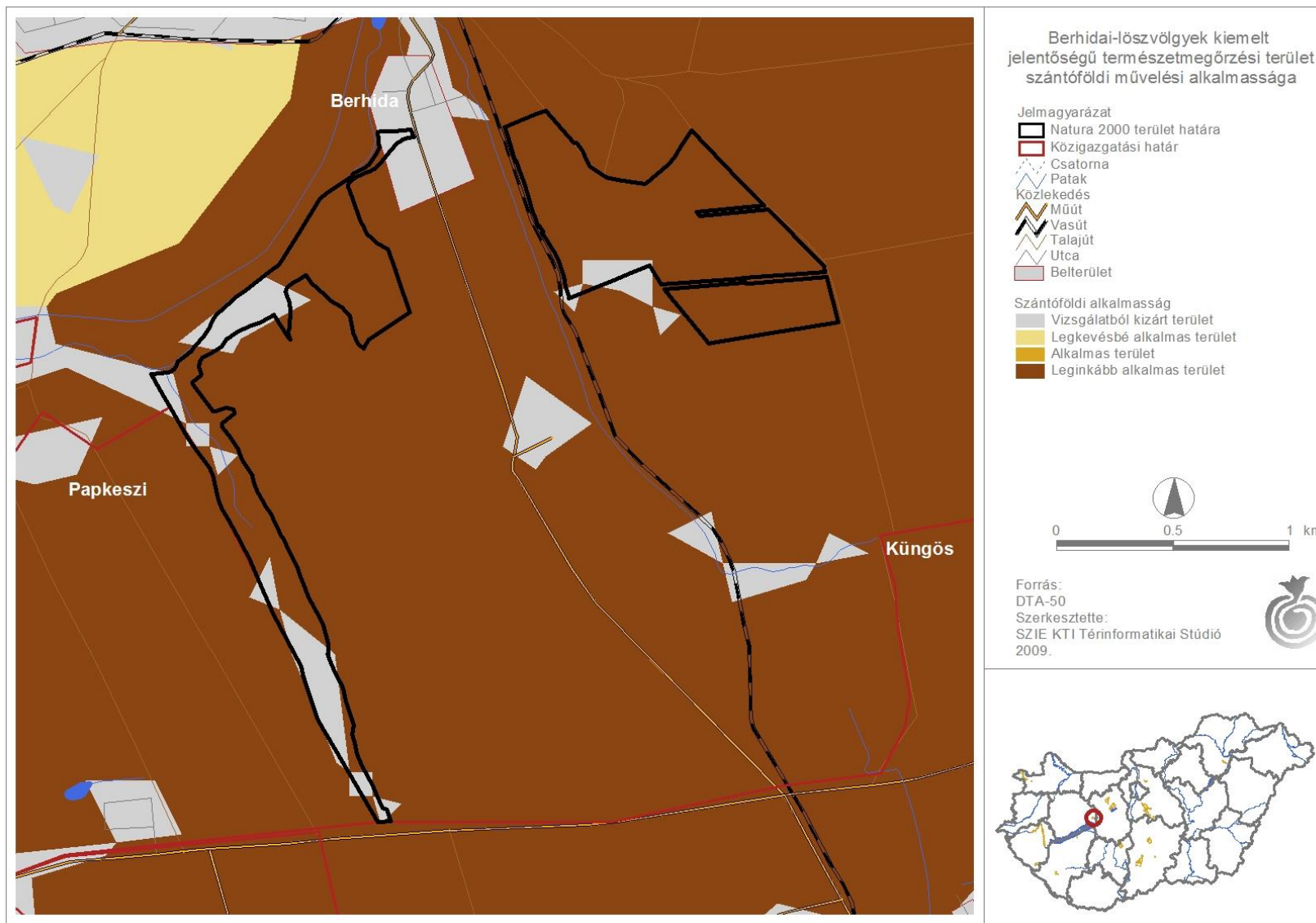
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei

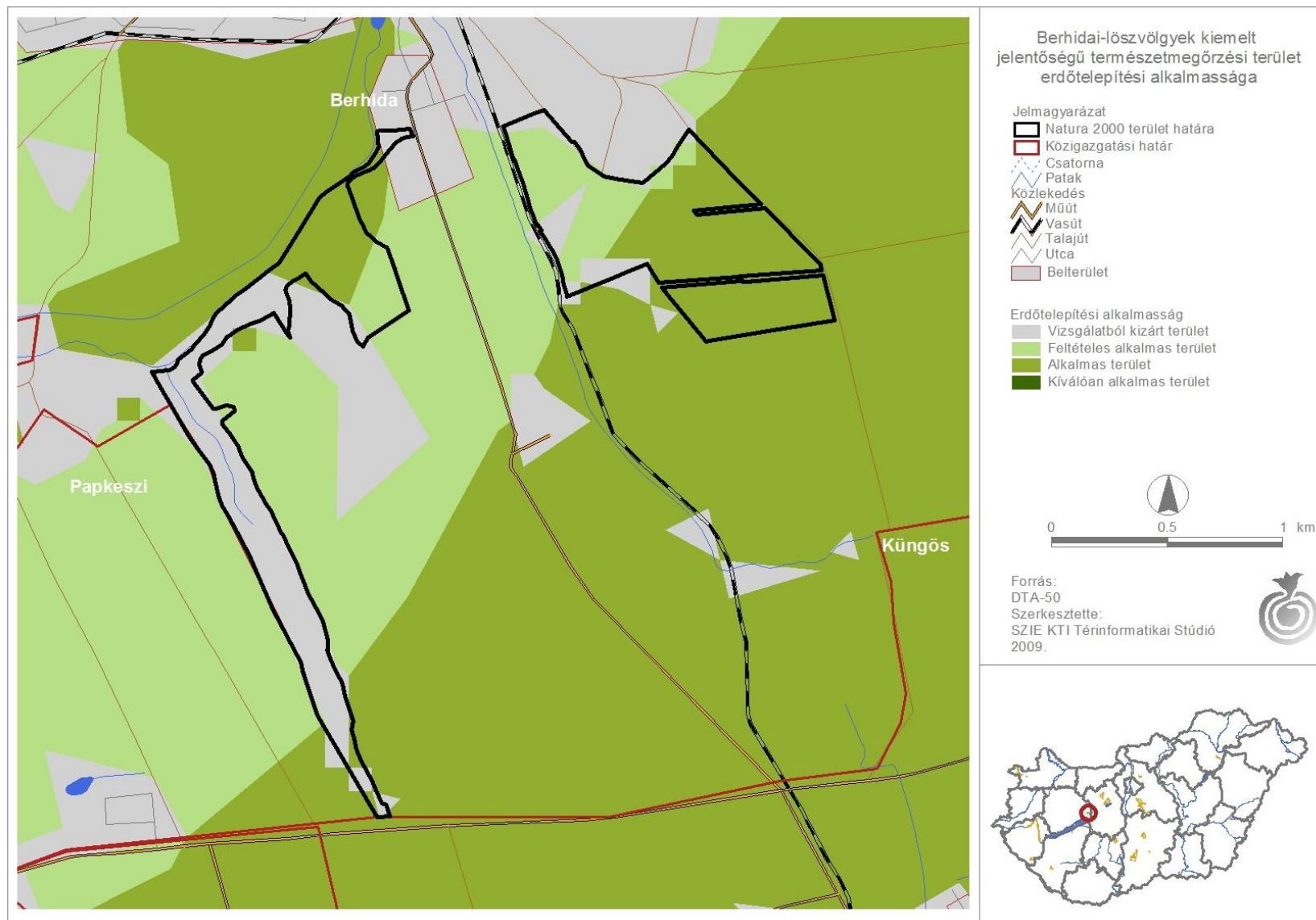
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe

8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe

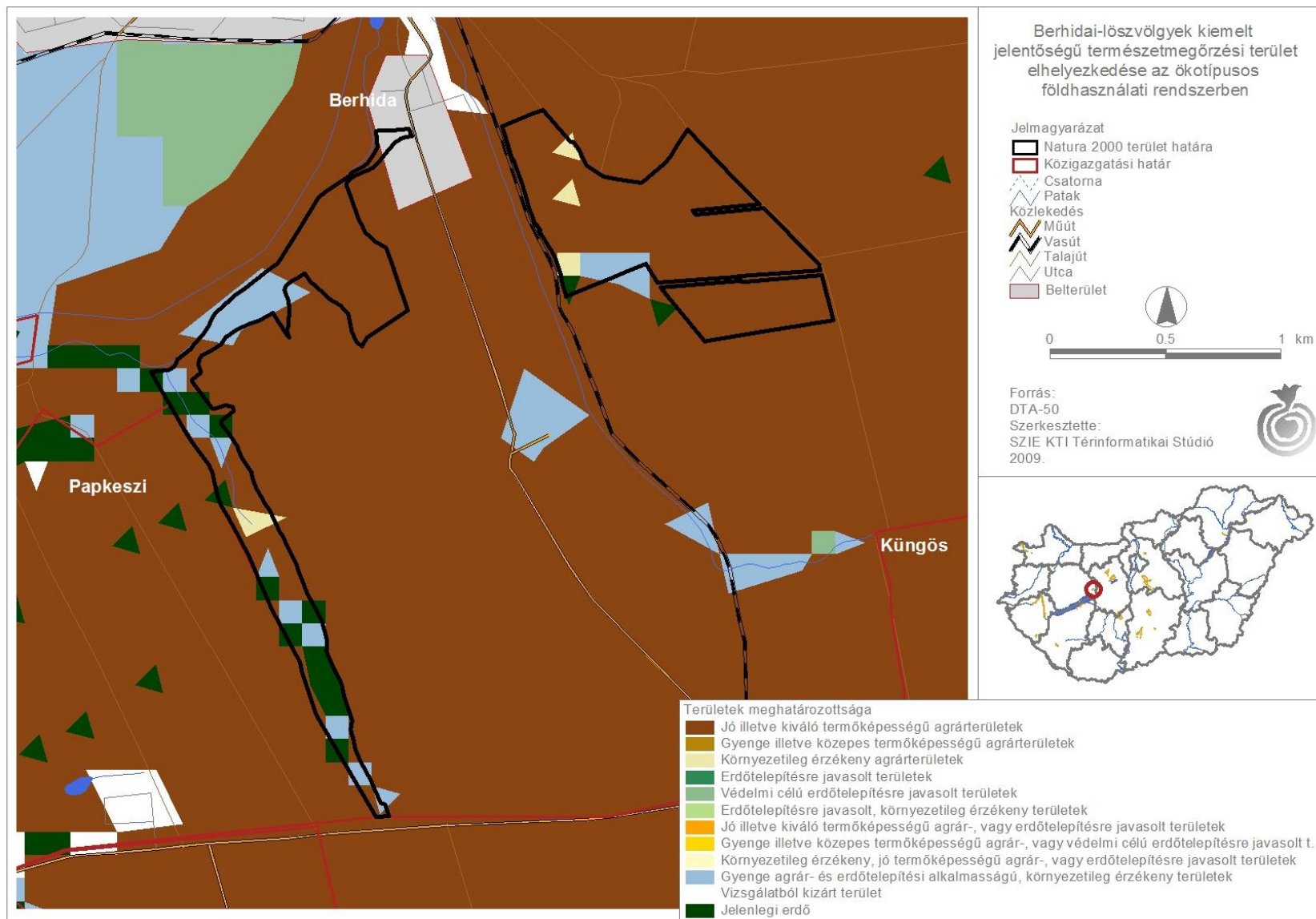
9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága

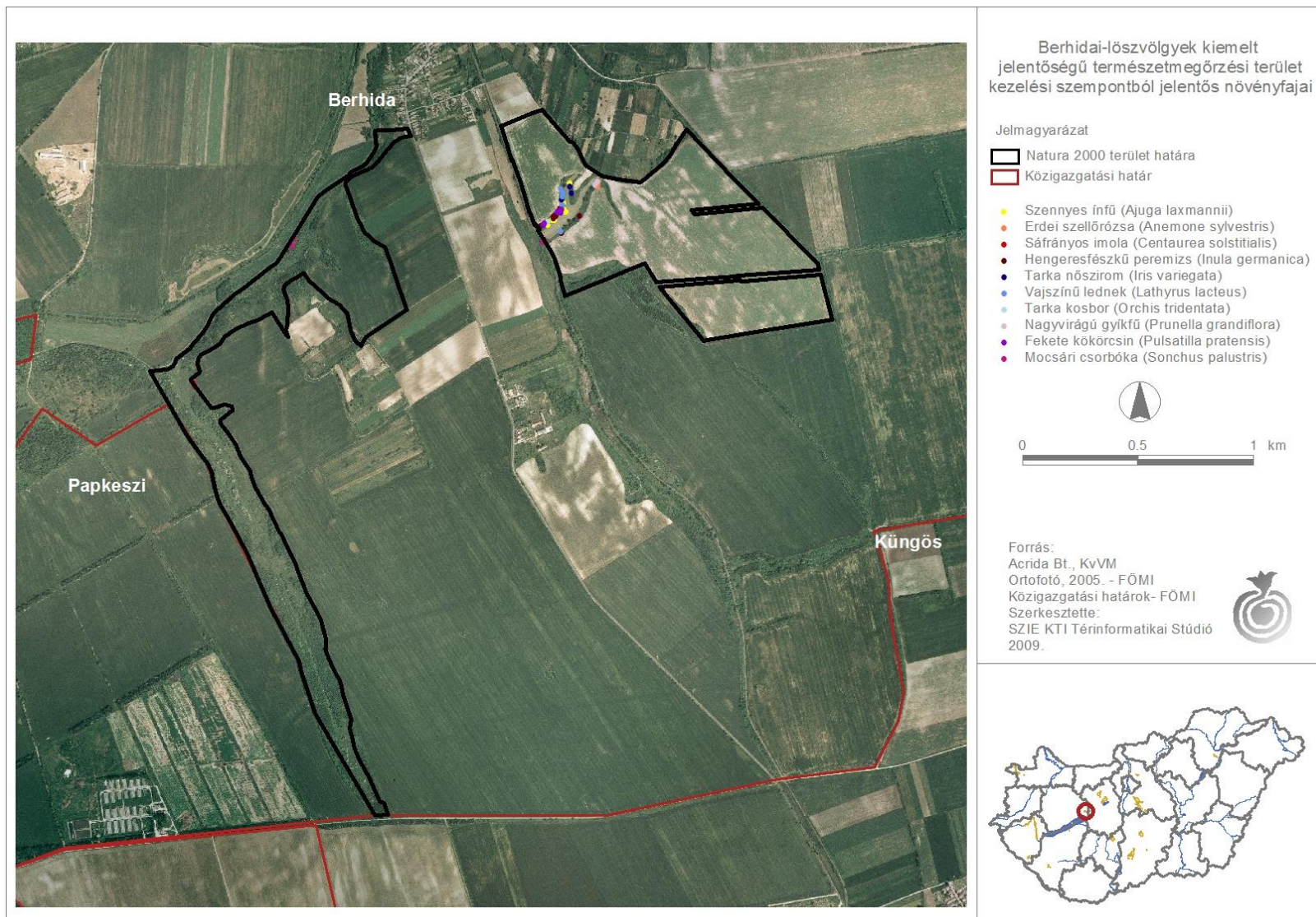
10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága

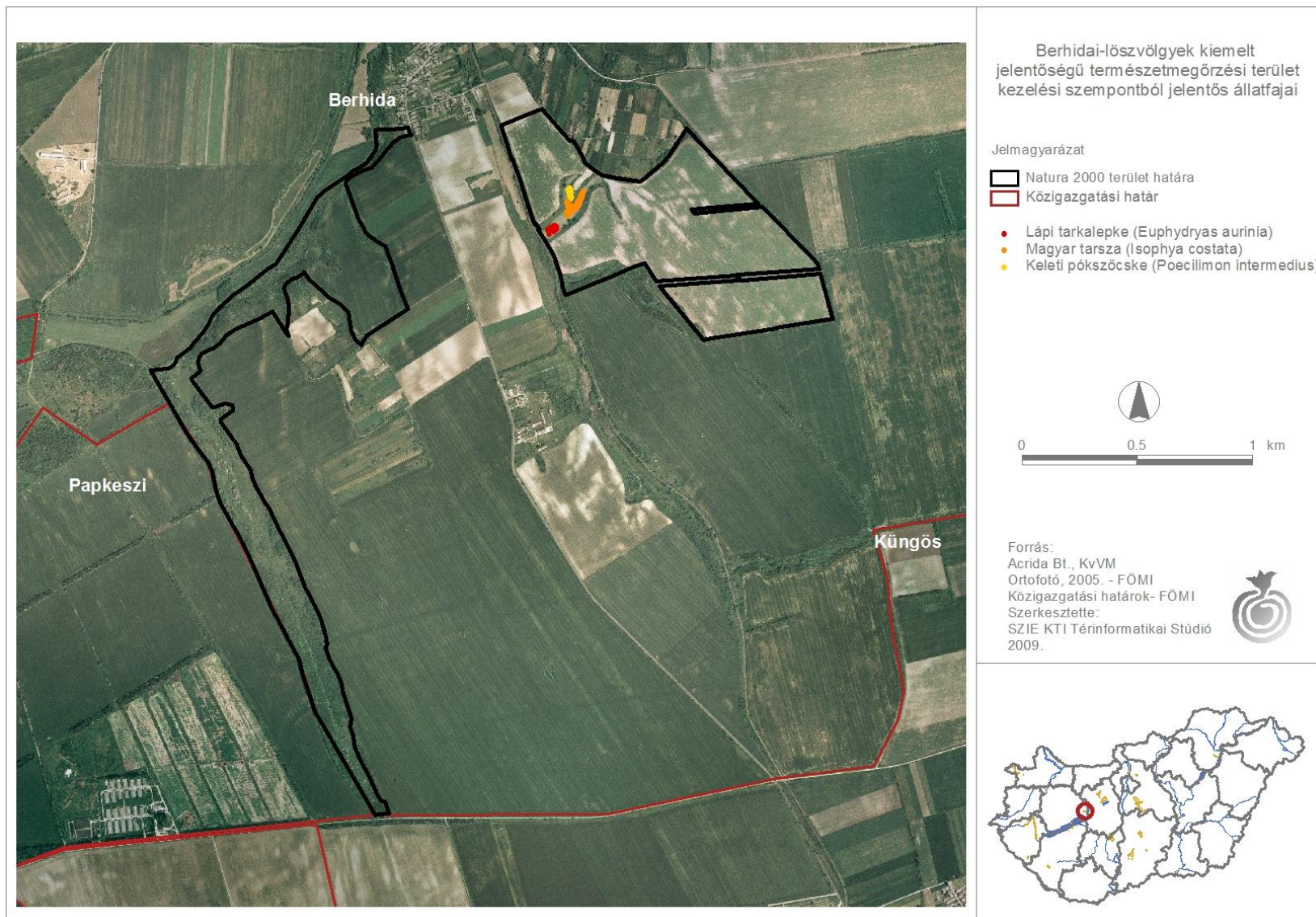
11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége

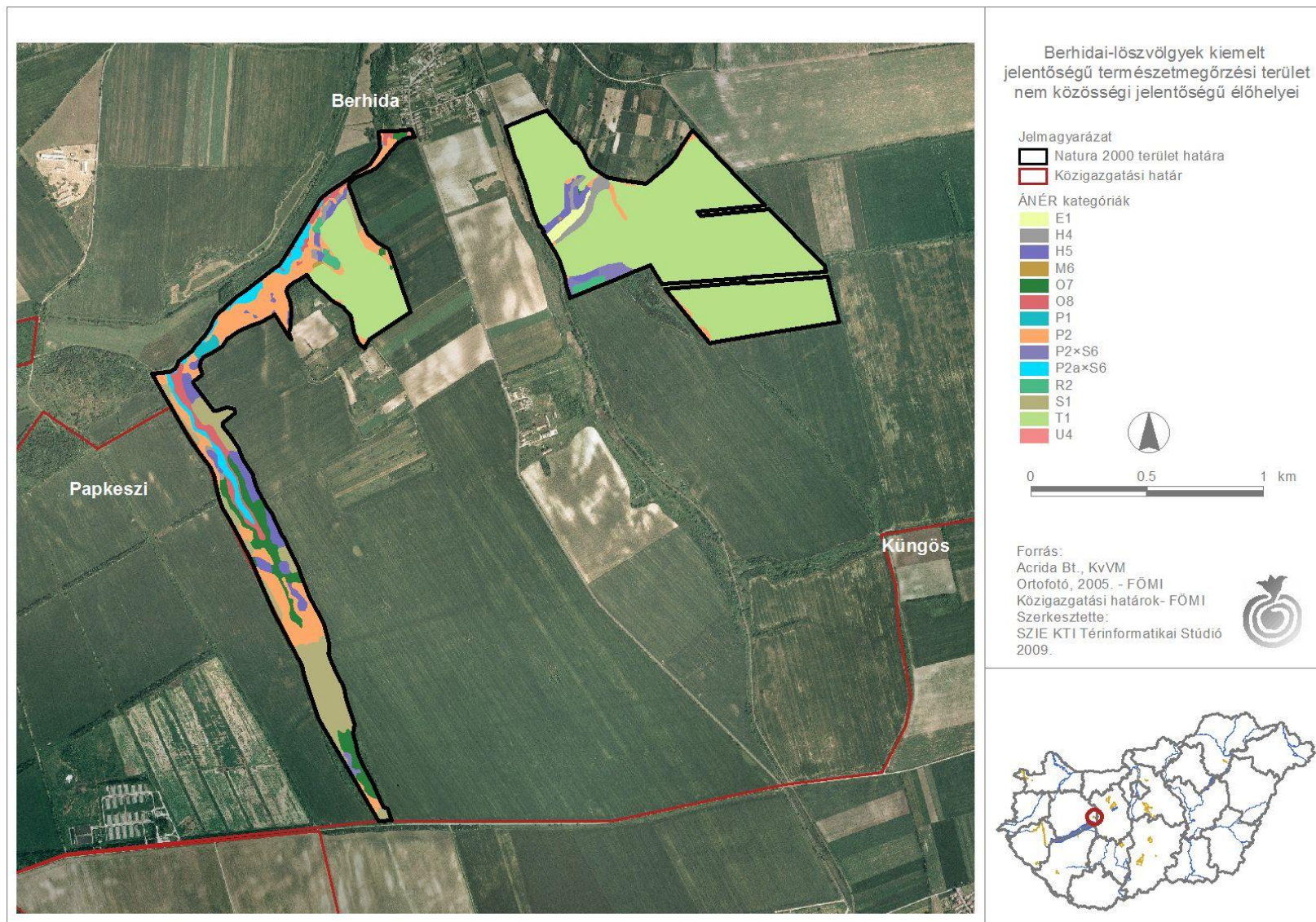
12. sz. melléklet: A tervezési terület ökotípusos földhasználati rendszere

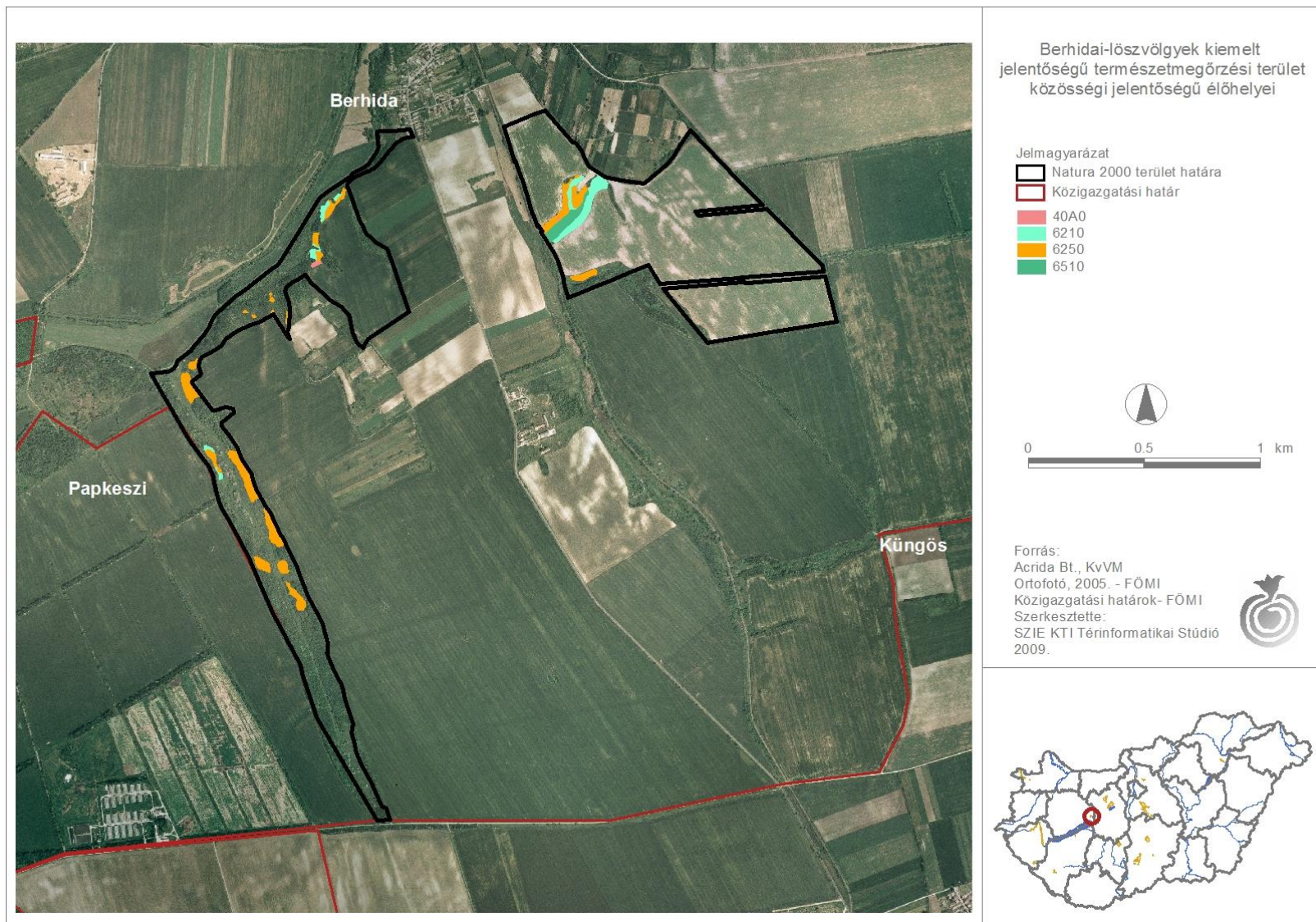
13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajai

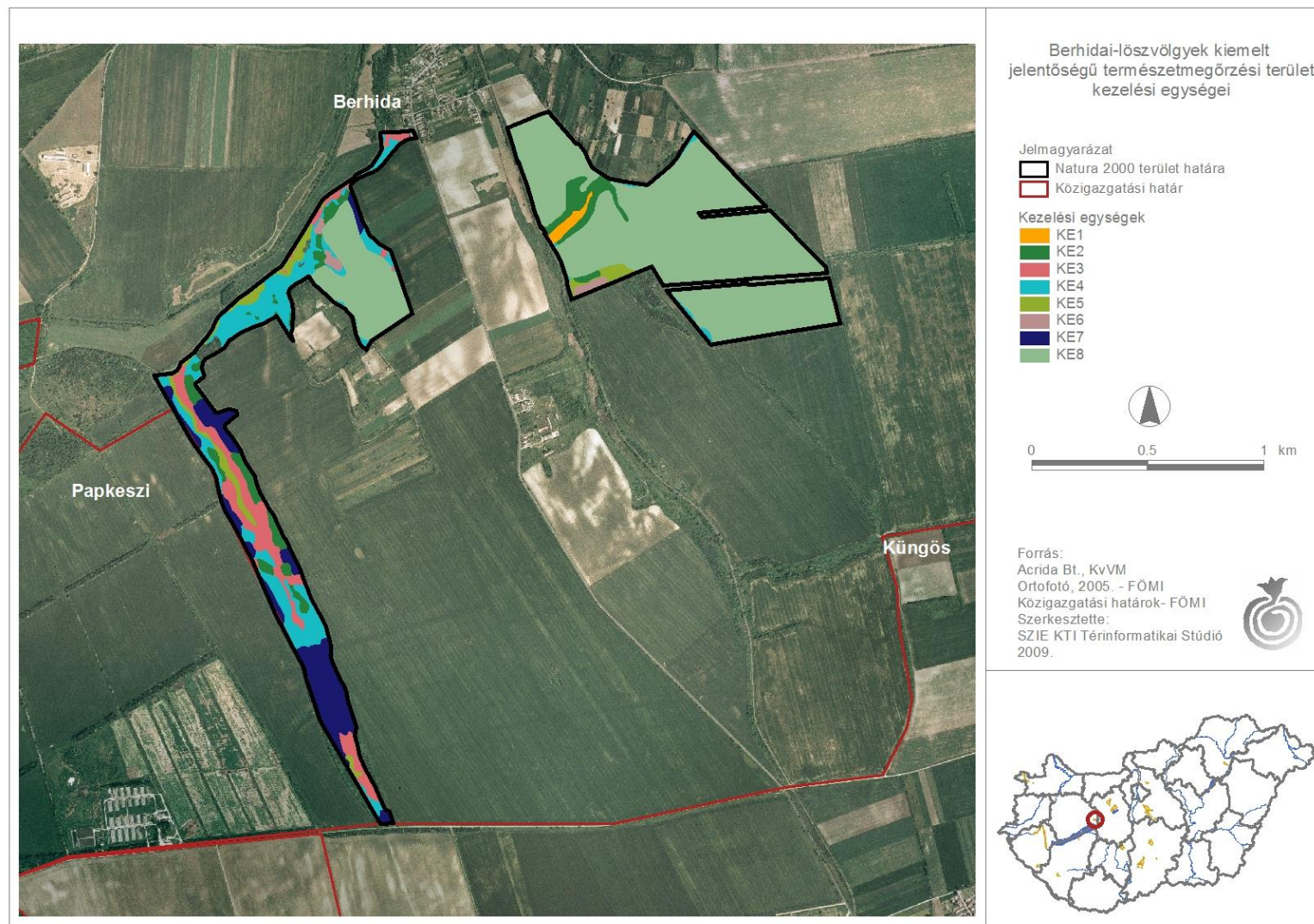
14. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajai

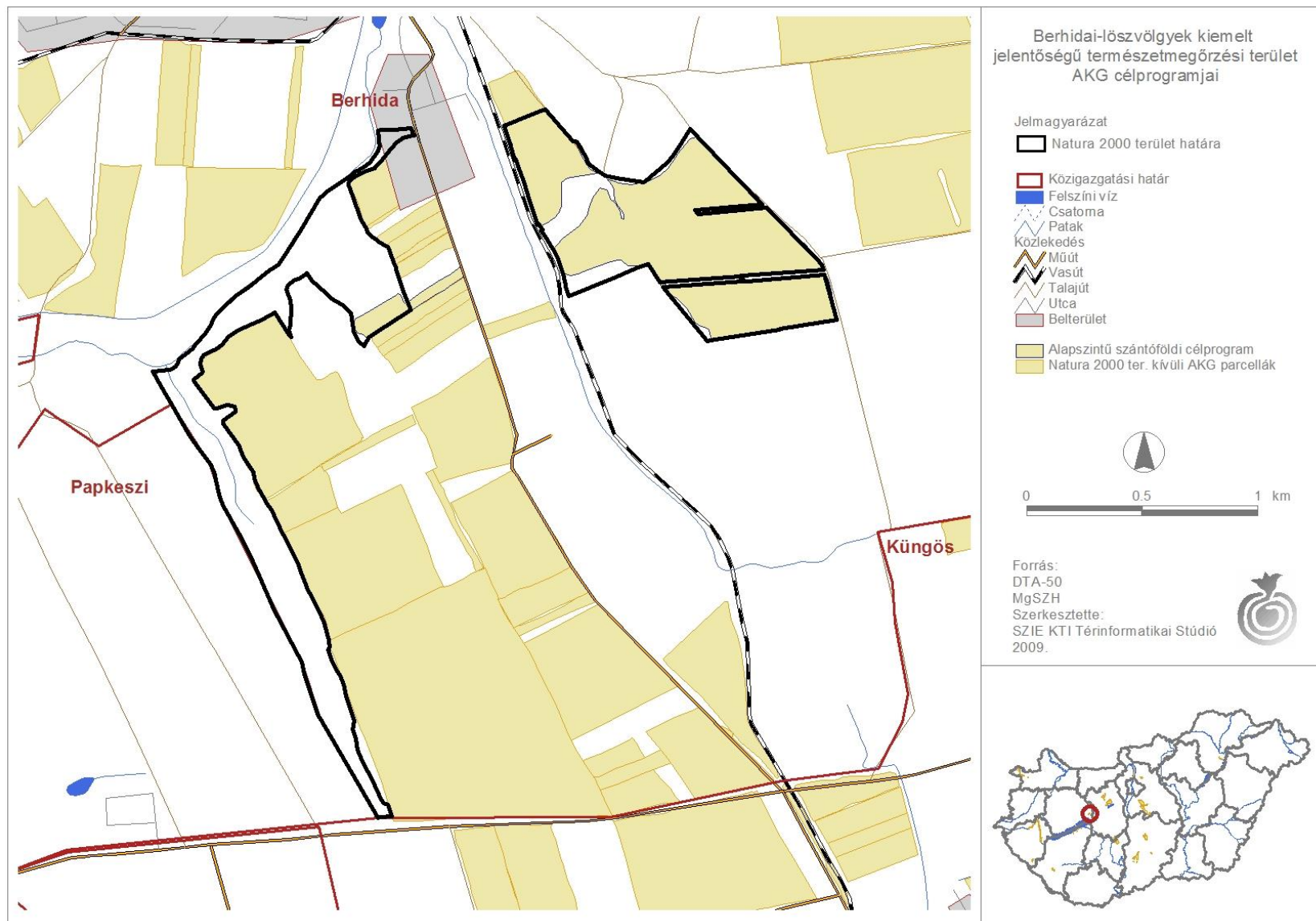
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe

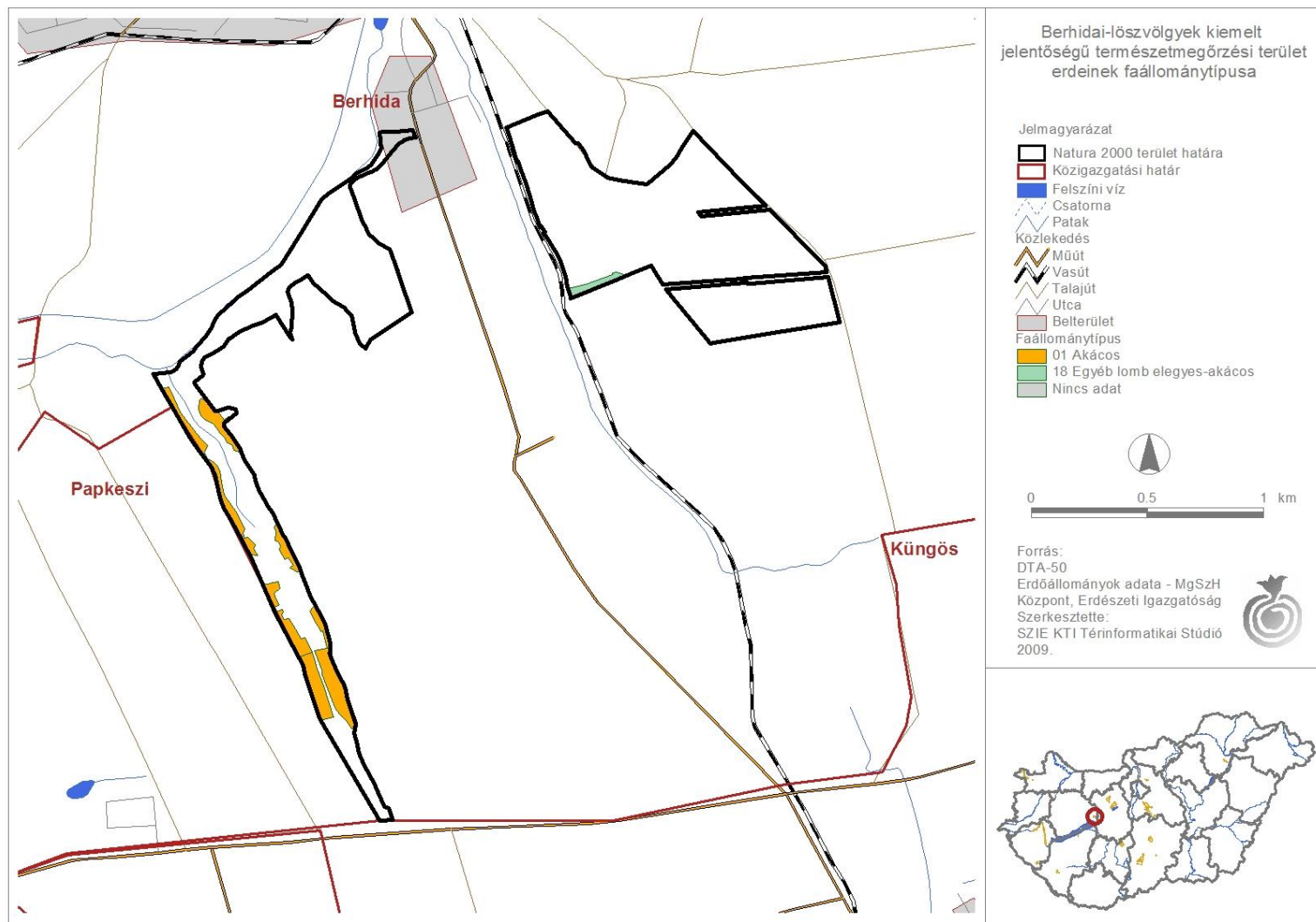
16. sz. melléklet: A tervezési terület Natura 2000 élőhelyeinek térképe

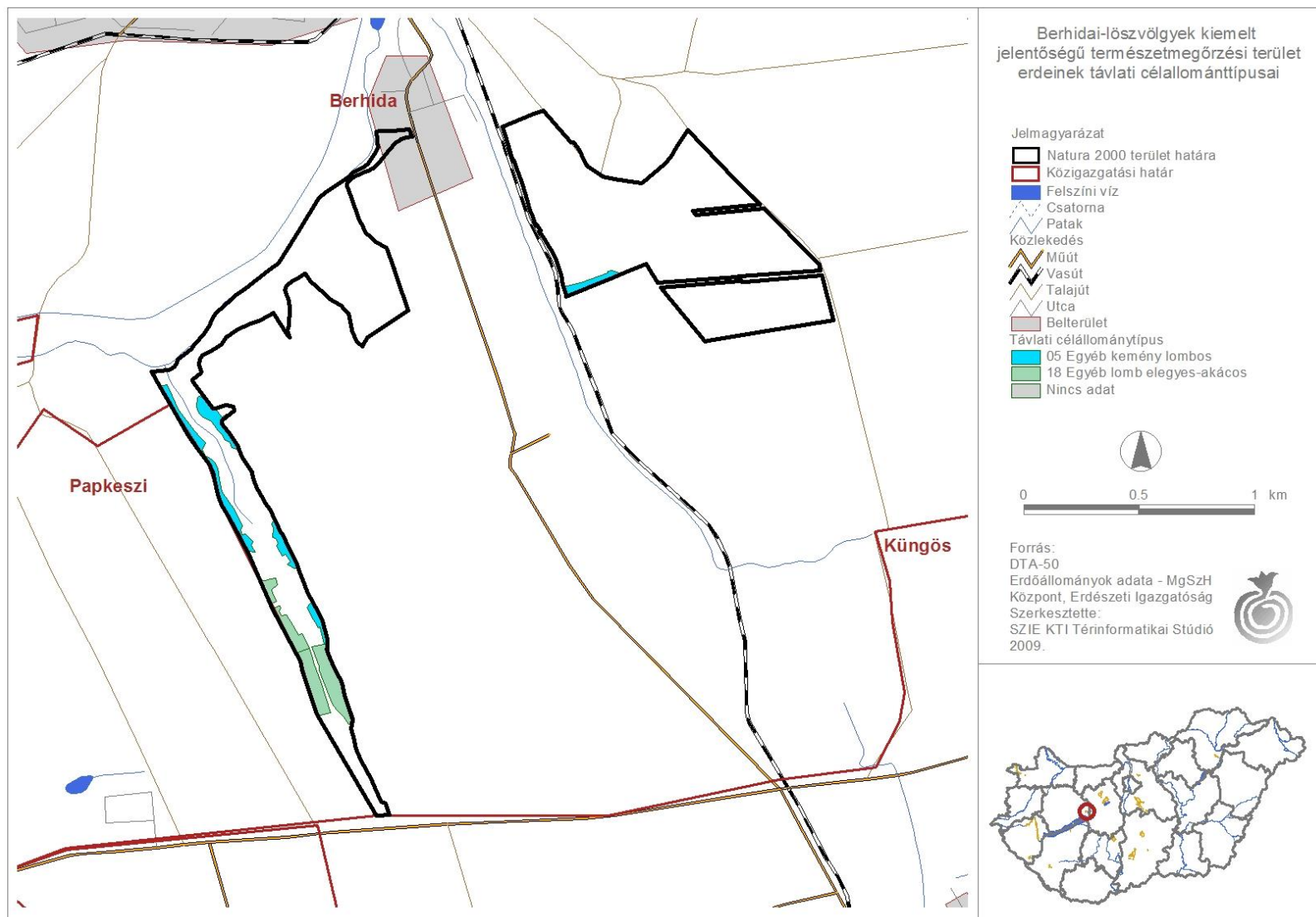
17. sz. melléklet: A tervezési területkezelési egységeinek térképe

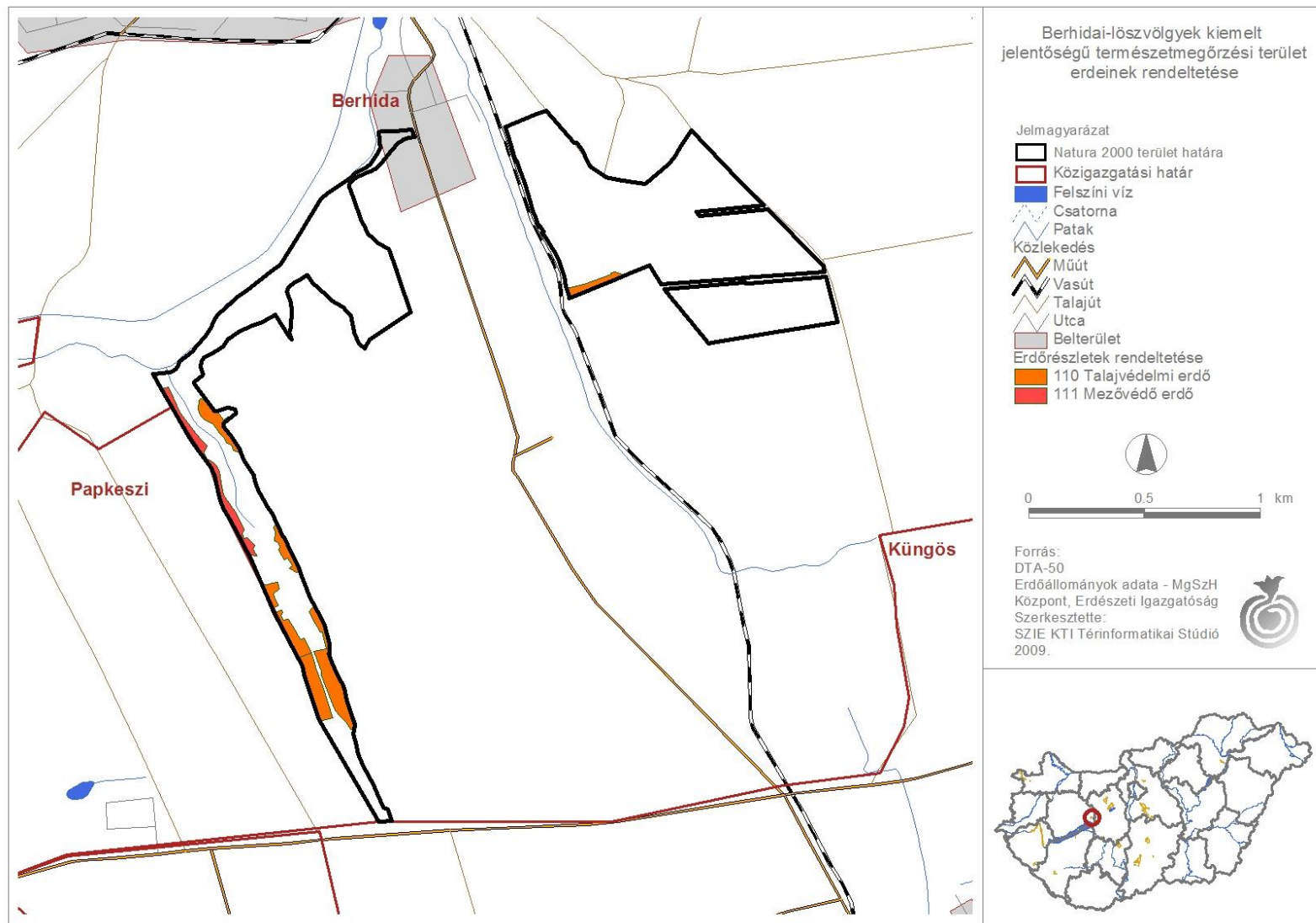
18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja

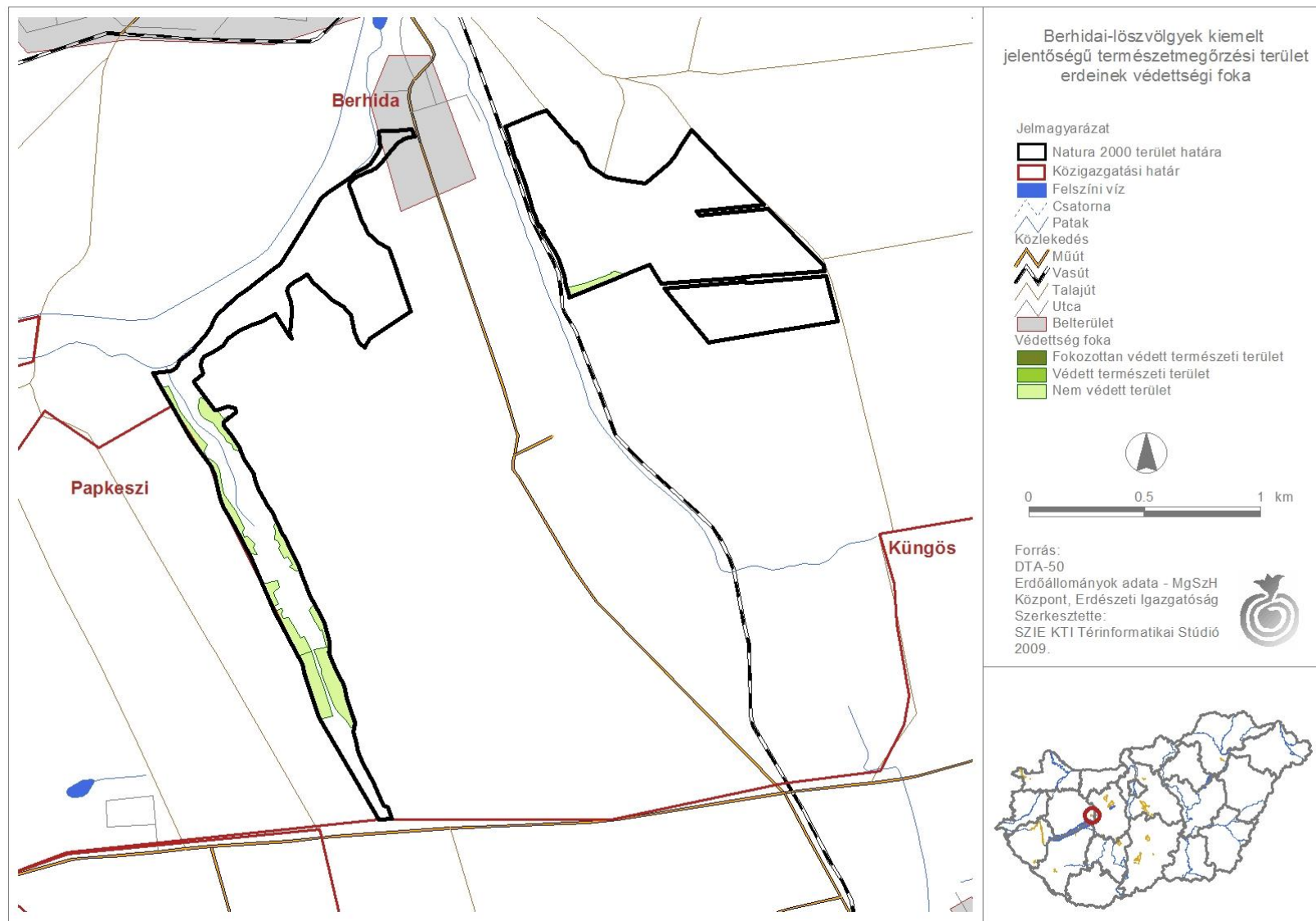
19/1. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek faállomány típusai

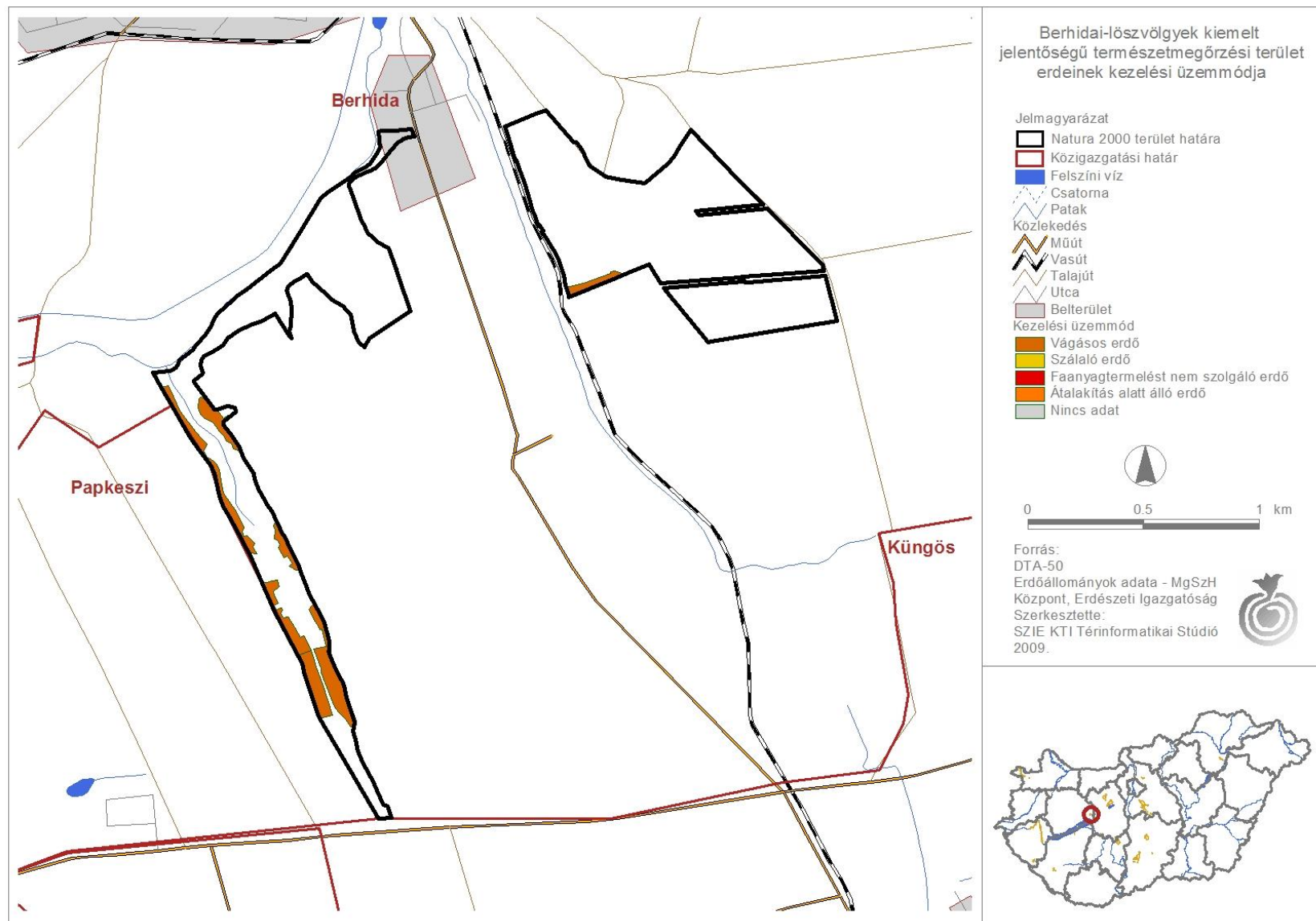
19/2. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek célállomány típusai

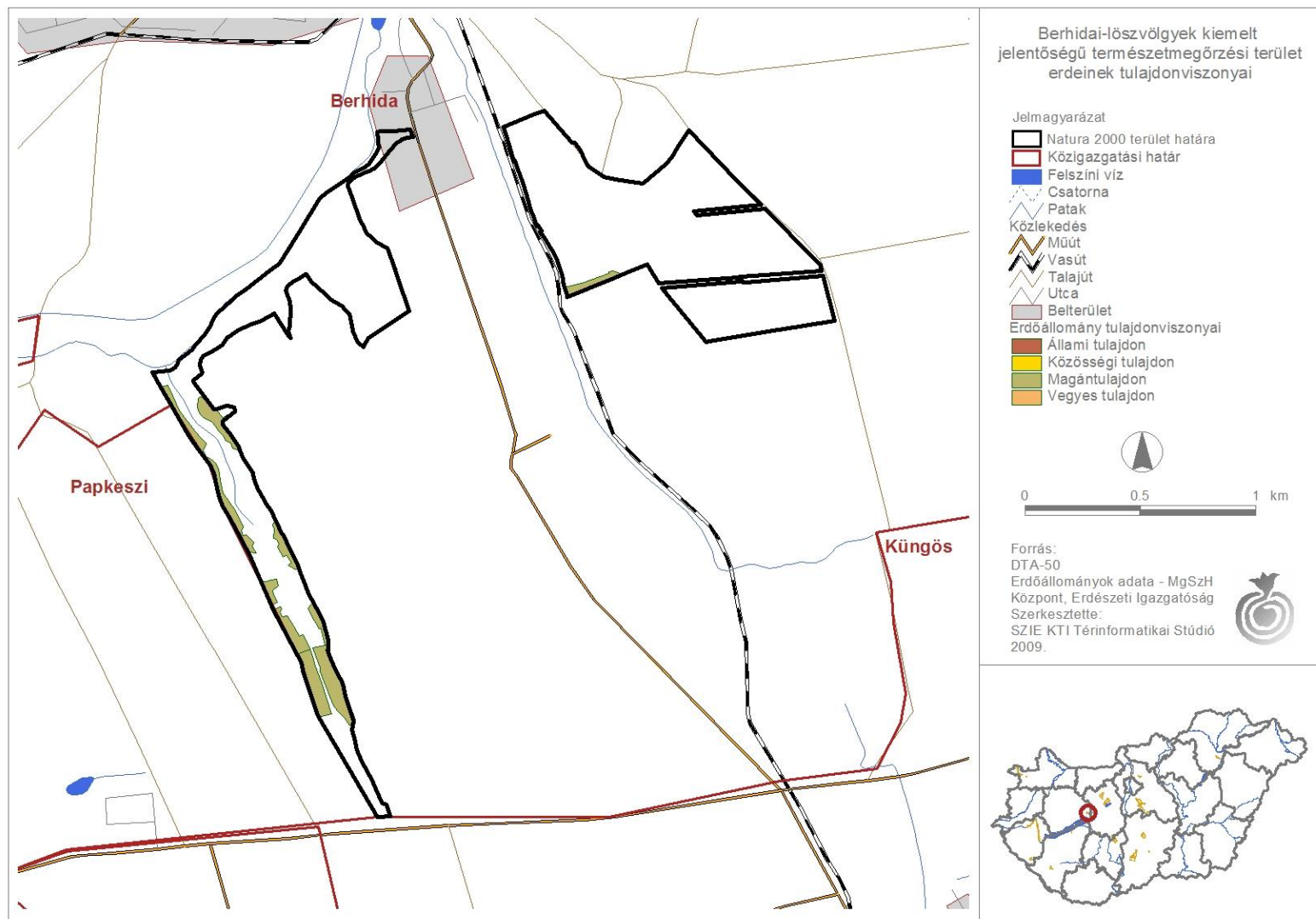
19/3. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek rendeltetése

19/4. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek védeltségi foka

19/5. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési üzemmódja

19/6. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési tulajdonviszonyai

Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02	Évelő szűles pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.
SZ03	Kalászos gabonák betakarítása esetén min. 25 cm-es tarlót kell hagyni.
SZ04	A betakarítást követően tarlőhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ05	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ06	Évelő szűles pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszálatlan területet kell hagyni, a tábla szélével érintkezően.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KőTeViFét. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ08	Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hőeltakarítás kötelező.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ11	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ13	A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ14	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók, kivéve a Natura 2000 területen kívül eső határos szántókon.
SZ15	A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ19	Rágcsálfirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ20	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ22	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ23	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
SZ24	Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ25	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 ha.
SZ26	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 ha.
SZ27	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 ha.
SZ28	Szalma- vagy szénakazal max. magassága 5 m lehet.
SZ29	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmező lazítás, max. 25 cm mélységben.
SZ30	Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ31	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ32	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ33	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év mértéket.
SZ34	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ35	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldgubor, legfeljebb 25% egyéb kultúra.
SZ36	Kijelölt területen évelő szálaspillangós takarmánynövényeket (évelő szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.
SZ37	A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ38	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 20% zöldgubor, legalább 10% őszi repce, legfeljebb 20% egyéb kultúra.
SZ39	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41	Fóliasátras és üvegházhas termesztés tilos.
SZ42	Öntözés tilos.
SZ43	Melioráció tilos.
SZ44	Meszezés tilos.
SZ45	Drénezés tilos.
SZ46	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 m-es szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ47	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ48	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ49	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ50	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ52	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
SZ53	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.
SZ54	Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ56	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes homoki gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ57	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ58	Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.
SZ59	Telepítés előtt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.
SZ60	Tájdísz fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ62	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ63	A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban, illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjülegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepterület kialakulásának elősegítése. Tájdísz magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
SZ65	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjéből vagy fákból álló sövénynek vagy fasornak kell lennie. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét kizárólag mechanikai eszközökkel kell biztosítani.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY04	Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett.
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelő használata tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY101	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY102	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
GY107	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY108	Tisztító kaszálás, szárazítás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazítás.
GY109	A terület max. 30%-a kezelhető tisztító kaszálással.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY114	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
GY115	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása is támogatható.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tüzpázták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
GY17	Cserjeirtás nem megengedett.
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY24	A jogszabályellenes, illegális gypégetést meg kell akadályozni.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben szórta jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY33	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY35	Legeltetési sűrűség minimum 0,1 ÁE/ha.
GY36	Legeltetési sűrűség minimum 0,2 ÁE/ha.
GY37	Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha.
GY38	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY39	Legeltetési sűrűség 0,2-1,0 ÁE/ha.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY41	Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha.
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY43	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY44	Március 15. és május 31. között a legeltetés tilos.
GY45	Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése az érintett NPI-gal.
GY47	Villanypásztor használata nem megengedett.
GY48	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 5-ha-t.
GY49	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 20 ha-t.
GY50	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 50-ha-t.
GY51	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY52	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20-ha-nál.
GY53	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 50-ha-nál.
GY54	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 100-ha-nál.
GY55	Villanypásztor csak a működési terület szerint érintett NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY56	Inváziós növényekkel fertőzött gyepekben csak a mentesítést követően lehet legeltetni.
GY57	Legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerint érintett NPI-gal.
GY58	A gyepek legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 10%-át.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY59	A gyepon legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át.
GY60	A gyepon legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.
GY62	Kaszáló sarjülegeltetése megengedett a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY63	Sarjülegeltetést ugyanazon a területen csak minden második évben lehet alkalmazni.
GY64	Sarjülegeltetést ugyanazon a területen csak minden harmadik évben lehet alkalmazni
GY65	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY66	Legeltethető állatfaj: juh.
GY67	Legeltethető állatfaj: kecske.
GY68	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY69	Kaszálás június 15. után lehetséges.
GY70	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY71	Kaszálás július 15. után lehetséges.
GY72	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.
GY73	Kaszálás augusztus 10. után lehetséges.
GY74	Kaszálás szeptember 1. után lehetséges.
GY75	Kaszálás október 1. után lehetséges.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY77	A gyepterület évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY78	A gyepterület évente legalább kétszer kell kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkelteig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkimélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálendő terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY84	3 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásánál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY85	10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásánál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY86	50 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásánál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY87	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telnie.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY90	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY91	15-20% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY92	20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY93	A parcella max. 50%-a hasznosítható kaszással.
GY94	A kaszátlan területet kaszásonként más helyen kell kialakítani.
GY95	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY96	A kaszátlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.
GY97	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszási időpont után szabad kezelni
GY98	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.

Kód	Vizes területekre vonatkozó előírások
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V02	Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V03	Felhagyott tőzegbánya-területek kezelésmentesen kell tartani.
V04	Tilos a kaszálás.
V05	Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.
V06	A működési terület szerint érintett NPI által kijelölt területen tilos a nádaratás.
V07	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.
V09	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
V10	Halastavak medrének meszezése tilos.
V11	A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.
V12	Tókaszálás tilos.
V13	Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
V15	Nyílt vízfelületek kotrása nem engedélyezhető.
V16	A halastavak medrének kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területéről el kell szállítani.
V17	Április 1. és július 15. között tókaszálás tilos.
V18	Hínárvágással kell nyílt vízfelületet kialakítani, ahol egy kitisztított folt területe nem lehet 5 hektárnál nagyobb.
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.

V20	A halastavak népesítése az összes halfajra vonatkoztatva évi 100-400 kg/ha között lehet – kivéve a zsenge és előnevelt ivadék, valamint az anyaállomány kihelyezését.
V21	A víz leeresztésének megkezdése előtti 30. naptól trágyázni nem szabad.
V22	A természetes hozam javítására legfeljebb 10 t/év/ha istállótrágya használható.
V23	A természetes hozam javítására legfeljebb 5 t/év/ha szerves trágya használható.
V24	A természetes hozam javítására a tavakban csak istállótrágya alkalmazható.
V25	Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.
V26	A területen élő és táplálkozó madarak riasztása csak korlátozottan végezhető, (15%-os idő és 20%-os területi korlát), ezt a kötelezően elkészítendő madárriasztási tervben konkrétan is meg kell jeleníteni. A területi korlátozás (20%) tőegységenként értendő.
V27	Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges (részletek: 33/2008. (III. 27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V28	Védett récefajok megtelepedését segítő mesterséges ládák kihelyezése halastavak part menti növényzetébe és szegélyeibe, nádasokba, növényzettel borított szigetekre (részletek: 33/2008. (III.27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V29	A halastóra a működési területével a működési terület szerint érintett NPI által jóváhagyott „madárriasztási tervet” kell készíteni és alkalmazni.
V30	A halastóterület 5%-át (tőegységenként, a 20%-os riasztási korlátozáson felül) kíméleti területnek kell nyilvánítani (tógazdaság üzemeltetője működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve), ahol mindennemű madárriasztás tilos.
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv.
V32	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák hosszának 20%-a kíméleti terület, ahol gépjármű és szervezett közlekedés tilos.
V33	A szaporodási időszakban a tó feltöltését követően a – tervezett lehalászási időszakoktól eltekintve – a tó vízszintje legfeljebb 20 cm-t ingadozhat.
V34	A tavasszal szárazon álló tavakat július 15-ig nem lehet feltölteni.
V35	Vízborítás és szint fenntartása, a területen mindennemű vízelvezetés tilos.
V36	A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 30-ig fel kell tölteni.
V37	A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 1-ig fel kell tölteni.
V38	Őszi lehalászású tavakon április 1. és július 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.
V39	Őszi lehalászású tavakon április 30. és június 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.
V40	Csak a keskeny nádszegéllyel rendelkező, illetve nádszegéllyel nem rendelkező tavakat szabad tavasszal és nyáron leeresztetni, illetve feltölteni a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve.
V41	A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kialakítani.

V42	A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerint érintett NPI-gal értesíteni kell.
V43	A nádaratás befejeztéről értesíteni kell a működési terület szerint érintett NPI-ot.
V44	A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kijelölni.
V45	November 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V46	December 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V47	December 15. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V48	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).
V49	A nádas 10-20%-át nem szabad learatni.
V50	A nádas 20-30%-át nem szabad learatni.
V51	A nádas 30-40%-át nem szabad learatni.
V52	A hagyás foltokat évente eltérő helyen kell kialakítani.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a következő hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.
V54	A területen nádgazdálkodást kell végezni.
V55	Nádgazdálkodás a területen tilos.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.
V57	A betakarítás során a nád rizómjának megsértését kerülni kell.
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.
V59	A nádaratást végzőnek, a nád aratásához, a rendelkezésére álló nádvágó gépek közül mindig a talaj és hidrológiai adottságainak megfelelő gépet kell használni.
V60	A nádaratás során természetes, gyorsan lebomló anyagokból készített kötöző anyagot köteles használni.
V61	A nádszegély kontrollált égetését december 1. és február 15. között kell elvégezni, a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve és annak felügyeletével.
V62	A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos.
V64	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
V65	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetsszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meg hagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E18	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E19	Fokozottan védett madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően) 100-300 m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E23	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E31	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatokor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E33	A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magászóró fa meghagyásával.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E35	Tájhonos fafajú állományok véghasználat során az idős állomány legalább 5%-ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.
E36	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E38	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használható.
E41	Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőkészítés végezhető.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E45	A vágásterületen történő égetés tilos.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.
E49	Idegenhonos fafajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E50	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E51	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E53	Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálszerű vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E56	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatát és felújítását során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megővására.
E58	Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatát során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E61	Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítandók.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) hasznosítandók.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fafajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E65	Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E66	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) alkalmazandók.
E68	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények

EMLÉKEZTETŐ

**a „NATURA 2000 területek fenntartásai tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” c. projekt keretében tartott
Natura 2000 ötletbörzéről a BfNPI-nál
Csopak, 2009. július 7. 14:30-16:30**

A találkozón részt vettek

Klein Ákos	BfNPI
Rozner György	BfNPI
Óvári Miklós	BfNPI
Kenéz István	BfNPI
Nagy Lajos	BfNPI
Simon Pál	BfNPI
Színai Péter	BfNPI (később tudott csatlakozni)
Kovács Zoltán	BfNPI (később tudott csatlakozni)
Faragóné Huszár Szilvia	VÁTI Kht.
Schneller Krisztián	VÁTI Kht.
Kenyeres Zoltán	ACRIDA Bt.
Podmaniczky László	SZIE KTI
Kelemen Eszter	SZIE KTI

A találkozón elhangzottak összefoglalása

Kelemen Eszter köszöntötte az egybegyűlteket a Natura 2000 fenntartási tervek készítésével foglalkozó konzorcium részéről, ismertette a rendezvény háttérét és célját. A találkozó legfőbb céljaként megfogalmazódott azoknak a lehetőségeknek az összegyűjtése és végiggondolása, amelyek a pénzbeli kompenzáción túl ösztönzően hathatnának a gazdálkodók és más tájhasználók számára a fenntartási tervben megfogalmazott tájhasználati előírások betartása terén. A konzorcium részéről bemutatkozott továbbá Podmaniczky László, és arra kérte az egybegyűlteket, hogy az eddig elkészült tervekről kialakult véleményüket (a tervek megközelítése, megfogalmazása használható-e) is osszák meg a szakértőkkel. Gondolatébresztőként bemutattunk a KNPI-s ötletbörzén összegyűjtött ötletek közül néhányat. A beszélgetés strukturálása érdekében területenként vettük számba a kedvezőtlen gazdálkodói gyakorlatokat, a gazdákat leginkább érintő korlátozásokat és a lehetséges megoldási lehetőségeket, a javaslatok azonban legtöbb esetben nem területhez kapcsolódva, hanem általánosságban fogalmazódtak meg. Az összefoglaló ezért az elhangzott javaslatok sorrendjét követi (területtől függetlenül).

Reakciók az eddig elkészült tervváltozatok és a Natura 2000 program kapcsán:

Rozner György:

- A fenntartási tervekben szereplő előírások nagyon alaposak, néhány esetben erősebbek, mint akár egy kezelési tervben szereplő előírások. Elképzelhető, hogy a jövőben az előírásokon lazítani kell a különböző érintettekkel való együttműködés (FVM, helyi érintettek) érdekében.

Podmaniczky László:

- A tervek során fontos világosan meghatározni a szabályokat – mit kell tennie a területhasználónak és mit nem szabad tennie – ahhoz, hogy kompenzációt lehessen rendelni az előírásokhoz.

Óvári Miklós:

- A gazdálkodók, helyi érintettek jelentős része nincsen tisztában azzal, hogy területük a Natura 2000 hatálya alá tartozik, s hogy ott bármilyen szabályoknak meg kellene felelniük. A programról való alapos és széleskörű tájékoztatás ezért nagyon fontos volna.
- A kezelési előírások meghatározása során figyelembe kell venni az éghajlatváltozás hatásait. A gyepek esetében pl. a kaszálási időszak előbbre tolódott, már május közepén kaszálni kell, a júliusi kaszálási időpontok irreálisak. Még akkor is, ha egy későbbi kaszálási időpont kedvezőbb lenne valamelyest, figyelembe kell venni, hogy későbbi kaszálással a széna szinte használhatatlan lesz, így várhatóan nem lesz, aki lekaszálja. Természetvédelmi szempontból még a korábbi kaszálás is jobb, mint a kaszálás teljes elmaradása.
- A rétek esetében viszonylag rugalmas kaszálási intervallumokat érdemes meghatározni, amelyek jobban képesek igazodni az időjárási sajátosságokhoz.
- A kaszálási idő bejelentése általában nehézségekbe ütközik: sokan nem jelentik be a kaszálást, vagy már akkor kaszálnak, mire a bejelentés megérkezik az Igazgatósághoz. Általában az egyéb kaszálási előírások betartása sem zökkenőmentes (pl. legtöbbször kívülről befelé kaszálnak). Az 5-10% felhagyásakor mindig a gazdasági szempontból kevésbé értékes solidago-s részeket hagyják fenn, aminek köszönhetően a gyom- és invazív fajok felfaporodnak. E problémákat megfelelően kezelni kellene a fenntartási tervekben.
- A Natura 2000 területeken más tájhasználók is követnek nem kívánatos gyakorlatot. Például Natura 2000 láprétek mellett helyi vízgazdálkodási társulatok levezető árkokat alakítottak ki. Másutt a vasútépítés (Zalaegerszeg-Ukk) során tettek tönkre gyepeket. Amíg e természetkárosítások ellen csak a természetvédők emelik fel a hangjukat, alig tudnak elérni eredményt. Amikor azonban a vasútépítés kapcsán helyi tiltakozás indult, sokkal hatékonyabban foglalkoztak az ügygel (mára több per is indult). Ez két dologra figyelmeztet: egyrészt a helyi érintettekkel érdemes összefogni olyan ügyekben, amelyek mindegyik fél számára problémás helyzetet teremtenek; másrészt, ha a helyiek azt látják, hogy másutt folyó természetkárosítás ellen nem lép fel erőteljesen a NPI, akkor fokozottan igazságtalannak fogják érezni a számukra előírt szabályokat.

Kovács Zoltán

- A gazdálkodók számára könnyítést jelenthetne, ha a Natura 2000 támogatás miatt csak a naturás területre kellene gazdálkodási naplót készíteniük, s nem az egész területre.
- Szintén fontos szempont, hogy a támogatási kifizetések időben érkezzenek meg: irreális úgy elvárni előírások betartását gazdálkodóktól, hogy a kompenzációt nem rendeljük (időben) hozzá.

Podmaniczky László:

- A gazdálkodási napló minden esetben üzemszintre vonatkozik, a táblatorzskönyv készíthető el egy-egy területegységre. Tendenciaszerűen inkább várható, hogy az üzemszintű tervezés még szélesebb körben elterjed, s nem csak a támogatásigénylésnek lesz a feltétele. Inkább várható további szigorítás, mint a gazdálkodási napló területegységre való átalakítása.

Rozner György:

- A helyi tájhasználók általában keveset tudnak arról, hogy a Natura 2000 területek után miként igényelhetnek támogatást, hol kell ezt kérni, milyen kötelezettségekkel jár a támogatás igénylés stb. Többen a NPI munkatársait keresik meg ehhez kapcsolódó kérdésekkel, mivel helyenként a falugazdászok sem tudnak megfelelő információt biztosítani. Ezt kiküszöbölendő fontos volna a falugazdászok részletes tájékoztatása, képzése.

Kovács Zoltán:

- A jelenlegi AKG támogatások esetében probléma, hogy a vizes élőhely programból az ország több területét kizárták, holott a Kis-Balaton és a Dél-balatoni berkek környezetében is számos vizes terület van, amelyen a gazdálkodás nehezített (ha a Balaton vízállása 100 cm felett van, a területek víz alatt állnak, kaszálni lehetetlen, így az MVH-s ellenőrzések során azt rögzítik, hogy az előírt kezelés nem történt meg).
- Kérdésként merül fel, hogy a Natura 2000 területekre járó támogatásokból állami szervek miért nem részesülhetnek, hiszen pl. csak az Igazgatóság megközelítőleg 1400 hektárról gondoskodik.

Rozner György:

- Az erdősítések kapcsán jelenleg kedvezőtlen gyakorlat, hogy gyepek helyén erdősítenek, s művelési ág váltás csak akkor történik, amikor az erdő záródott, amikor a természetvédelmi beavatkozás már gyakorlatilag lehetetlen. Tetézi ezt, hogy Somogy megye erdősítési tervében gyakorlatilag szinte kizárólag gyepek és vizes területek (berkek, nádasok) szerepelnek, így ezeknek az élőhelyeknek a tájidegen erdősítéséért még támogatás is igényelhető.

Kenyeres Zoltán:

- Ezért nagyon fontos a tervekben mindenütt feltüntetni, hogy hol tilos az erdősítés.

Rozner György:

- Ugyanakkor az általános tiltás sem jó, hiszen a gyepek felhagyásával több helyütt spontán erdősülés indul meg.

Óvári Miklós:

- A terveknek a legfőbb célja az kellene, hogy legyen, hogy definiálják a kiinduló állapotot, amelyhez képest megítélhető egy természetvédelmi szempontból káros beavatkozás, s amely hivatkozási alapot biztosít a helyreállításhoz vagy bármilyen, az adott területre vonatkozó természetvédelmi intézkedéshez.
- A tervekben egyelőre nem jelenik meg, de fontos kérdés a működő bányatelkek szabályozása (a bányatelkek méretét már nem lehet változtatni, de a bányatelken belül nyithatnak új bányát, bővíthetik a meglévőt, amivel esetleg fontos élőhelyeket tüntetnek el, s erre a NPI-nak kevés befolyása van).
- Az Alsó-Zala-völgy fenntartási tervében magára a Zala folyóra is ki lehetne térni: csak a lakott területek legyenek bevédve, azokon kívül az árvízi védekezés helyett a korábbi lassabb folyású, meanderező folyót kellene visszaállítani. Szintén fontos volna, hogy a szántóterületek ne mehessenek le a vízig.

Javaslatok a helyi tájhasználók ösztönzésére:

Rozner György, Klein Ákos:

- A gazdálkodók (részleges) mentesítése a vízgazdálkodási társulatoknak (VGT) fizetendő díjak alól nem biztos, hogy minden területen kivitelezhető. A jelenlegi helyzetben a vízgazdálkodási társulatok állami támogatást a feladatellátásért nem kapnak, csak a tagdíjából gazdálkodnak, így több esetben nem tudják ellátni a kezelésükben álló összes vízfelület kezelését. Ilyen helyzetben a társulatok biztosan nem mondanak le a tagdíjak egy részéről.
- A VGT-k a Natura 2000 a kapcsán több területen is összhangba kerülhetnek emiatt az előírásokkal (a gazdasági és technikai kényszerek miatt elmaradó szivattyúzás, kotrás természetesebb állapotokat eredményez a víztesteken).

Klein Ákos:

- Érdemes egyes területeken kompromisszumokat kötni a Natura 2000 előírások betartása kapcsán. Például a Mórchelyi-halastavak esetében az egyik helyi gazdálkodó a meglévő erdőtelepítés körül felszántotta a naturás gyept tűzvédő sáv gyanánt az elmúlt évek sorozatos gyújtogatásait kivédendő. Az ügyben bírságolás helyett az a kompromisszum született, hogy a szomszéd solidagos rét szárazúzóval való kezelése és rendszeres kaszálása esetében, a rét fenntartásáért cserében megtarthatják a tűzpásztát az erdő körül.
- A kárókatona ritkítás a Mórchelyi-halastavak esetében szintén problémaként jelenik meg. Hasonlóan az előző esethez a megfelelő kompromisszum elérése lehet megoldás: a kárókatona ritkításáért cserébe a környező gyepterületeket állítsák helyre.

Kenéz István:

- A kompromisszumos megoldások hátránya, hogy nem lehet jogszabályi szinten lefektetni az esetenkénti kompromisszumok lehetőségét.

Klein Ákos:

- A kompromisszumos megoldásokban a jóindulatra és a jóakaratra egyaránt szükség van, ami sérülékennyé is teszi ezt a megoldást.

Óvári Miklós:

- A kompromisszumok mellett lehetőség a gazdálkodók ösztönzésére a figyelemfelhívás, a jogszabályok általi védettségre (pl. védett növények, állatfajok stb.) való figyelmeztetés.

Klein Ákos:

- A gazdálkodók számára ösztönzést jelenthetnek a nem termelő beruházások. Pl. 12 euró támogatás jár egy-egy odú kihelyezéséért, de odúkon kívül rovarteleltető bakhátakra és egyéb természetvédelmi célú, nem termelő típusú beruházásokra is a szükséges beruházási összegnél lényegesen nagyobb a támogatás összege. Ezekre a támogatási lehetőségekre a NPI munkatársai felhívhatnák a gazdálkodók figyelmét, segíthetnének a pályázatok megkeresésében, szükség esetén megírásában.

Kenéz István:

- Az ösztönzést megelőző lépés kellene, hogy legyen a részletes és széles körű tájékoztatás. A természetvédelmi szervek felelőssége is, hogy a kijelöléskor nem volt megfelelő közzététel.

Klein Ákos:

- Nagyon fontos volna a tájékoztatás. Ennek egyik megfelelő formája lehetne, hogy a Natura 2000 területekre bevezető fontosabb utak mentén tájékoztató táblákat helyezzenek el, a főbb tiltásokat és lehetőségeket is bemutatva (pl. kvadozni tilos, felszántani tilos stb.).

Óvári Miklós:

- A tájékoztatás egyik formája lehet az is, hogy helyben szervezett gazdafórumokra elmennek a természetvédelmi őrök, s ott elmondják a legfőbb tudnivalókat.

Kenéz István, Simon Pál:

- Az ösztönzők számba vételekor arra is figyelni kellene, hogy a Natura 2000 területek után járó támogatások és a naturás előírások ne ütközzenek más támogatásokhoz kapcsolódó előírásokkal. Pl. gyepek esetében az MVH elvárja a cserjék kiirtását, míg az élőhely fenntartása szempontjából ez nem mindig kívánatos, az ellenőrzések nyári időszaka miatt ráadásul a cserjeirtás általában arra az időszakra esik, amikor a legtöbb védett madár költ. Ezért szükség lenne a fenntartási tervekben szabályozni a cserjeirtás kezdő és végső időpontját (októbertől márciusig)

Az emlékeztetőt összeállította: Kelemen Eszter

Jelenléti ív
2009.07.07.14 óra BfNPI Csopek
Ötletbörze

Név	Szervezet	Elérhetőség (tel. , email)
dr. Nagy Lajos	BfNPI	30-491-0080 lajos.tihany@gmail.com
Simon Rósi	BfNPI	30-4910072
KLEIN ÁKOS	BfNPI	30-497550
KENÉZ ISTVÁN	BfNPI	kenezistvan5@gmail.com 30-4579918
ROZNER GYÖRGY	BfNPI	30-3749572
Óvári Miklós	BfNPI	30/4910093 ovari@www.bfnp.hu
Körmöczy Zoltán	ACRIDA RT.	70/3483345 kormoczyl@acrida.com
Podmariczky László	SZIE-KTI	30/250-3614 podmariczky.laszlo@kti.szie.hu
Kelemen Eszter	SZIE KTI	kelemen.eszter@kti.szie.hu
Schneller Krisztián	VATI Kft.	30/4506042 kschneller@vati.hu
Faragócs H. Róza	VATI Kft.	30/4506143 szhu22r@vati.hu

**Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó
szolgáltatások elvégzése**

Egyeztető fórum jegyzőkönyve

Berhida, Polgármesteri Hivatal

2009. augusztus 31. 10 óra

Készítette: Kelemen Eszter (SZIE KTI)

Részvevők:

Szöllősi Béla gazdálkodó

Szöllősi Béláné gazdálkodó

Varga Csaba falugazdász

Mészáros András BfNPI

Nagy Lajos BfNPI

Pallag Orsolya KvVM

Ugron Ákos G. KvVM

Kenyeres Zoltán tervező

Marticsek József MME, agrár-környezetgazdálkodási szakértő

Faragóné Huszár Szilvia VÁTI Kht.

Kelemen Eszter SZIE KTI

Bevezető előadások, hozzászólások:

Kelemen Eszter köszöntötte az egybegyűlteket, majd ismertette a találkozó célját és beszámolt a tervezési folyamat menetéről, az eddig elvégzett kommunikációs és tervezési munkáról, valamint az eredményekről. Ezt követően tájékoztatta bemutatta az előadókat, majd átadta a szót Faragóné Huszár Szilviának.

Faragóné Huszár Szilvia röviden bemutatta a Natura 2000 program Európai Unió és magyar jogszabályi hátterét (Madárvédelmi Irányelv, Élőhely-védelmi Irányelv, 275/2004 Kormányrendelet, 45/2006 KvVM rendelet). Magyarország e területek megőrzését fenntartási tervek készítésével szeretné elérni, a jelenleg zajló projekt – amelynek keretében 20 Natura 2000 terület fenntartási terve készül el – mintául fog szolgálni az ország többi Natura 2000 területe fenntartási tervének elkészítéséhez. A projekt EU-s finanszírozásból, a KvVM megbízásából zajlik, a megbízó által kiválasztott 20 mintaterületen, 2008 novembere és 2009 novembere között. A projekt célja a 20 mintaterület terveinek elkészítésén kívül a tervezési módszertan kidolgozása egy részvételi tervezési folyamat keretében, illetve a támogatási rendszer kialakítására vonatkozó javaslatok kidolgozása. Ennek a fórumnak az elsődleges célja, hogy meghallgassuk a helyi véleményeket az elkészült fenntartási tervről, s közösen megvitassuk az előírásokat. Az elhangzott javaslatok a végleges tervben átvezetésre kerülnek.

Marticsek József a fenntartási terv tartalmáról, felépítéséről, illetve a tervezési folyamat menetéről tájékoztatta a jelenlévőket. A terület felmérése, az élőhelyfoltok lehatárolása után került sor a kezelési egységek meghatározására, amelyekre az előírások vonatkoznak – az agrár-környezetgazdálkodási programhoz hasonlóan. A fenntartási tervben szereplő előírások jelen formájukban javaslatként jelennek meg, s nem kötelezően betartandó előírásokként, mivel jogszabály egyelőre nem teszi kötelezővé a fenntartási tervek betartását. Az előírások várhatóan akkor lépnek életbe, ha programszinten, az anyagi kompenzáció lehetőségével kerülnek bevezetésre a fenntartási tervek az ország összes Natura 2000 területére

vonatkozóan. Az előírásokat három csoportra lehet osztani: kötelező (a szinten tartás érdekében mindenki számára betartandó) előírások, a választható (a terület állapotának javítását szolgáló, nem kötelező) előírások, valamint a komplex fejlesztési, terület-átalakítási előírások (pl. élőhelyrekonstrukció). Mivel a fenntartási tervben szereplő előírások egyelőre csak terv szinten élnek, a jelenlegi szabályozási és támogatási környezetben nem minden esetben betarthatók (előfordulhatnak ellentmondások a jelenleg érvényben lévő földalapú, vagy AKG támogatásokhoz kapcsolódó előírások, és a tervben megfogalmazott előírások között). Szándékaink szerint a fenntartási tervek hatályba lépésekor a tervben szereplő előírások fogják a tájhasználati szabályok alapját képezni, s ezzel ki fogják váltani a jelenlegi tájhasználati kötelezettségeket előíró szabályokat. Természetesen a fenntartási tervek hatályba lépését a jogszabályi harmonizációnak meg kell előznie.

Kenyeres Zoltán bemutatta a Berhidai-löszvölgyek elhelyezkedését, a közösségi jelentőségű élőhelyeket (síksági pannon löszgyepek, meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik, sík- és dombvidéki kaszálórétek, szubkontinentális peripannon cserjések) és azok faj szintű természeti értékeit (pl. leánykökörccsin, tarka kosbor, magyar tarsza, keleti pókszőcske). Mind a növénytani, mind az állattani értékek elsősorban a keleti, y-alakú, Koldustelek vagy Bika-rét néven ismert völgyben koncentrálódnak. A keleti völgy veszélyeztetettsége viszonylag kis fokú, a jelenlegi kezelés biztosítja a természeti értékek fenntartását. Sajnos a kvadozás nem kívánatos tevékenységként jelent meg az elmúlt években a területen. További esetleges veszélyeztető tényező lehet a kaszálás felhúzódása a völgyoldalba, illetve a környező szántókról vegyszermentes védősáv hiányában a növényvédőszeres és egyéb vegyszerek bemosódása. A nyugati völgy jóval leromlottabb állapotú, itt veszélyeztető tényező az adventív fásszárúak terjedése, a korábbi legeltetés felhagyása miatt kialakult cserjésedés, míg a jelenleg is legeltetett területeken a túllegeltetés.

A kezelési egységek és előírások részletes bemutatása, tisztázó kérdések megválaszolása:

KE-1

Közvetlen kérdés nem érkezett.

KE-2

Az egyik résztvevő megkérdezte, hogy pontosan mely területek tartoznak ide. Kenyeres Zoltán válaszában megjegyezte, hogy ide tartoznak a löszgyepek, a peripannon cserjések, illetve a gyomos, száraz gyepek kisebb foltjai, s kitért arra, hogy a besorolásnál azt is figyelembe vették, hogy egyes élőhelyfoltok mennyire elszigeteltek.

KE-3

Közvetlen kérdés nem érkezett.

KE-4

Közvetlen kérdés nem érkezett.

KE-5

Közvetlen kérdés nem érkezett.

KE-6

Közvetlen kérdés nem érkezett.

KE-7

Közvetlen kérdés nem érkezett.

KE-8

Közvetlen kérdés nem érkezett.

Az elhangzott előírások véleményezése:

A BfNPI részéről megfogalmazódott, hogy a terv a löszgyepek (**KE-2**) esetében javasolja az érintetlenség biztosítását, ugyanakkor a Gelye-völgyben (nyugati völgy) a felhagyott gyepeken már megindult a cserjésedés. Ezeken a helyeken javasolt lehet a cserjeirtás, vagy a cserjék terjedésének megakadályozása valamilyen módon. Ennyire szisztematikusan nem célszerű kizárni a cserjeirtást (**GY17**). Kenyeres Zoltán válaszában kitért arra, hogy helyrajzi számos tervezés esetében a löszgyepek közötti különbségeket már lehet kezelni. Célszerű volna ezt a kezelési egységet tovább bontani? A BfNPI munkatársa szerint nem muszáj megbontani, csak átfogalmazni az előírást: a cserjeirtás tételes tiltása helyett megengedően fogalmazni. Marticsek József hozzátette, hogy van lehetőség az előírás kicserélésére (pl. van olyan előírás, hogy az idősebb cserjéket a területen kell hagyni, az újulatot viszont irtani szükséges). A BfNPI munkatársa szerint ez az előírás nem teljesen alkalmazható a területre, mivel itt csak fiatal cserjék vannak.

A BfNPI munkatársa megfogalmazta, hogy a legeltetés tiltása (**GY21**) sem feltétlenül indokolt a KE-2 kezelési egységhez tartozó valamennyi élőhelyfolt esetében, mivel a Gelye-völgy a korábbi évtizedekben legeltetett terület volt. Kenyeres Zoltán szerint a jelenlegi kezelési egységek szerinti bontás ezeket a különbségeket nem képes teljesen rugalmasan kezelni. Valószínűleg a kezelés szempontjából egyszerűbb volna a Gelye-völgyet egy egységnek tekinteni.

Az egyik helyi érintett szerint nem várható a jelenlegi gazdasági helyzet ismeretében, hogy a jövőben legeltetés lenne a területen, utoljára 8 éve volt legeltetés a Gelye-völgyben. Marticsek József felhívta arra a figyelmet, hogy a tervben szereplő előírások, megfelelő anyagi kompenzáció mellett, ösztönzőleg hathatnak az állattartásra. A terv célja az ideális állapot megtalálása, majd ehhez a megfelelő kompenzáció hozzárendelése.

Kenyeres Zoltán hangsúlyozta, hogy a fenntartási terv nem évtizedekig változatlan szabályokat akar lefektetni, hanem meghatározott időszakonként felülvizsgálatra szorul. Szíjártóné Pallag Orsolya hozzátette, hogy hatévente, a támogatási források megújításakor mindenképpen felülvizsgálatra fog sor kerülni.

Szíjártóné Pallag Orsolya bízta a helyi érintetteket, hogy adjanak hangot saját véleményüknek.

Az egyik helyi érintett megfogalmazta, hogy a két terület (a Koldustelek vagy más néven Bika-rét, valamint a Gelye-völgy) nagymértékben eltérnek egymástól. Míg az előbbit kaszálással hasznosítják, az utóbbin szinte évtizedek óta nincs legeltetés, bár a TSZ-időkben birkával, kecskével legeltették.

Egy másik gazdálkodó felvetette, hogy a Koldustelek hivatalosan a termelő szövetkezet (ma Balatonfői Szövetkezeti Szolgáltató Zrt.) kezelésében van, de harminc éve ő és házastársa hasznosítja kaszálással. Évtizedeken keresztül kézzel kaszálták. A területet szeretnék megvásárolni, s továbbra is kaszálással hasznosítani, lehetőség szerint az elérhető támogatások felvétele mellett. A terület jelenleg a környező szántókkal együtt osztatlan közös tulajdonban van, egy helyrajzi számon nyilvántartva, amiből egy alrészlet maga a völgy.

A terület jelenlegi használói kérdésként felvetették, hogy a kvadosok kártételeit miként lehet megakadályozni, vagy milyen törvényes eszközzel lehet őket a területről kitiltani, mivel ők,

idősként semmit nem tudnak tenni ellenük. A BfNPI munkatársa megjegyezte, hogy intézkedni ők is csak akkor tudnak, ha rajtakapják a kvadost, és az kérésükre megáll. Valószínű ugyanakkor, hogy főként helyiek járnak ki kvadozni, akikkel érdemes lehet személyesen megbeszélni, hogy ne zavarják a területet. Marticsek József hozzátette, hogy a kvadozás biztosan jogszabályba ütköző tevékenység a Natura 2000 területeken, erre is lehet hivatkozni az ügyben. Az egyik helyi érintett megjegyezte, hogy a területen betartandó szabályok kitáblázása, közhírré tétele is hasznos lehet. A BfNPI munkatársai elmondták, hogy Natura 2000 területhatárokat jelző táblákat fognak kihelyezni, amely figyelmeztet a védendő értékekre és a tiltott tevékenységekre. Szintén segíthet a szemléletformálásban, ha a helyi újságban cikk jelenik meg a Natura 2000 terület jelentőségéről, a védett élőhelyek és fajok megőrzése érdekében betartandó szabályokról. Kelemen Eszter hozzátette, hogy a helyi újságban mindenképpen tervezik cikk megjelentetését a tervezési folyamatról, amely kitérhet a terület természeti értékeinek, illetve a betartandó szabályoknak az ismertetésére is.

A Koldustelek használói felvetették továbbá, hogy az elmúlt napokban valamit illetéktelenül elástak a területen, amit most a kézi ásás okozta nyílt földfelszín, illetve a terület körbekerítésére használt szalag jelez. Kérték a BfNPI kollégáit, hogy a helyszínt közös terepbejárással vizsgálják meg, s próbálják kideríteni, ki és mit áshatott el. A BfNPI kollégái és a terület használói külön egyeztetnek a közös terepbejárásról. Egy helyi érintett, illetve Marticsek József is megjegyezte, hogy hivatalosan, az önkormányzatnál is be kellene jelenteni az ásást birtokháborítás címén, hogy ne vonhassák a terület használóit felelősségre.

A BfNPI munkatársai örömet fejezték ki, hogy találkozhattak végre a Koldustelek kezelőivel, akik a völgyet a mai napig megőrizték ilyen szép természeti állapotban. Köszönetet mondtak a völgyben folytatott hagyományos, természetközeli gazdálkodás megtartásáért. Megkérdezték, hogy milyen állat hasznosította a lekaszált szénát. A terület használói elmondták, hogy nyúl és szarvasmarha takarmányozására használták a szénát, jelenleg már csak nyulak takarmányozására használják.

Kérdésként merült fel, hogy ha a fenntartási tervben megfogalmazott tájhasználati előírásokat a tulajdonos vagy a terület kezelője nem tudja betartatni, és természetkárosodás keletkezik, akkor kit fognak ezért megbüntetni – pl. a kvadozás kapcsán, vagy ahogyan példa volt már az erdőkből való falopás miatt kiszabott büntetésre. A BfNPI munkatársa válaszában kitért arra, hogy ha a tulajdonos/területhasználó bejelenti a hatóság felé, hogy ismeretlen tettesek károsították a Natura 2000 területet, akkor a terület használóját, tulajdonosát nem vonhatják felelősségre. Marticsek József hozzátette, hogy a fenntartási terv gyakorlatilag kizárólag gazdálkodóknak szóló előírásokat tartalmaz.

A Bika-rét kezelői megjegyezték, hogy a völgyoldal kaszálását csak kézzel lehet megoldani, a gép nem tud elmenni rajta. Kenyeres Zoltán megjegyezte, hogy ez nem probléma, sőt, kaszálni sem szükséges. A BfNPI munkatársa javasolta, hogy ennél a kezelési egységnél **(KE-2)** választható előírásként lehessen a kézi kaszálást választani, mert a kézi kaszálás tudja a kívánt mozaikosságot biztosítani, s eddig is hozzájárult a természeti értékek megővéséhez. Marticsek József megjegyezte, hogy erre van lehetőség. A terület használója megjegyezte, hogy egy oldalt nem használtak soha a rétből, amelyen árvalányhaj található, mert mindig is tudták, hogy az védett. A BfNPI munkatársa megkérdezte, hogy a kaszáláson kívül bármilyen más kezelést alkalmaztak-e a területen (pl. foltokban égetés). A terület használója nemleges választ adott, a területet kizárólag kaszálással használták mindig is, a '70-es évek közepétől kezdve legeltetés sem volt a területen.

Az egyik helyi érintett szerint a Koldustelket körülvevő szántónál egy vegyszermentes sáv kialakítása mindenképpen szükséges, amit védelmi besorolásba kellene venni. Jelenleg ugyanis a völgyet övező szántókat intenzíven használják, vegyszerezik, ami a völgybe is bejut a csapadékkal.

Kelemen Eszter a fórum zárásaként megköszönte az aktív részvételt, és biztosította a résztvevőket, hogy az elhangzottak a jegyzőkönyvbe bekerülnek, s az előírások kapcsán megfogalmazott javaslatok a fenntartási tervbe át lesznek vezetve.

Oldal: 1 / 2

JELLENLÉTI ÍV

a „NATURA 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” c. projekt keretében tartott egyeztetési fórumról

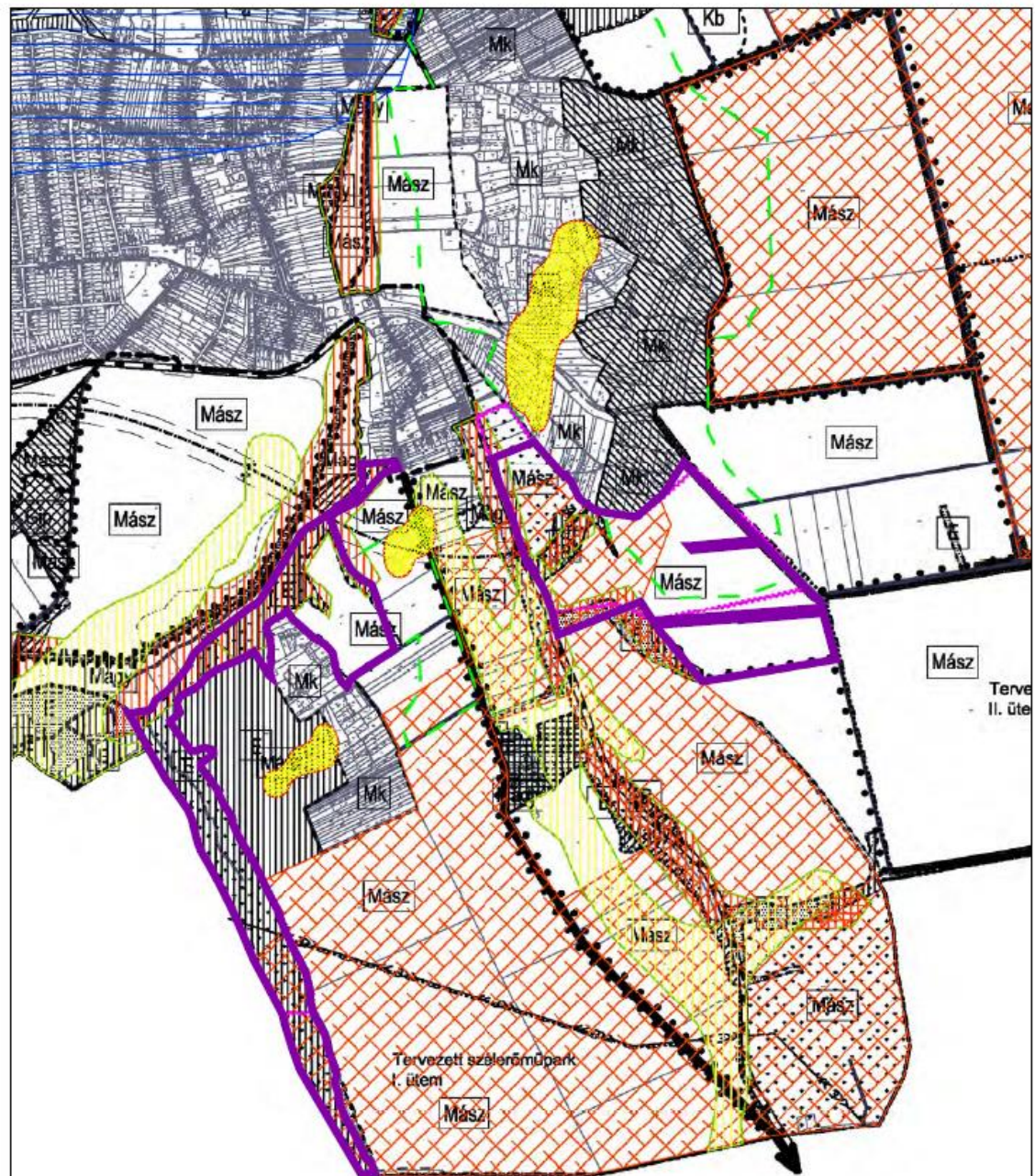
Dátum: 2009. szeptember 24. hó 14. nap 14.00 óra
Helyszín: ...

	Név	Aláírás	Szeretném a végső tervet megkapni (kérjük, tegyen X-et)		
			Nyomtatva	CD-n	Emailben
1.	KELEMEN ESZTER (SZÜ)	Kelemen Eszter			
2.	TAROGYAI ÁRKAI SZABÓ	Tarogay Arka			
3.	HARTISZK JÁNOS	Hartiszk János			
4.	Dr. Nagy Lajos	Dr. Nagy Lajos			X
5.	Mészáros András	Mészáros András			X
6.	KENYERES ZOLTÁN	Kenyeres Zoltán			
7.	PALLAG ORSOLYA	Pallag Orsolya			
8.	UGRON ÁVOS G.	Ugron Ávos G.			
9.	BOLLÁN BÉLA	Bollán Béla			
10.					
11.	VARGA CSABA	Varga Csaba	X		
12.					
13.					

Az érintett település településszerkezeti terve

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Berhida településszerkezeti tervén

Jelmagyarázat

 Natura 2000 terület határa

A fenntartási terv véleményezése

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet szerint érintett véleményezők

Sor-szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Keze- lési egy- ség	Véleményező szervezet	Vélemé- ny- azonosí- tó	Kivonatos vélemény	Tervezői válasz	Vélemény átvezetése javasolt	Vélemé- F:fóru @:ema
226.		Berhidai löszvölgyek		Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	104/1	Veszprémi Szakmérnökségünk területén a Séd-malomcsatorna jobb partjával határos a Berhidai löszvölgyek Natura 2000-es terület. A Malomcsatorna nem része a Natura 2000 területeknek, a fenntartási terv a Malomcsatornát kezelési egységként nem nevezi meg, fenntartási előírásokat nem tesz rá.	Választ nem igényel		L
170.		Berhidai löszvölgyek		Veszprém Megyei mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	141/1	Az 1.7 Tervezési és egyéb előírások B pontjában a vonatkozó jogszabály helyesen: 2009. évi XXXVII. Törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról.	A jogszabály módosítása megtörténik.	×	L
171.		Berhidai löszvölgyek		Veszprém Megyei mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	141/2	A 3.2.1. A kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok: mivel az egységekben nem végezhető sem erdőtelepítés sem fásítás, így a támogatási lehetőségeknél erre kitérni nem indokolt.	A 3.3.1 Agrártámogatások fejezet a Natura 2000 területeken működő agrártámogatási lehetőségeket általában tárja fel.	×	L
173.		Berhidai löszvölgyek		Veszprém Megyei mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	141/4	A körzettervezés felvétele 2009. A körzettervek érvényessége 10 év. Javasoljuk, hogy ne 7 évente, hanem az erdőtervhez igazodva 10 évente történjen az állapotfelvétel, így az üzemtervi állapotfelvétellel összhangban lenne.	További egyeztetést igényel.		L

Sor-szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Keze- lési egy- ség	Véleményező szervezet	Vélemé- ny- azonosí- tó	Kivonatos vélemény	Tervezői válasz	Vélemény átvezetése javasolt	Vélemé- F:fóru @:ema
174.		Berhidai löszvölgyek		Veszprém Megyei mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	141/5	A nevelővágások és a véghasználat során egyáltalán szükséges a természetes úton megjelent kemény lombos fafajok megsegítése, megtartása.	A területen nem releváns.		L
172.	E24, E40,	Berhidai löszvölgyek	KE7	Veszprém Megyei mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	141/3	Az akácok (S1) vonatkozásában KE7 kezelési egységben javasoljuk, hogy ne kötelező hanem választható előírás legyen. Az akác sarjfelújítást engedélyezni kell. Az erodált karbonátos felszínen csak vegyszeres úton lehet az akácot visszaszorítani, ez pedig további eróziót jelentene.	Egyetért.	×	L
287.	GY17	Berhidai- löszvölgyek	KE2	Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	182/1	A cserjeirtás élőhelyfolttól függően (főként a Gelye-völgyben) legyen választható, s ne szerepeljen tiltásként.	A kezelési egység megbontása (pl. hrsz. alapú kijelölés) esetében rugalmasabban lehetne az előírásokat használni, s jobban lehetne az adott élőhelyfoltokhoz alkalmazkodni. A vonatkozó előírást a következőképp módosítottuk: „A fajgazdag vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.”	×	F
288.	GY21	Berhidai- löszvölgyek	KE2	Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	182/2	A legeltetés és kaszálás élőhelyfolttól függően (főként a Gelye-völgyben) legyen választható.	A kezelési egység megbontása (pl. hrsz. alapú kijelölés) esetében rugalmasabban lehetne az előírásokat használni, s jobban lehetne az adott élőhelyfoltokhoz alkalmazkodni.		F
289.	-	Berhidai- löszvölgyek	KE2	Balaton-felvidéki Nemzeti Park	182/3	A Koldustelek völgyoldalaiban a kézi kaszálás legyen választható előírás. A kézi kaszálást az	Egyetért.	×	F

Sor-szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Keze- lési egy- ség	Véleményező szervezet	Vélemé- ny- azonosí- tó	Kivonatos vélemény	Tervezői válasz	Vélemény átvezetése javasolt	Vélemé- F:fóru @:ema
				Igazgatóság, gazdálkodók		összes terület vonatkozásában érdemes lehet felvenni a választható előírások közé.			
290.	SZ13	Berhidai- lőszvölgyek	KE8	Falugazdász	182/4	A vegyszermentes sáv fenntartása mindenképp szükséges, védelmi zónába kellene besorolni.	Egyetért.		F
286.		Berhidai- lőszvölgyek Lajoskomáromi- lőszvölgyek Tengelicihomokvidék Velencei-hegység		Közép-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi felügyelőség	112/1	Az egyeztetési anyag a 275/2004. (X.8) Korm rendeletnek formailag és tartalmilag megfelel. A tervek gyakorlati alkalmazhatósága a az érintett gazdálkodók és a természetvédelmi kezelő nemzeti park igazgatóság közötti egyeztetések során alakulhat ki, melyben a természetvédelmi hatóságnak érdemben nem áll módjában részt vállalni. Az egyeztetések során kialakuló gyakorlat fogja meghatározni a későbbi hatósági feladatok szakmai tartalmát.	Választ nem igényel.		L
2.	Egyéb, nem gazdálko- dási előírás	Berhidai- lőszvölgyek	-	MVH Veszprém Megyei Kirendeltség	151/1	A terepmotorozás, kvadozás felszámolására a fenntartási terv nem tesz javaslatot, amely jelentős terhelést jelent a területen. A mezei őrszolgálat bevonása és a lakosság tájékoztatása táblákkal megoldás lehet.	A fenntartási terv elsődlegesen kifizetéssel járó gazdálkodói előírásokat fogalmaz meg. A veszélyeztető tényező a tervezők körében is ismert, amelynek mérséklése jogszabályalkotási feladat. Az érintett nemzeti park tájékoztatása szerint tájékoztató táblák kihelyezése várható országosan a Natura 2000 területeken.	-	L
3.	Általános	Berhidai- lőszvölgyek	-	MVH Veszprém Megyei Kirendeltség	151/2	Az elaprózott kezelési egységekre való felosztás a gyakorlati megvalósíthatóságot megkérdőjelezi.	A fenntartási terv alapvetően szakmai alátámasztóanyagként szolgál a majdani Natura 2000 kifizetési(kompenzációs) rendszer bevezetéséhez. A	-	L

Sor-szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény- azonosító	Kivonatos vélemény	Tervezői válasz	Vélemény átvezetése javasolt	Vélemény- főforrás @:ema
							kezelési egységek jelenleg az élőhelyekhez illeszkednek, ez a későbbi egyeztetések folyamán átalakulhat olyan egységekké ami éppen a bevezetendő támogatási rendszert teszi alkalmassá a gyakorlati alkalmazásra.		
4.	GY17, GY21, GY25	Berhidai- lőszvölgyek	KE2, KE4	MVH Veszprém Megyei Kirendeltség	151/3	A KE2 és KE4 kezelési egységek kötelező előírásai egymásnak ellentmondóak, hiszen míg a 4-es előírja a cserjék irtását, a 2-es éppen tiltja és az érintetlenség biztosítását követeli meg. A 4-es számú kezelési egységen belül a 2-es számú egységek „apró foltok”, és a kezelési egységek a gyakorlatban nehezen vagy egyáltalán nem lehatárolhatók.	A KE-2 és KE-4 kezelési egységek között a galagonya-kököny cserjés élőhely tekintetében van átfedés. A KE-2 egységbe kerültek besorolásra azok a foltok, melyek megőrzése az élőhelyszerkezet heterogenitásának megőrzését biztosíthatja. A KE-4 egységben található cserjések nagyobb kiterjedésűek, a legeltetés felhagyásával jöttek létre, ezek területén a cserjeirtást, mint vállalható előírást tüntettük fel. A későbbiekben a jelenleg élőhelyfoltokhoz kötött előírások integrálva lesznek olyan terület egységekbe (mepar blokk, hrsz), melyekhez a kifizetések köthetők. Ez az integrálás és az ennek során végrehajtott előírások közötti prioritizálás meg	-	L

Sor-szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Keze- lési egy- ség	Véleményező szervezet	Vélemé- ny- azonosí- tó	Kivonatos vélemény	Tervezői válasz	Vélemény átvezetése javasolt	Vélemé- F: fóru @: ema
							fogja oldani az előírások jelenleg még néhol elaprózott módon történő területhez kötését."		
212.		Berhidai- lőszvölgyek		Veszprém Megyei Földhivatal	162/1	A 45/2006 (XII.8) KvVM rendben szereplő ingatlanok közül a 0112/5 hrsz. megosztásra került, abból a 0112/13 és a 0112/14 hrsz-k alakultak ki. A változást követően a Natura 2000 jogi jelleg a megosztás után kialakult földrészletekre is be lett jegyezve. A területek magánszemélyek tulajdonában vannak(a 089/10 hrsz 21, a 0112/13 hrsz 1, míg a 0112/14 hrsz 21 magánszemély tulajdona) azokat 2 szövetkezet használja. Egyetért a legelőterületeken a cserjésedés megállításával.	Választ nem igényel.		L
219.		Berhidai- lőszvölgyek		Veszprém Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	121/1	Egyetértő vélemény.	Választ nem igényel.		L
122.		Bérhidai- lőszvölgyek		Közép-dunántúli Regionális Államigazgatási Hivatal	176/4	A fenntartási terv 1.7. pontját javasoljuk pontosítani az alábbiak szerint Országos Területrendezési tervről szóló <i>többször</i> módosított 2003. évi XXVI. törvény	A jogszabályi hivatkozás a jelenleg hatályos – a valóban többször módosított, legutolsóként 2008. évi L. törvénnyel – törvény hivatalos nevére és számára utal. Lábjegyzetben pótoljuk a kért módosítást.	x	@
123.		Bérhidai- lőszvölgyek		Közép-dunántúli Regionális	176/5	A fenntartási terv 1.7. pontját javasoljuk kiegészíteni az alábbiak szerint	A kért módosítást köszönettel átvezetjük.	x	@

Sor- szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Keze- lési egy- ség	Véleményező szervezet	Vélemé- ny- azonosí- tó	Kivonatos vélemény	Tervezői válasz	Vélemény átvezetése javasolt	Vélemé- F:fóru @:ema
				Államigazgatási Hivatal		<u>településrendezési eszközök:</u> 112/2006. (X.26.) határozattal megállapított településszerkezeti terv, 27/2007. (XII.30.) rendelettel megállapított helyi építési szabályzat és szabályozási terv. a kiegészítés indoka, hogy a helyi építési szabályzat nem településrendezési terv, csak az annak mellékletét képező szabályozási terv. A fenntartási terv és a településrendezési eszközökben a löszvölgyekre vonatkozó megállapítások közötti összhang vizsgálata: – a településszerkezeti terv csak részben határolja le a fenntartási terv szerinti NATURA 2000 területeket, a Berhida-Papkeszi közötti „nyúlványt” és a keleti területek déli terület részét nem határolja le; – a szerkezeti terv a Papkeszi felé eső területet erdőterületként határozza meg, a szabályozási tervben véderdő övezetként, ezzel ellentétben a fenntartási terv egyik kezelési egység területén sem támogatja az erdősítést; – a szerkezeti terv a keleti NATURA 2000 területet mezőgazdasági területként határozza meg, a szabályozási tervben Má3 jelű övezetbe sorolja, melyen a helyi építési szabályzat építési lehetőséget biztosít; – aggályosnak ítéltető a NATURA 2000 területek szomszédságában a szerkezeti terv			

Sor- szám	Előírás/ Téma	Natura 2000 terület	Keze- lési egy- ség	Véleményező szervezet	Vélemé- ny- azonosí- tó	Kivonatos vélemény	Tervezői válasz	Vélemény átvezetése javasolt	Vélemé- F:fóru @:ema
						szerint tervezett szélerőműpark.			

Ábrák, táblázatok

1. számú táblázat

<i>Berhidai- löszvölgyek érintett helyrajzi számai</i>
<i>Berhida</i> 089/10, 0112/5, 0112/7

Digitális melléklet

1. natura élőhelyek térinformatikai fedvényei (shp)
2. Á-NÉR élőhelyek térinformatikai fedvényei (shp)
3. kezelési szempontból kiemelt növényfaj térinformatikai fedvényei (shp)
4. kezelési szempontból kiemelt állatfajok térinformatikai fedvényei (shp)
5. kezelési előírások térinformatikai fedvényei (shp)

IV. Natura 2000 foglalomtár

Agrár-erdészeti rendszer: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendeletben részletezett földhasználat (főként fás legelők létesítése szántó, gyepterületek, gyep művelési ágon)

Á-NÉR: Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) Magyarország növényzetének és élőhelyeinek térképezéséhez napjainkban leggyakrabban használt, többszörösen tesztelt és javított élőhely-osztályozási rendszer [Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR2007) Szerkesztők: Bölöni János, Molnár Zsolt, Kun András és Biró Marianna Vácrátót 2007]

Erdősítés: Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009.évi XXXVII.törvény értelmében erdőtelepítés és erdőfelújítás

Erdőtelepítés: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendelet értelmében erdei faállomány korábban más művelési ágú ingatlanon való telepítése

Élőhelyvédelmi irányelv – A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, illetve vadon élő növény- és állatvilág védelméről.

Fásítás: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendelet értelmében a külterületen található fa, fasor, facsoport és fás legelő

a) fasornak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú, egy sorban lévő fák összességét, ahol a fák tötávolsága nem nagyobb a fák idős korában várható korona átmérőjének a kétszeresénél;

b) facsoportnak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által legalább hatvan százalékban fedett, ezerötven négyzetméternél kisebb földterületet;

c) fás legelőnek kell tekinteni az olyan legelőterületet, amely a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által egyenletes elosztásban legalább harminc százalékban fedett

Fenntartási terv - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet alapján a Natura 2000 területen található közösségi jelentőségű és a kimelt közösségi jelentőségű fajok, illetve élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését, fenntartását, valamint helyreállítását szolgáló intézkedéseket magába foglaló terv

Irányelv - A közösségi joganyag egyik gyakran alkalmazott típusa, amely elsődlegesen csak a célt vagy célokat fogalmazza meg. A tagállamoknak az irányelvben rögzített célokat el kell érniük, de a nemzeti jog alapján meghozott intézkedésekkel ők maguk választhatják meg a megvalósítás módját és eszközeit.

Jelölő faj/élőhely: A Natura 2000 területek kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek, amelyek natura adatbázisban (Standard Data Form) az A, B, C értékkel azonosított populációkat jelenti, illetve reprezentativitást jelenti.

Kezelési egység: a Natura 2000 területen belül azon élőhelyfoltok, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelynél a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el.

Kiemelt közösségi jelentőségű faj - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. B) és a 3. B) számú mellékletben meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, és amelyek megőrzéséért a Közösség kiemelt felelősséggel tartozik. Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében ezek a fajok *-gal vannak megjelölve.

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4. B) számú mellékletben meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten eltűnés veszélye fenyeget, és amelyek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik.

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület¹: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet a 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg eredendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel.

Közösségi jelentőségű faj: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. A) és a 3. A) számú mellékletben, illetve az élőhelyvédelmi irányelv.. mellékletében felsorolt növény- és állatfajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, megőrzésükhöz különleges természetmegőrzési területek kijelölése szükséges.

Különleges madárvédelmi terület: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 5. melléklet szerinti, olyan közösségi szempontból jelentős természeti értékekkel rendelkező terület, amelyen az 1. A) számú mellékletben meghatározott közösségi jelentőségű madárfaj, valamint az 1. B) számú mellékletben meghatározott vonuló madárfaj jelentős állománya, illetve élőhelye található, különös tekintettel a nemzetközi jelentőségű és egyéb vizes élőhelyekre;

Különleges természetmegőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen közösségi jelentőségű faj jelentős állománya, élőhelye vagy közösségi jelentőségű

élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő növény- és állatvilág védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok vagy közösségi jelentőségű élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

KÜVET: Magyarország külterületi vektoros digitális ingatlan nyilvántartási térképe.

Madárvédelmi irányelv: A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelve a vadon élő madarak védelméről.

Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT): Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjai olyan konkrétan lehatárolt, ún. Magas Természeti Értékű Területeken támogatják a gazdákat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában, ahol a mezőgazdasági hasznosítás folytatása különösen fontos feltétele az élővilág, a tájkép, valamint az épített és történeti értékek hosszú távú megőrzésének. Ennek érdekében olyan gazdálkodási előírásokat, csomagokat fogalmaz meg, amelyek önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót. A kifizetés nagysága arányos a választott előírásomag összetettségével, várható környezeti, valamint a termelés gazdasági eredményét befolyásoló hatásával.

MEPAR: mezőgazdasági parcella azonosító rendszer: a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. Törvény 3.§ d) pontjában és a 115/2003.(XÖ.13.) FVM rendeletben szabályozott azonosító rendszer

NBmR: Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer

Fizikai blokk: a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet alapján a földfelszínnek az e jogszabály rendelkezései alapján lehatárolt része.

Mezőgazdasági parcella: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján egy vagy több szomszédos táblából álló összefüggő földterület, amelyen egy növénycsoportot termeszt egy földhasználó

Tábla: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján a mezőgazdasági parcellán belüli, azonos hasznosítási irányú összefüggő földterület, amelyen egyföldhasználó egy növényfajt termeszt, beleértve a takarmánykeverékeket és a vegyesgyümölcsösöket is

Natura 2000 hálózat: Az Európai Unió élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvei alapján, az irányelvek mellékletein szereplő növény- és állatfajok, valamint élőhelytípusokra kijelölt területek (ökológiai) hálózata. A Natura 2000 fantázia név, amely többek közt 3 féle terület típust is takarhat ld. a Natura 2000 terület magyarázatánál.

Natura 2000 terület: A Natura 2000 hálózat részét képező, konkrét területek. Az egyes területek egyedi kódszámmal (pl. HUBN20067) és névvel (pl. Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente) rendelkeznek. Az egyes területeket bizonyos faj/fajok és/vagy élőhelytípusok megőrzése érdekében jelölték ki. A Natura 2000 területnek 3 típusát különböztetjük meg: különleges természet-megőrzési terület, kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület és különleges madárvédelmi terület.

Természetesség/degradáltság: A felmért élőhelyfoltok természetességi-degradáltsági értékelése SEREGÉLYES TIBOR (1995, in NÉMETH, 1995) 5 fokozatú skálája alapján történik

BID	Név
D00	Nincs adat
D01	Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot
D02	Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot
D03	Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot
D04	„Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
D05	Természetes állapot

Veszélyeztető tényező: A területre ható természetes – ökológiai, geomorfológiai folyamatok, klimatikus, hidrológiai változások – , és mesterséges tényezők – emberi tevékenységből származó bányászati, katonai, művelési, szennyezési és egyéb tevékenységek – összessége hazai kódrendszerrel ellátva, amelyek elérhetősége a TIR.

TIR: Természetvédelmi Információs Rendszer